

İLAHİ KUTUPLAR

Bir Kutsal Dilekçe

Dua

"Kutsal İstisnasız, İstisnasız Kutsal"

2023

SELMAN ÖZÜL

6. BASKI

Bir Kutsî Dilekçe

Dua

SELMAN ÜNLÜ

Bir Kutsî Dilekçe

Dua

SELMAN ÜNLÜ

BİR KUTSİ DİLEKÇE DUA

Copyright © Rehber Yayınları, 2009

*Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ye aittir.
Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden
yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt
sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.*

Editör
Ali BUDAK

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-6096-24-6

Yayın Numarası
25

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7
Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Mart 2009

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL

Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Rehber Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.rehber yayinlari.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ.....	11
Duanın Tanımı ve Mahiyeti	11
1. Dua Nedir?	12
2. Duanın Mahiyeti Nedir?	15
3. Duanın Hakikati Nedir?	16
4. Duanın Hedefi Nedir?	18
5. Dua, Allah'ın Emri midir?.....	20
6. Dua İbadet midir?	21
7. Duanın Önemi Nedir?.....	22
8. Allah'tan Başkasına Dua Edilir mi?	24
9. Dua Etme İhtiyacı İnsanda Yaratılıştan mıdır?	26
10. Her Zaman mı Dua Etmeli?	28
11. Beddua Ne Demektir?.....	31
12. Müslüman'ın Dünyasında Bedduanın Yeri Nedir?.....	32

BİRİNCİ BÖLÜM

DUA VE DUA İLE İLGİLİ MESELELER

A. Dua Çeşitleri	37
1. Dua Edenlere Göre Dua Çeşitleri	37
2. Yapılış Şekline Göre Dua Çeşitleri.....	39
B. Dua Etmenin Usûlü ve Kabul Şartları	42
1. Dua Öncesi Yapılması Gerekenler.....	43
2. Duaya Başlama ve Bitirme Anında Yapılması Gerekenler	44
3. Dua Anında Maddî Olarak Yapmamız Gerekenler	46
4. Dua Anında Manevî Olarak Yapmamız Gerekenler	48
5. Duanın İçeriği ile İlgili Olarak Dikkat Etmemiz Gerekenler	57
C. Duada Vakitlerin ve Yerlerin Önemi.....	65

1. Dua Vakitleri.....	65
2. Dua Yerleri	72
D. Duanın Faydaları	75
1. Genel Faydaları	75
2. Duanın Psikolojik Faydaları	79
3. Duanın Sosyolojik Faydaları	82
E. Dua ile İlgili Akla Gelebilecek Sorular ve Cevapları.....	84
1. Her Duaya Cevap Verilir mi?	84
2. Dua Konuları Nelerdir?	89
3. Kimlerin Duası Kabul Edilir?.....	91
4. Dua Dilinin Arapça Olması Gerekir mi?	93
5. Duada Neler İstemeliyiz?.....	94
6. Kimler İçin Dua Edilmez?	96
7. Dine Hizmet Edenler Duaya Ayrı Bir Önem Vermelidir	96
8. Her Gün Dua Edilmeli midir?.....	98
9. Sadece Belâ ve Musibet Anlarında mı Dua Etmeli?	98
10. Dua Ederken “Eûzü-Besmele” Çekilir mi?	100
11. Kötü Ruhların ve Cinlerin Şerrinden Korunmak İçin Ne Yapılmalı, Ne Okunmalıdır?	101
12. Dua Kaderi Geri Çevirir mi?	104
13. İslâm Öncesi Dinlerde Dua Var mıydı?	105
14. Çocuklarımıza Öğretebileceğimiz Bir Dua	108

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'ÂN-I KERİM VE HADİS-İ ŞERİFLERDEN SEÇME DUALAR

A. Kur'ân'da Dua	112
1. Kur'ân; Bir Dua Mecmuasıdır.....	114
2. Kur'ân'da Peygamberlerin Duaları	115
3. Kur'ân'da Zikredilen Diğer Dualar.....	120
B. Hadis-i Şeriflerde Dua.....	131
1. Sevgili Peygamberimiz'in Hayatında Dua	131
2. Hadislerde Dua.....	132
3. Peygamberimiz'in Dualarından Bir Demet	133
D. Her Zaman Okunabilecek Dualar.....	166
SONUÇ.....	171
İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR.....	179

ÖNSÖZ

İnsanlara bakan yönüyle dua, istemektir. Biz maddî-manevî ihtiyaçlarımızı Rabb'imizden isteriz. İsteğini ağlayarak belirten ve böylece isteğine ulaşan çocuk benzeri, biz insanlar da dertlerimizi ve isteklerimizi bir istek listesi yaparak Yüce Allah'a arz ederiz. Arz ederken de duyulduğumuza ve isteklerimizin yerine getirileceğine inanarak bu işi yaparız.

Dua ederken, çok defa istediğimiz şeyi de, isteme şeklini de bilemeyiz, bilemeyiz de istemede bile bazen Allah'a karşı saygısızlıkta bulunuruz. Mesela, "İstediğimiz şeyler, Allah'ın rızâsına uygun mu?", "Bizim hem dünyamız, hem de âhiretimiz için hayırlı mı?" vb. hususları düşünmeden isteklerimizin hemen yerine getirilmesini isteriz. Hatta yerine getirilmeyen arzularımızın, reddedildiğini düşünerek de ümitsizliğe düşeriz. İşte bundan dolayı bize isteme/dua etme duygusunu veren Yüce Allah, dualarda ne isteyeceğimizi ve nasıl isteyeceğimizi de öğretmiştir.

Bu yönüyle Kur'ân-ı Kerîm, dua konusu üzerinde ısrarla durur ve yapılacak duaları diğer peygamberlere öğrettiği gibi, Peygamber Efendimiz'e de bizzat öğreterek, meselenin önemini gösterir. Evet Kur'ân-ı Kerîm'de, yüzlerce âyet-i kerime ile, dua konusu üzerinde ısrarla durulduğunu görürüz. Bunun dışında, Efendimiz'den rivâyet edilen, yüzlerce, hatta binlerce hadîs-i şerif'te duanın önemine hem vurgu yapılır, hem de hayatın her ânında, yapılması gereken dualar biz Müslümanlara öğretilir. O halde bizler, en iyi şekilde dua etmek, az sözle çok mânâ dile getirmek ve çok şey istemek için bu hususta başta Kur'ân-ı Kerîm'e müracaat etmeliyiz. Çünkü en güzel, en kısa ve en özlü dualar Kur'ân'dadır. Kur'ân'daki duaların bir kısmı peygamberlerin ve sâlih kulların dualarıdır. Ümmet-i Muhammed'in bu ifadelerle dua etmeleri için, bunlar Kur'ân'da yer almışlardır. Bunlar âdetâ Yüce Allah'a birer dilekçe örnekleridir. Peygamber Efendimiz ekseriya bunlarla dua ederdi. Bu duaların dışında Peygamberimizin ümmetine öğrettiği yine kısa, özlü bâzı dualar da vardır. Çünkü Peygamber Efendimiz, çeşitli durum ve şartlara göre farklı dualar yapmış ve bunları ashabına öğretmiştir. Sahabe-i kiram da öğrendikleri bu duaları kendilerinden sonraki nesillere öğretip belletmiş ve böylece zamanımıza kadar ulaşmasını sağlamışlardır. Allah onların hepsinden razı olsun. İşte bu iki grup dua, yani Kur'ân'daki dualarla Peygamber'in duaları, kendileriyle dua edilmeye en lâyık dualardır.

İbadetin özü olan duanın, yeri ve zamanı olmadığı için,

bir Müslüman; her yerde ve her zaman dua etmelidir. Sokakta, otomobilde, trende, büroda, okulda, fabrikada, evde, camide, Ka'be'de vs. devamlı dua etmeli ve bunu alışkanlık haline getirmelidir. Fakat duada önemli olan, kulun kendisine düşen vazifeyi yaptıktan sonra Allah'tan istemesidir. Yani dua edip bir şeyler isterken eli kolu bağlı durmalıdır. Bilakis önce sebeplere mürâcaat etmeli, yapılması gereken şeyleri yapmalı daha sonra da Allah'a dua etmelidir. Zira Allah, tembele değil, canla başla çalışana, ısrarla isteyene verir. Sevgili Peygamberimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem); Cennet'te kendisiyle komşu olmak isteyen kimseye: "Çok secde etmekle (çok namaz kılmakla) bana yardımcı ol."¹ demesinde bunu görebiliriz.

Ayrıca, dua ederken uyanık bir gönül ile dua etmelidir. Yani söylenen her kelime, kalpte yerini bulmalıdır. Sadece kendimizi düşünüp dua etmemeliyiz, başta anne-babamız olmak üzere bütün Müslümanlara, yani Ümmet-i Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) dua etmeliyiz. İnsan, kendi çocuğu suya düştüğü ve boğulmak üzere iken, nasıl heyecan ve üzüntü içinde kalıyorsa, aynen öyle de, dünyanın dört bir tarafında garip, çilekeş ve mazlûm Muhammed ümmeti (sallallahu aleyhi ve sellem) için de öyle dua etmeliyiz. Eğer böyle dua edersek, bu duamız, diğer dualarımızın kabûl edilmesine vesile olacaktır.

اللَّهُمَّ ارْحَمْنَا وَارْحَمِ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ
اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَاغْفِرْ لِأُمَّةِ مُحَمَّدٍ

¹ Müslim, *Salât* 226.

“Allah'ım! Bize ve Ümmet-i Muhammed'e merhamet et.

Allah'ım! Bizim ve Ümmet-i Muhammed'in günahlarını affet.”

Selman ÜNLÜ

11.07.2005

GİRİŞ

Duanın Tarihi ve Mahiyeti

Günümüzde, sadece beş vakit namazın veya belli bir kısım ibadetlerin sonuna sıkıştırılarak küçültülen dua, gerçekte hayatın ve hayat ötesinin en büyük lâzımıdır. Hayatı, duasız düşünmek mümkün değildir. Yaşadığımız hayat, baştan sona kadar duadan ibarettir. Dua, Allah'ın rızasının şifresi ve cennet yurdunun da anahtarıdır. Yine dua, "kul'dan Rabb'e yükselen kulluk nişanı, alâmeti ve işâreti, Rab'den "kul'a inen rahmet simgesidir. Daha doğrusu o, Allah'la kul arasında olan münasebetin tam odak noktasıdır. Dua, insanı merdiven merdiven Hakk'a yücelten mukaddes bir miraçtır.

Allah'ın rahmet elinin üzerimizde dolaşması, dua sayesinde. Dua, aynı zamanda gazabın da paratoneridir. Evet, hakkımızda rahmeti ve rızayı kazandıran, gazap ve öfkeyi uzaklaştıran tesirli bir kulluktur dua. Bize bakan yönüyle dua, istemektir. Biz maddî-mânevî ihtiyaçlarımızı Rabbimizden isteriz.

1. *Dua Nedir?*

Dua; Arapça bir kelime olup, seslenmek, çağırarak, yardıma çağırarak, yardım talep etmek, Allah'a yalvarmak, O'ndan dilekte bulunmak, O'na yakarmak² demektir.

'Dua' sözlükte, küçükten büyüğe, aşağıdan yukarıya, âciz olandan güçlü olana doğru meydana gelen bir istek ve niyazda bulunmadır. Yani dua; Allah ile kul arasında "küçükten büyüğe, aşağıdan yukarıya doğru işleyen bir istek ve yalvarmadır.

Kavram olarak dua, kulun Allah'a sığınma ve yakarışını, Allah'ın yüceliği karşısında kulun güçsüzlüğünü itiraf etmesini, sevgi ve saygı duyguları içerisinde lütfunu, yardımını ve affını dilemesini ifade eder. İnsan; ihtiyacı olan herhangi bir şeyi elde etmeye istekli olmasına rağmen ona ulaşmada âciz, güçsüz ve yetersiz olduğunu, Rabbinin ise duasını işiteceğini ve isterse ihtiyacını gidereceğini bilir. Çünkü insan; fânî, sınırlı, zayıf, arzu ve ihtiyaçlarla kuşatılmış bir varlık olarak yaratılmıştır. Allah ise; yaratıcıdır, gücü sonsuz, nimeti bol, rahmeti geniş ve iyilikleri boldur. "*Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sizsiniz. Zengin ve övülmeye lâyık olan ise yalnızca O'dur.*" (Fâtır, 35/15) meâlindeki âyetin de işaret ettiği gibi dua; insanın Allah karşısında kendi küçüklüğünün ve çaresizliğinin bilincinde olarak O'ndan bir şeyler istemesidir.

Farklı bir ifadeyle dua, rûhun gıdasıdır, bu gıda rûha ara verilmeden devamlı verilmelidir. Dua, insanın irâdesini kanatlandıran bir büyüdür; duaya devam edenden başkası

² M. Sait Şimşek, *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, 1/417.

da onun bu güçlü sırrını anlayamaz. Dua, sebepleri aşarak hem Allah'ın kudretine dayanmayı, hem de insanın zayıflığını ilândır.³

Duada asıl hedef kulun kendi durumunu Allah'a arz etmesi (sunması) olduğuna göre; bu, kul ile Allah arasındaki bir ilişkidir. Bu ilişkide kul, kendini yaratan ve rızık veren Rabb'ine halini arz eder, acizliğini, güçsüzlüğünü dile getirir, hatalarını ve eksikliklerini iletir; bunun karşısında o Yüce Makam'dan yardım, af ve merhamet, güç ve destek ister. Bu durum, kulun Allah'a bir bağlılığı ve bir teslimiyetidir.⁴

Din bilginleri, duayı ibadetin bir bölümü olarak görmüş ve “Dua, ibadetin en büyüğüdür.” demişlerdir. Nitekim hadiste de Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): “Dua ibadetin tâ kendisidir.” veya “Dua ibadetin özüdür, ilığıdır.”⁵ buyurmuşlardır. Bu açıdan dua ederken, sanki namaz kılıyor gibi tam bir bağlılık ile kendimizi vererek dua etmeliyiz. Zaten şu âyet de bu duruma işaret etmektedir: “*Rabbimize için için yalvararak, başka nazarlardan uzak, gizlice dua edin.*” (Araf, 7/55)

Evet dua, ibadetin özü, kulluğun bir parçasıdır. Duası olmayan kimsenin Allah nazarında değeri yoktur. Çünkü âyet-i kerimede, dua etmeye tenezzül etmeyen kâfirlere hitaben, müminlerin onlar gibi olmaması istenerek açıkça şöyle buyurulmaktadır: De ki: “*Duanız olmazsa Rabbim size ne diye değer versin ki?*” (Furkan, 25/77)

Burada dikkat çekilen husus, dua etmeyenlerin değer-

³ M. Fethullah Gülen, *Ölçü ve Yoldaki Işıklar*, 4.

⁴ Hüseyin K. Ece, *İslâm'ın Temel Kavramları*, Beyan Yayınları, s. 150.

⁵ Tirmizî, *Daavât* 1; Ebû Dâvûd, *Salât* 358.

sizlikleri ve Allah katında onların önemsenecek bir taraflarının olmadığıdır. İster insan olsun ister hayvan, bütün varlıklar, kendilerine has bir dille dua ederler. Ancak hal dili ile dua etmek ve fıtrat diliyle Allah'ı anmak, daha çok hayvanlara ve dilinden anlamadığımız diğer varlıklara aittir. Bildiğimiz ve anladığımız bir dille dua etmek ise sadece insanlara ve cinlere mahsustur.

Bu yüzden özellikle, insan hayatında duanın önemli bir yeri vardır. İnsan bilerek veya bilmeyerek, günün her saatinde, hatta her anında, azaları ve organlarının diliyle dua etmektedir. Bilinçli olarak, kasten yapılan dua ise, bir ibadet olmasının yanı sıra birtakım rahatsızlıklardan da kurtulmaya vesile olmaktadır.

Duada esas olan, kulun Allah'a muhtaç olduğunu, O'ndan başka çaresi olmadığını bilmesidir. Zaten en çok kabul edilmeye yakın olan da bu tür dualardır. Yani çok zor bir durumda, adeta denizin ortasında kalmış da her şeyin bittiği anda Allah'a yalvarıyor gibi yalvarmak duaların en makbulüdür.

Başka bir ifadeyle dua; “Kulun, içinde bulunduğu şartların tesiriyle bir şey için veya Allah için Allah'a yönelmesidir.” İnsan içinde bulunduğu zor ve sıkıntılı durumlardan kurtulmak, kötü durumlarla karşılaşmamak için Allah'ı hatırlar, âciz ve güçsüz olduğunu ve kusurlarını samimiyetle itiraf ederek O'ndan yardım ister. Kötü durumdan kurtulma isteği, onu işlediği günah ve kusurlar sebebiyle pişmanlık duymaya ve kalbini temizlemeye, Allah'ı övüp yüceltmeye, af dilemeye sevk eder. Bazen sıkıntıdan kurtulduğu, nimet ve rahata kavuştuğu için memnuniyetini dile getirir.

Dua bazen tabiattaki denge ve güzelliği derinden gören, tam bir mükemmellik, güzellik ve gerçekliği sezen kişinin içinde meydana gelen hayranlık duygularının ifadesi olur.

2. Duanın Mahiyeti Nedir?

Dua müminler için bir ibadettir. Allah'ı Rab bilip O'nun önünde secdeye kapananlar, ihtiyaçlarını Allah'a bildirirler ve O'ndan yardım dilerler. Nitekim Fatıha Sûresi'nde sürekli "Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız." derler.

Dua etmeyi önemsemeyenler, ibadeti önemsemeyenlerdir. Bu gibi kimseler, kibirli kişilerdir. Ancak kibirli, yani kendilerini üstün makamda görenler, Allah'tan bir şey istemeye tenezzül etmezler. Böyle bir anlayış şüphesiz ki sapıklığın ve azgınlığın ta kendisidir.

Esasen insan güçsüz olduğu için başkasının yardımına muhtaçtır. Sıkıştığı zaman birilerinden yardım ister. Ancak insanın öyle ihtiyaçları olur ki, başkalarının onu karşılaması mümkün değildir. İşte böyle bir noktada Allah'a inmayan inkârcılar ve O'na ortak koşan müşrikler bile ortak koştıkları tanrılarını bir tarafa atar ve âlemlerin Rabbi olan Allah'tan yardım isterler:

"İnsan bir sıkıntıya mâruz kalınca gerek yan yatarken, gerek otururken veya ayakta iken, Bize yalvarıp yakarır. Fakat Biz sıkıntısını giderdik mi, sanki uğradığı dertten do layı Bize yalvaran kendisi değilmiş gibi eski haline geçip gider. İşte (hayat sermayelerini boşuna harcayıp) haddini aşanlara, yaptıkları işler, kendilerine böyle süslenmiş, hoşlarına gitmiştir." (Yunus, 10/12)

İlk insandan günümüze kadar bütün insanların hayatında ibadet ve dua gündemdedir. Her insan hak veya batıl mutlaka bir dine inanır. Allah'a inananlar Allah'ın, Allah'ı unutanlar ise ilâh diye inandığı bir şeyin önünde ibadet eder, ona sığınır, ondan yardım ister, ya da ondan korkar. Dua etmek de bu tapınmanın bir parçasıdır. İster Müslüman olsun, ister gayrimüslim olsun; kimileri rahata kavuşunca, kendini güçlü hissedince dua etmekten kaçınır. Bu gibilerin hayatında duanın yer almaması işin aslını değiştirmez. Onlar da dara düşünce sığınılacak ve yardım istenecek bir kucak ararlar.

3. Duanın Hakikati Nedir?

Duanın hakikati, kulun Rabbinden yardım dilemesidir. İstenilen varlık, her zaman isteyenden üstündür. Kul, isteyen makamında olduğu için âcizliğini, fakirliğini ve perişanlığını Allah'a arz etmeli ve dua ederken bu makamda olduğunu unutmamalıdır. Muhtaç olduğunu sevgi ve saygıyla Allah'a sunmalıdır.

İnsan, yeryüzünde sürdürdüğü hayatında hangi konumda olursa olsun, -zengin-fakir; yüksek makamların sahibi-makamsız, çevresi geniş veya kimsesiz- her an duaya muhtaç bir varlıktır. Bu, her yönümüzle sınırlı ve zayıf bir yaratık olmamızın sonucudur. Bütün insanlar, duaya aynı oranda muhtaçtır. Ama herkes için duaların ve isteklerin mâhiyeti farklı olabilir. Biz, fakir kimselerin zenginlerden daha çok duaya muhtaç olduklarını zannedebiliriz. Aynı şekilde çevresi kalabalık, adamları çok olan kimselerin, yalnız insanlardan daha az duaya ihtiyaç duyabileceklerini de sanabiliriz. Eğer biz böyle düşünüyorsak, duayı anlamış sayılmayız.

Mesela; fakir bir insan düşünün. Ellerini açmış, Allah'ın “Rezzâk-Bol bol rızık veren” ismini anarak rızkının genişletilmesini istiyor. Bu noktada zengin insanın dua etmesine gerek yok diyebiliriz. Halbuki bu noktada, zengin insan da ellerini açıp, “Ya Rabbi, beni, zenginliğinden dolayı Sana isyân eden ve sonra da helâk olan Kârûn gibi şımartma. Bana vermiş olduğun nimetlerin şükürünü edâ etmeyi bana nasip eyle.” diye dua etmelidir. Görüldüğü gibi, her iki insan da duaya muhtaçtır. Hatta bize duaya daha az ihtiyacı var gibi gözükken zenginlerin, belki de fakirlerden daha çok ihtiyacı vardır. Çünkü varlıkla imtihan edilmek, yoklukla sınanmaktan daha zor ve tehlikelidir. Çünkü; “Hayır! Rabbinin bunca nimetlerine rağmen kâfir insan kendisini ihtiyaçsız zannetti diye azar.” (Alak, 96/6-7)

“Ey insanlar! Siz hepiniz Allah’a muhtaçsınız. Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, her türlü övgülere ve hamdlere lâyık olan ise ancak Allah’tır.” (Fâtır, 35/15) âyetleri, herkesin Allah’a muhtaç olduğunu ve zengin insanların da azmaması için duaya ihtiyaçlarının olduğunu gösteriyor.

Resûlullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “Yüce Allah buyurdu ki: ‘Ey kullarım! Hepiniz açsınız; ancak Benim yedirdiklerim hâriç, onlar toktur. O halde sizi yedirmemi isteyin ki, yedireyim. Ey kullarım! Benim giydirdiklerim dışında hepiniz çıplaksınız; o halde sizi giydirmemi isteyin ki, giydireyim. Ey kullarım! Sizin öncekileriniz ve sonrakileriniz, cinleriniz ve insanların, yüksek bir yerde toplansalar da hepsi Benden (ayrı ayrı şeyler) isteseler, Ben onlardan her birine isteğini versem; bu, Benim ya-

nımdaki hazinelerden ancak denize daldırılan bir iğnenin (sudan) eksilttiği kadar eksiltebilir.”⁶

Demek ki insan ne kadar güçlü ve zengin olursa olsun, Allah karşısında kendini yoksul görmeli. Zaten insan, kendini yoksul görmezse Allah’tan istemenin bir anlamı olmaz.

İnsan Allah’ın karşısında devamlı surette şu duyguları hissetmeli: “Ya Rabbi, beni Sen var ettin. Varlığımı Senin sayende sürdürüyorum. Sen bana her şey veriyorsun. Verdiklerinin ve iyiliklerinin sayısı, bilemeyeceğim kadar çok. Ama bunların karşısında ben Sana yeterince kulluk yapamıyorum. Ben çok günahkâr ve isyankâr bir kulunum. Aslında yanına varmaya da utanıyorum. Yanına gelecek yüzüm yok. Fakat Senden başka gidecek bir yerim de yok. Kapına geldim, beni eli boş geri çevirme ve beni bağışla...”

4. Duanın Hedefi Nedir?

İslâm’a göre duanın ibadet olarak apayrı bir yeri vardır. İslâm’a göre dua, bir psikolojik rahatlama aracı değildir. Hele hele bazılarının zannettiği gibi işleri, görünmeyen bir ilâh’a havale etmek hiç değildir. Dua, bir korkunun, bir endişenin, bir ürpertinin sonucunda bir sığınma, o ürpertiden kurtuluş arzusu da sayılamaz. Eski dinlerde olduğu gibi kızgınlığından ve kötülüğünden kurtulmak üzere ilâhlara el açmak da değildir.

Dua bir iman, bir aksiyon, bir çaba ve uyanıştır. Allah’ı ve O’na ait hakimiyeti, ilâhlığı tanıma, itiraf etmedir. Hayatın gayesini idrak etme, yaşayışı programa koyma, ilerisi

⁶ Müslim, *Birr* 55.

için hazırlık yapma, din için çalışmaya azmetme, toparlanma ve eksikliklerini gidermedir.

Dua, Allah'tan sürekli bir istemedir. Bu isteme mümin için inanç, Müslüman olmanın bir işareti, bir hayat hedefidir. O, Allah'ın bitmez-tükenmez hazinelerini, iyi bir mümin olma uğruna ister, onların yeryüzüne inmesini niyaz eder.

Duanın ana hedefi insanın Allah'a halini arz etmesi ve O'na niyazda bulunması olduğuna göre dua kul ile Allah arasında bir diyalog anlamı taşır. Bunun gerçekleşmesi için önce Allah insanı kendi varlığından haberdar etmiş, insan da varlığını benimsediği bu yüce kudret karşısında duyduğu saygı ve ümit hisleri sebebiyle kendisinden daha üstün olanla irtibat ihtiyacını duymuştur. Dua böyle bir irtibat neticesinde insanın bir taraftan kendi ihtiyaç ve eksiklerinin telâfisini, diğer taraftan daha mükemmele ulaşmasını hedefleyen bir diyalog vasıtasıdır. Bir başka söyleyişle dua sınırlı, sonlu ve âciz olan varlığın sınırsız ve sonsuz kudret sahibi ile kurduğu bir köprüdür. Bu sebeple insan, tarihin hiçbir döneminde duadan uzak kalmamıştır.

Müslüman'ın duasında kısaca dört önemli gaye olabilir:

1- *Günahlarının affını isteme:*

Mümin, elinden geldiği kadar günahlardan kaçınır. Ancak yine de hatalı olduğunu düşünerek sürekli affını ister, çaresizliğinden dolayı Allah'tan merhamet talebinde bulunur.

2- *Ümit ve arzu:*

Mümin, hakkıyla ibadet edebilme hidâyette olabilme ve Allah'ın yardımına ulaşabilme arzusunda olur.

3- *Allah'tan yardım, lütuf, rahmet, başarı isteklerinde bulunur:*

Bütün bu istekleri de gerekli çabayı gösterdikten sonra ortaya koyar.

4- *Kaza, belâ, musîbet ve hastalıklardan korunmayı ister:*

Mümin, emirleri yerine getirir, yasaklardan kaçır, kul-luğunu en samimi bir şekilde yapmaya çalışır. Sonra da yukarıda sayılan şeyleri Rabbinden ister. Günahlarının af-fedilmesini, cezadan ve gazaptan kurtulmayı, Allah'ın rıza-sını kazanmayı arzu eder.

5. Dua, Allah'ın Emri midir?

İnsan, karanlık gecelerde, aydınlık gündüzlerde, yazda-kışta, dağda-ovada, köyde-şehirde, her nerede ve ne za-man olursa olsun daima kendisiyle beraber olan âlemlerin Rabb'ine muhtaçtır. Bundan dolayı mümin, yalvarılacak ve kendisine sığınılacak olarak yalnız Allah'ı bilir, O'nu ta-nır ve O'ndan başkasına boyun eğmeyi O'na vefasızlık sa-yar. O bilir ki,

– “Rabbimize için için yalvararak, başka nazarlardan uzak, gizlice dua edin. Gerçekten O, haddi aşanları hiç sevmey. Düzeltilmiş olan ülkeyi ifsat etmeyin, karıştırıp bozmayın. Hem endişe, hem de ümit ile O'na yalvarın. Muhakkak ki Allah'ın rahmeti iyi kimselere yakındır.” (A'raf, 7/55-56)

– “En güzel isimler Allah'ındır. O halde O'na onlarla (o güzel isimlerle) dua edin.” (A'raf, 7/180)

– “Kafirlerin hoşuna gitmese de siz, dini yalnız Allah'a halis kılarak O'na yalvarın.” (Mümin, 40/14)

– “... *Bana dua edin, size icabet edeyim* (duanıza cevap vereyim).” (Mümin, 40/60) buyurarak kendisine dua edilmesini emreden Allah (celle celâluhû), kapısına gelip kulluğunu ilan eden ve kendisine el açıp yalvaranları huzurundan boş çevirmeyecektir.

6. *Dua İbadet midir?*

Duanın özü, kişinin kendisini Allah'ın karşısında âcizlik içerisinde hissedip O'na yönelmesi ve isteklerini O'na arz etmesidir. Zaten ibâdet, bir varlığa boyun eğmek, O'nun karşısında küçülmek, O'na itaat etmek manalarını içerir. Kısacası dua ile ibâdet mana olarak aynı şeyleri ifade etmektedir.

Biz her ne kadar dua ile ibâdeti birbirinden ayrı iki olaymış gibi görüyorsak da aslında bu ikisi özde aynı şeydir. İbâdet olarak bildiğimiz namaz, oruç, zekât, hac gibi Allah'ın emirleri aslında duanın harekete dönüşmüş şeklidir. Bilindiği gibi Kur'ân'da da geçen şekliyle Arapça'da, namazın adı salât'tır. Fakat bu salât kelimesinin aynı zamanda dua manasına gelmesi çok önemlidir ve bu, bir tesadüf değildir. Salât kelimesinin hem namaz, hem dua manasına gelmesini şöyle izah etmek mümkündür:

Namaz, tüm ibâdetleri bünyesinde toplayan ve insanla Allah arasındaki ilişkiyi en net ve sık bir şekilde (günde en az beş defa) sağlayan ibâdettir. Zaten dua da Allah ile kul arasındaki bir diyalog idi. Yani her ikisi de kulu Allah'a bağlaması yönüyle aynı kapıya çıkıyor. Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu konuda şöyle buyuruyor: “Dua ibadetin ta kendisidir.”⁷

⁷ Tirmizî, *Tefsiru'l-Kur'ân* 42; Ebû Dâvûd, *Salât* 358.

Çünkü dua ile kişi ihtiyacını temin etmede âcizliğini idrak etmiş, bunu ancak her şeye kâdir olan Rabbinin temin edeceğinin şuuruna ermiş ve bu sebeple O'na sığınmış olmaktadır. Esasen ibâdet de bundan başka bir şey değildir. Yi-ne Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), “Dua ibadetin özü (iliği) dür.”⁸ buyurmak suretiyle dua ile ibâdetin özde aynı şey olduklarına dikkat çekmiştir. Biz bu özü kulluk olarak ifade edebiliriz. Bu aynı zamanda insanın yaratılış gayesi olmaktadır: “*Ben cinleri ve insanları sırf Beni tanıyıp yalnız Bana ibadet etsinler diye yarattım.*” (Zâriyât, 51/56)

7. Duanın Önemi Nedir?

Her konuda Rabbine muhtaç, âciz ve güçsüz olan kula düşen görev, güçsüzlüğünü bilerek Rabbine dua etmesidir. Müminlerin Allah'a dua etmelerini emreden bizzat Rabbinizdir. Kur'ân şöyle diyor: “*Rabbiniz buyurdu ki: “Bana dua edin ki size karşılık vereyim. Zira Bana ibadet, yani dua etmeyi kibirlerine yediremeyenler, aşağılanmış ve rezil olarak cehenneme gireceklerdir.”* (Mümin, 40/60)

Kur'ân dua ile başlayıp, dua ile son bulur. Fâtiha Sûresi kısa ve özet bir duadır. İnsan-Allah ilişkisinin bütün boyutları bu kısa sûrede özetlenmiştir. Bu yüzden Fâtiha Sûresi, namaz ibadetinin temel gereklerinden biri olarak her rekatta okunduğu gibi, namaz dışında da en çok okunan dua olmuştur. Fâtiha Sûresi'nin fazîletiyle ilgili Peygamber Efendimiz'in birçok hadisi vardır. Aynı şekilde Kur'ân'ın son iki sûresi de birer dua olup, namazlarda ve namaz dışında okunması Sevgili Peygamberimiz tarafından tavsiye edilmiştir.

⁸ Tirmizî, *Daavât* 1.

Bazı insanlar kendilerinin Allah'a muhtaç olmadıklarını düşünürler. Onlar, kendilerini güçlü sanan kibirli kimselerdir. Böyle kimseler Allah'a dua etmeyi lüzumsuz sayarlar, buna ihtiyaçları olmadığını sanırlar. Âyette, dua ile ibadet kavramlarının beraber anılması da önemlidir. Buna göre dua, ibadetin bir parçasıdır ve birbirlerini bütünler. Rabb'imiz, kullarına yakın olduğunu, dua edenlerin dualarına karşılık vereceğini, insanların O'nun çağrısına uymaları gerektiğini haber veriyor.⁹

Allah, kendisine ibadet ve dua eden kullarına yakındır. Bu yakınlık elbette mecazi olup, Allah'ın kulun ibadet ve duasına önem verdiğini, bunları boşa çıkarmayacağını, dua ve ibadette bulunan kulun derecesinin yüksekliğini ifade eder. Allah (celle celâluhû), dua eden, kendisinden isteyen, kendisine başvuran, âcizliğini, yetmezliğini idrak eden, bağışlanma dileyen kulunu sevmektedir. Çünkü dua etmek, bir anlamda Rabbe itaat ve boyun eğmek, O'nun yüceliğine iman etmek, O'nun her şeye gücünün yettiğini itiraf etmektir. Kulun bu şekilde davranması iman ve teslimiyettir. Dua etmeyen kulların Allah katında bir değeri yoktur: “*De ki: “Duanız olmazsa Rabbim size ne diye değer versin ki?”*”

(Furkan, 25/77)

Bir insanın Allah'a iman ettiğini gösteren önemli alâmetlerden bir tanesi de duadır. Dua eden insan, kendisinin âciz ve zayıf bir kul olduğunu, istediklerini kendi başına yerine getiremeyeceğini ve bunları ancak kendisine Allah'ın verebileceğini kabul etmiş olur. Dua, Allah'a kul olmanın en saf, en temiz, en samimi ifadelerindendir. Kur'ân'da da

⁹ Bkz. Bakara, 2/186.

müminlerin temel vasıflarından birinin “sabah akşam sabrederek Allah’a dua etmek” olduğu şöyle haber verilir: “*Rablerine, sırf O’nun rızasını ve cemaline kavuşmayı umdukları için, sabah akşam yalvaranlarla beraber, sıkıntılara karşı candan sabret.*” (Kehf, 18/28)

Duanın önemine ve ibadet olarak faziletine dair birçok âyet ve hadis vardır. Bu âyet ve hadislerde dua etmenin önemi, ne zaman, nasıl ve hangi yöntemlerle dua edileceği, kimlerin duasının kabul olunacağı, hangi kelimelerle dua etmenin daha iyi olacağı, duanın kulun hayatına getireceği şuru, rahatlığı dua ile Allah’ın yapacağı bağışları görebiliriz.

8. Allah’tan Başkasına Dua Edilir mi?

Yüce Allah, mümin kullarına namaz kılmayı emredererek en az günde 40 defa Fâtiha sûresini okutmak suretiyle, “*Ancak Sana kulluk eder ve ancak Senden yardım dileriz.*” (Fâtiha, 1/5) âyetini tekrar ettiriyor. Bu âyetin önemi, kulluğun sadece Allah’a yapılmasını ve yardımın sadece Allah’tan talep edilmesini istemesinden ve emretmesinden kaynaklanmaktadır. Yardımın sadece Allah’tan olabileceğine dair birçok âyet ve hadîs vardır:

Kur’ân-ı Kerîm’de müşriklerin bile darda kaldıkları anlarda dini sadece Allah’a has kılarak, bütün şirk koştuıkları şeyleri unutarak sadece o an Allah’a yalvardıkları zikrediliyor: “*İnsanlar bir derde düşünce başka her şeyi unutarak yalnız Rab’lerine gönülden yalvarırlar; sonra Allah onlara katından bir rahmet ve bolluk tattırınca, bir de bakarsın ki onlardan bir kısmı Rab’lerine eş, ortak koşuyor ve böylece Allah’ın nimetlerine nankörlük ediyorlar.*” (Rûm, 30/33-34)

Bu âyetlerde de belirtildiği gibi, insanın darda kaldığında o an her şeyi unutarak sadece Allah'a yalvarması fitratın kanunu olup, yardımın sadece Allah'tan olduğu ve Allah'tan isteneceğini gösteren mûcizevî fitrî delillerden biridir. Âyetlerde Allah, insanları kurtardıktan sonra onların şirk koşmaya başladıklarını ifade ediyor. Tabii bu nankörlük (küfür)dür. Çünkü gerçekte insanları kurtaran Allah olduğu halde onlar kurtulduktan sonra bunu Allah'tan başkasına bağlıyorlar. Mesela, “o anda filan olmasaydı ben şimdi hayatta değildim” diyerek Allah'ı unutuyorlar.

İbn Abbas (radıyallahu anh) der ki, bir gün Resûlullah'ın (salallahu aleyhi ve sellem) devesinin arkasına binmişim. Buyurdu ki; “Evlât, sana birkaç söz öğreteyim: Allah'ı (yani emir ve yasaklarını) gözet ki, Allah da seni gözet sin. Allah'ı gözet ki O'nu yanında bulasın. (Bir şey) istediğin vakit Allah'tan iste, yardım dilediğin vakit Allah'tan dile. Şunu bil ki, bütün yaratıklar elbirliğiyle sana bir fayda vermek isteseler, Allah'ın sana yazdığından fazla bir şey yapamazlar. Aynı şekilde tüm yaratıklar elbirliğiyle sana bir zarar vermek isteseler, Allah'ın sana takdir ettiği zarardan fazlasını yapamazlar. Kalem (işleri sona erip) kaldırılmış, sayfalar da (üzerlerindeki yazılar tamam olup) kurumuştur.”¹⁰

O halde dua sadece Allah'a yapılmalı, araya başka biri aracı sokulmamalıdır. Kullardan istenecek yardım, onların güçleri dahilinde olan bir şey olmalıdır. Güçlerinin yetmediği bir şey onlardan istenemez. Hatta kulların güçlerinin dahilinde olan bir şeyin yapılmasını kendilerinden istediğimiz zaman bile asıl sebebin Allah olduğunu, O'nun dile-

¹⁰ Tirmizî, *Sıfatü'l-Kıyâme* 59.

mesi olmadan o şeyin gerçekleşmesinin mümkün olmadığını bilmek gerekir.

Allah insana şahdamarından daha yakındır ve O'nun insana merhameti, bir annenin çocuğuna merhametinden çok fazladır. Bir âyette şöyle buyurur: *“Kullarım sana beni sorunca, haber ver ki, ben şüphesiz onlara yakınım. Bana dua edenin duasını kabul ederim.”* (Bakara, 2/186)

Halkın, Telli Baba, Somuncu Baba, filân baba, falan şeyhin kabrinde kuyruğa girerek onlardan yardım dilemesi şirkten başka bir şey değildir. Aynı zamanda böyle bir hareket bid'attir, yani dinimizde olmayan bir şeyi sonradan uydurup dindenmiş gibi göstermedir. Hakikaten Allah'a inanmış kişiler ölüye yalvarmaz, onlardan birtakım ihtiyaçların karşılanmasını istemez. Duada istenene kavuşma ve korkulandan kurtulma isteği vardır. Bu da ancak Allah'tan istenir.

9. Dua Etme İhtiyacı İnsanda Yaratılıştan mıdır?

Dua, insanda yaratılıştan vardır. Bu sebeptendir ki, bütün dinlerde mevcuttur. Üstün bir varlığa inanan her insan şu veya bu şekilde dua eder. İnsanlar hayatları boyunca, üstesinden gelemeyecekleri birçok şeylerle karşılaşmakta, keder, sıkıntı, âcizlik, çâresizlik ve ümitsizliklere maruz kalmaktadırlar. Yüce Allah şöyle buyurur: *“İnsan bir sıkıntıya mâruz kalınca gerek yan yatarken, gerek otururken veya ayakta iken, Bize yalvarıp yakarır. Fakat Biz sıkıntısını giderdik mi, sanki uğradığı dertten dolayı Bize yalvaran kendisi değilmiş gibi eski haline geçip gider. İşte (hayat sermayelerini boşuna harcıyıp) haddini aşanlara, yaptıkları işler, kendilerine böyle süslenmiş, hoşlarına gitmiştir.”* (Yunus, 10/12) Bu âyetten de anlaşıl-

dığı gibi dua, insanda fitrîdir ve özellikle sıkıntılı anlarda Allah'a dua etmek, sadece samimî olarak Allah'a inananlara has bir durum değildir. Allah'a ortak koşanlar da bu gibi durumlarda Allah'a yönelir ve O'na dua ederler. Çünkü insan, yaratılışı itibariyle inanma ve dua etme ihtiyacı hissederek. Bu durum, tabiatında yüzmek olan ördek yavrusunun daha dünyaya gelir gelmez su araması gibidir. Fakat nasıl ki temiz, güzel suları bulamayan pek çok ördek, çamurlu su birikintilerinde kendilerini oyalar. Öyle de, Allah'ı bilmek, O'na dua etmek fitratında yaratılan insan, Yaratıcısını bulamayınca bu ihtiyacını başka şeylerle tatmine çalışır. Ya Mekte müşrikleri gibi putlara, ya Hz. İbrahim'in kavmi gibi gök cisimlerine tapar, onlardan yardım bekler. Veya günümüzde bir kısım ateistlerin, yani Allah'a inanmayanların yaptığı gibi tabiatı ilahlaştırır, Allah'ın sanatını putlaştırır.

Allah yerine başka şeylere tapan ve onlardan yardım umanlar hakkında âyette şöyle denilir: *“Hak dua, ancak Allah'a yapılandır. O'ndan başka dua ettikleri şeyler, onların isteklerini hiçbir şeyle karşılayamazlar. Onların hâli, kuyu başında durup, ağzına su gelsin diye suya doğru iki avucunu açan kimse gibidir. Halbuki o su, onun ağzına gelecek değildir. Kafirlerin duası boşa gitmiştir.”* (Ra'd, 13/14)

Putu, heykeli ve benzeri şeyleri ilâh kabul edip, onlara dua edip onlardan yardım beklemek, gerçekten aklın alaçağı bir şey değildir. Kur'ân âyetlerinde onların böyle sapık hareketlerine sıkça yer verilir. Mesela, Hz. İbrahim (aleyhisselâm) kavmine sorar: *“Taptığınız şeyler, siz dua ettiğinizde sizi iştirirler mi? Size fayda veya zararları olur mu?”* Onlar şöyle cevap verir: *“Hayır, ama biz babalarımızı böyle ya-*

par bulduk.” (Şuara, 26/72-73) Dikkat edilirse, gittikleri yol körü körüne taklittir.

Konumuza temas eden bazı âyetlerin meâlleri şöyledir: “*O müşriklerin Allah’tan başka ibadet edip yalvardıkları sahte tanrılar ise, hiçbir şey yaratamazlar. Zaten kendileri yaratılmaktadırlar. Hep ölüdürler, diri değildirler...*” (Nahl, 16/20)

“*De ki; Bana haber verin bakalım! Allah bana bir zarar vermek isterse, Allah’ı bırakıp taptıklarınız O’nun verdiği zararı giderebilir mi? Yahut, Allah bana bir rahmet dilerse, onlar O’nun rahmetini önleyebilirler mi? De ki: Allah bana yeter.*” (Zümer, 39/38)

Evet, insan kendi vicdanına müracaat ettiğinde, vicdanının daima Allah’a yöneldiğini görecektir. Bilhassa, “Allah’ın bir sanat galerisi” hükmündeki tabiatta dolaşp, uzaydaki haşmeti, dağlardaki heybeti, çiçeklerdeki rahmeti gördükçe şöyle demekten kendini alamayacaktır: “Ey bu yerlerin Hâkimi! Senin bahtına düştüm. Sana sığınıyorum. Sana hizmetkârım ve Seni arıyorum.”¹¹ Böylece şu koca dünya hanında yalnızlıktan, kimsesizlikten, başıboşluktan kurtulacak, hayatın mânâsını ve tadını bulacaktır.

10. Her Zaman mı Dua Etmeli?

İnsan kendini müstağnî görmeye, yani kendini kendine yeterli görmeye başladığı zaman, Allah’tan uzaklaşmaya başlamış demektir. Çünkü dua insanın kendi kendine yetmediğinin göstergesidir.

Sosyal hayatımızda emir, tavsiye ve ricalarını pek ye-

¹¹ Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler*, s. 33.

rine getirmediğimiz, bu konuda önem vermediğimiz bir kimseye günün birinde işimiz düşse, kendisine gidip işimizi halletmesini rica etsek, o bize şöyle demez mi? “Hangi yüzle geldin? Sen benim dediklerimi yerine getirdin mi ki, ben de seninkileri yerine getireyim?”

“*Ey İman edenler! Eğer siz Allah’a (yani O’nun dinine) yardım ederseniz, Allah da size yardım eder. Ayaklarınızı sâbit tutar, kaydırmaz.*” (Muhammed, 47/7) Allah’a yardım etmek, O’nun dinine hizmet etmek ve isteklerini yerine getirmektir. Biz Allah’ın dinini yaşar ve hayatımızı O’na göre tanzim edersek, İslâm yolunda çalışırsak Allah da bizi gözetir. Allah’ın helâllerini helâl, haramlarını da haram kabul etmez ve hayatımızı rast gele sürdürürsek, dualarımızı hangi yüzle yapacağız? Bu, hiç samimiyetle bağdaşır mı?

Dünya hayatında, günü geldiği halde borcumuzu ödemediğimiz bir şahsın kapısının önünden geçmeyiz. Hatta onun evine, dükkânına yakın yerlerde dahi dolaşmayız, kaçınılırız, belki karşımıza çıkar diye. Kulluk borcumuzu ödemediğimiz ve isteklerini yerine getirmediğimiz bir zâtın mülkünde dolaşırken de benzer duygular içinde mahcûbiyet duymalı ve dua edip bazı isteklerde bulunmak için O’nunla aramızı devamlı sıcak tutmalıyız.

Yine çoğu zaman yaptığımız gibi, sadece sıkışık anlarımızda ve çaresiz kaldığımızda el açıp ‘Ya Rabbi!...’ diyoruz. Diğer zamanlarda Allah’a ihtiyacımız yok zannediyoruz. Halbuki insanın Allah’a muhtaç olmadığı bir saniyesi bile yoktur. Nedense insan sanki sadece darda kaldığı anlarda Allah’a muhtaç olduğunu zannederek dua eder. Oysa o her an muhtaç olduğunun şuurunda olmalıdır. İşte bu nok-

tada şuuru yakalamış olmak, hayatın rahat zamanlarında da dua etmeyi gerekli kılar. Zaten duanın aynı zamanda bir ibadet ve kulluk olduğunu söylemiştik. Kulluk ise süreklidir. O halde dua da sadece dar zamanlarda yapılmamalıdır. “*Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine kulluk et.*” (Hicr, 15/99) Rahat olduğumuz zamanlarda yapacağımız dualar darda kaldığımız zaman yapacağımız duaların kabul edilmesini kolaylaştırır. Bir hadîs-i şerifte şöyle buyrulur: “Kim zor ve sıkıntılı zamanlarında dualarının kabul edilmesini istiyorsa, rahat zamanlarında çok dua yapsın.”¹²

Sosyal hayatımızda normal zamanlarda hiç arayıp sormadığımız bir dostumuza işimiz düşse ve yanına gidip halini hatırını sorduktan sonra niçin geldiğimizi söylesek, o bize, “İşin düştü de geldin, şayet işin olmasaydı gelip sormayacaktın.” demez mi? Biz sıkışmadıkça Allah’a el açıp dua etmesek veya Allah’ı hatırlamasak Allah bize aynı şeyleri söylemez mi? Kulum, işin düştüğü için beni hatırlıyorsun değil mi? Yoksa hiç hatırlamayacaktın.

Evet, biz bu şekildeki çelişkilerimizin ve nankörlüklerimizin farkına varır ve hayatımızdan gidermeye çalışırsak Allah ile ilişkilerimiz daha sağlıklı olur. Dua etmeye yüzümüz olur ve Rabbimiz karşısında iki yüzlü olmaktan kurtulmuş oluruz. Gerçi Rabbimiz sırf merhamet ve şefkatinden dolayı bizi böyle de kabul ediyor. Böyle yaparsanız dua etmeyin demiyor. Ama böyle davranmak Rabbimize yakıştığı halde -çünkü O en büyüktür ve affetmek büyüğün şânındandır- iki yüzlü ve nankör davranmak bize hiç yakışmıyor.

¹² Tirmizî, *Daavât*, 9.

11. *Beddua Ne Demektir?*

Beddua, bir sebepten dolayı herhangi bir kimse hakkında kötü istek ve temennide bulunmak demektir. Farsça fena, çirkin, kötü, yaramaz anlamında olan “bed” kelimesiyle, Arapça “dua” kelimelerinden meydana gelmiş bir tamlamadır. İnsanın, kendisi veya başkaları aleyhinde “Allah kahretsin, Allah belâsını versin” gibi ifadelerle yaptığı dualara denir.

İslâm dini, Müslümanların kendileri ve diğer Müslümanlar aleyhinde beddua etmelerini yasaklamıştır. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): “Kendi aleyhinize, evlâtlarınızın ve mallarınızın aleyhine sakın beddua etmeyiniz ki; duaların kabul olacağı bir saate rastlarsınız da bedduanız kabul edilir.”¹³ buyurmuştur.

İnsan, bilerek veya bilmeyerek bazen kötülüğü ister. Âyette bu duruma şöyle dikkat çekilir: “*İnsan, hayra dua eder gibi şerre dua eder. Doğrusu insan pek aceledir.*” (İsrâ, 17/11) Aceleci bir tabiata sahip olan insanoğlu, kızdığında kendisi, ailesi, çocuğu, malı hakkında hayrı ister gibi şerri de ister. Meselâ, belâ ve musibetler karşısında daraldığında “Allah’ım, canımı al” der. Bir anne çocuğuna kızdığında “Allah belanı versin” der. Halbuki “Allah hayrını versin”, dese hem öfkesini alacak, hem de bedduadan kurtulacaktır.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) beddua etmekten kaçınırdı. Kendisinin lânet eden değil, aksine rahmet peygamberi olduğunu söylerdi. Mekke döneminde İslâm’ı tebliğ etmek üzere Tâif’e gittiğinde, orada kötü bir

¹³ Ebû Dâvûd, *Salât* 362; Müslim, *Zühd* 74.

davranışla karşı karşıya kalmış; dönüşte taş yağmuruna tutulmuş, mübarek ayakları kanlar içerisinde kalmıştı. O sırada Allah tarafından kendisine “onlar aleyhinde yapacağı bedduanın kabul edileceği, dilerse onları helâk edeceği” bildirilmiş, fakat Peygamber Efendimiz “Hayır, belki bunların nesillerinden sana ibadet edecek çocuklar doğar, yâ Rabbi” demişti. Uhud’da dişini kıran, yüzünü yaralayan düşmanları için: “Allah’ım! Kavmimi hidayete erdir, çünkü onlar beni tanımıyor ve ne yaptıklarını bilmiyorlar”¹⁴ diye dua etmiştir. Bütün çalışmalara rağmen İslâmiyeti kabul etmeyen Devs kabilesine beddua etmesi istenince: “Yâ Rabbi! Devs kabilesine hidayet eyle de onları bizim saflarımıza kat” diye dua etmişti.¹⁵

Bununla beraber, Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) zaman zaman Allah düşmanlarına beddua ettiği de olmuştur. Bi’r-i Maûne’de yetmiş İslâm davetçisini şehit eden Kilab kabilesine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir ay süre ile beddua ve lânet etmişti. Kâbe’de namaz kılarken kendisiyle alay eden müşriklere de beddua etmiş, Bedir muharebesinde yere serildiklerini gözleriyle görmüştü.¹⁶

Bütün bunlardan sonra diyebiliriz ki Müslüman, günahkâr da olsalar, Müslümanlara beddua etmekten sakınmalı, fakat gerektiğinde açıkça din düşmanlığı yapanlara beddua ve lânet etmeyi dini bir görev bilmelidir.

12. Müslüman’ın Dünyasında Bedduanın Yeri Nedir?

Müslüman’ın temel düşünce yapısı ve karakteri itibarı-

¹⁴ *Tecrid-i Sarih Tercümesi*, IV, 314.

¹⁵ *Tecrid-i Sarih Tercümesi*, VIII, 344.

¹⁶ *Tecrid-i Sarih Tercümesi*, X; 43-45.

la, onun dünyasında lânet okumaya ve bedduaya yer yoktur. Onun için bir Müslüman, Allah'ı bilmeyenlere beddua etmez, bilakis öncelikle Allah'ın onları da hidayete erdirmesini ister. Çünkü, insanın iyiliğine yapılan dua, kabul görmesi açısından bedduadan daha üstündür. Eğer yapılan zulüm, hakaret ve alay etmeler, Müslüman'ın bizzat kendisine yapıyorsa, şahsî olduğundan dolayı elden geldiğince affedici olmak icap eder. Ama özellikle Müslümanlara düşmanlığı meslek edinenlere karşı, onların iman etme gibi bir istekleri de yoksa, Allah'ın onlara hadlerini bildirmesini ve Müslümanları, onların şerrinden korumasını isteyebilir. Çünkü müminlere kötülük düşünüp kötülük yapanların niyetleri, İslâmî duygu ve düşünceye hakarete yöneliktir. Şayet yapılan bu hakaret ve alaylar dine ait ise, “o işin sahibi var” deyip Allah'a havale edilmelidir. Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekke döneminde üzerine temizlenmemiş deve işkembesi koyanlara, açık olarak onların isimlerini söylemeden; “Allahümme aleyke bi külli mütecâvizin ve hâinin ve mâkirin ve muannidin..” diyerek yaptığı bedduadan hareketle her yerde Müslümanlar aleyhine planlar yapıp projeler üretenleri niyet ederek; “Allahümme aleyke bihim” (Allah'ım! Onları Sana havale ediyoruz) diyebiliriz. Evet, temel düşünce yapımız ve karakterimiz itibarıyla, bizim dünyamızda lanet ve bedduaya yer yoktur, ama bu kadar da olsa onları Allah'a havale etmemiz, dine olan saygımızın gereği kabul edilmelidir.

Ama aynı insan için; “Sen bana ve dinime bunca kötülük yapmana rağmen Allah sana hidayet ihsan eylesin. Allah, içinde bulunduğun zulmeti yırtсын ve seni aydınlığa

erdirdin..!” diye dua da edilebilir. Böyle bir dua, hiçbir şeye takılmadan kabul de görebilir. Onun için zulme maruz kalmış bir Müslüman’a; “Şayet beddua edersen, sana kötülük yaptıklarından dolayı Allah bunların kökünü kazıyıp perişan edecek ve bütün düşmanların hazan yemiş yapraklar gibi solup gidecekler. Fakat affedersen Hâlid b. Velid’ler, Amr b. Âs’lar ve Osman b. Talha’lar gibi Müslüman olacak ve İslâm Dini’ne ileride hizmet edecekler” dense, seve seve ikinci şıkkı, yani bir gün onlarla el ele tutuşup sıratı geçmeyi ve -inşallah- cennete onlarla beraber girmeyi tercih etmelidir.”

Bir hadis-i şerifte, düşmanlarımıza veya bize zulmedenlere bile bu dünyada beddua etmeme tavsiye edilmektedir. Çünkü her kim, kendine zulmedene beddua ederse, ondan intikamını (dünyada) almış olur.¹⁷

Oysa bize yapılan bir zulmün intikamı veya cezası bu dünyada ödenemeyecek kadar büyük de olabilir. Öbür dünyada sevaba veya bir kısım günahlarımızın azaltılıp yükümüzün hafifletilmesine, bu dünyadan daha çok ihtiyacımız olacaktır. Bu yüzden beddualarımız, hem bu haktan mahrum ederken hem de büyük ihtimalle dualarımızın kabulünü bile engellemektedir. Çünkü halimizle mazlum ve masum olmak, istediğimiz şeylerin bize verilmesi konusunda bize ait bir fırsat demektir. Bu fırsatımızı, intikamlarımızı almak ve karşı tarafa bir şey bırakmamak suretiyle harcamak doğru değildir. Borçlu olmak yerine alacaklı olmayı tercih etmek, daha doğru olsa gerektir.

¹⁷ Tirmizî, *Daavât* 115.

BİRİNCİ BÖLÜM

DUA VE DUA İLE İLGİLİ
MESELELER

DUA VE DUA İLE İLGİLİ MESELELER

A. Dua Çeşitleri

1. Dua Edenlere Göre Dua Çeşitleri

Bu yönüyle dua dört çeşittir:

a. *Yaratılıştan gelen kâbiliyet diliyle yapılan dua:* Bitkilerin ve hayvanların duaları böyledir. Mesela toprağa atılan bir tohum Allah'tan, gelişip bir ağaç olmayı, daha sonra meyve vermeyi, her safhasında Allah'ın isimlerine mazhar olmayı arzu eder. Allah da onun bu isteğini bilir ve bu imkanı verir. Evet bu yönüyle bitkiler de, ağaçlar da Allah'a dua eder ve Allah'ı zikrederler. Kur'ân-ı Kerîm bunu şöyle haber verir: “Yedi kat gök, dünya ve onların içinde olan herkes Allah'ı hamd ile tesbih eder. Hatta hiçbir şey yoktur ki, O'nu hamd ile tenzih etmesin. Ne var ki siz onların bu tenzih ve takdislerini iyi anlayamazsınız.” (İsrâ, 17/44)

b. *Fitrî, yani doğuştan gelen ihtiyaç diliyle yapılan dua:* Her canlı bu şekilde dua eder. Kendi iktidarları dairesin-

de olmayan, ellerinin yetişemediği ihtiyaşlarını bu duayla isterler. Mesela, birinci maddede söylediğimiz, tohum ve ağaşlar gibi hayvanlar da Allah'a dua eder ve Allah'ı zikrederler. Ama biz onların dua ve zikirlerini anlayamayız. Ćünkü onların duaları ve zikirleri biz insanlarınki gibi değildir. Dolayısıyla bitkiler ve hayvanlar Allah'a dua ederler, bu dua neticesinde de Allah onlara ihtiyaşları olan şeyleri verir.

c. Ćaresizlik iřinde yapılan dua: Yani sebeplerin bűsbűtűn kesildiđi, űmidin bittiđi yerde, adeta okyanusun ortasında bir tahtaya yapışıp kalan insanın yaptıđı gibi yapılan dua.

Bu űç duanın kabul edilmesi bir engel olmazsa kesindir. Bu durum bize bir řey anlatır. Yani biz de kábiliyetlerimizi iřleterek, ihtiyařlarımızı hal diliyle ortaya koyarak ve Ćaresizlik iřinde, yalvara yakara, iřten dua edersek bűyűk ihtimalle kabul olur.

d. Biz insanların duasıdır. Bu da ikiye ayrılır:

da. Fiilű, yani Ćalıřarak yapılan dua. Bir űđrencinin imtihan, bir iřçinin de rızkını kazanması iřin Ćalıřması gibi.

db. Kavli/sűzlű, yani dil ile yapılan dua. Ćalıřan űđrenci ve iřçinin Ćalıřtıktan sonra ellerini aĉıp yaptıđı dua gibi.

Buradan da anlaşılıyor ki, kainatta her řey kendi diliyle Allah'a dua ediyor. Kainattan Allah'a toptan dualar yűkseliyor. Zaten řu áyette de buna iřaret buyuruluyor: “*Her řey Allah'ı űvgű ile tesbih eder. Ancak siz onların tesbihlerini anlayamazsınız.*” (İsra, 17/44) Yapılan tesbihler aynı zamanda birer duadır.

2. Yapılış Şekline Göre Dua Çeşitleri

Biraz önce de dediğimiz gibi biz insanların duaları ikiye ayrılır:

a. Sözlü ve fiilî dua

Dille dua, vazifelerimizden sadece biridir. Sebeplere yapışmadan sadece dille yapılan dua ile yetinmek, Sünnetullah'ı yani, Allah'ın kanununu bilmemek ve ona uymamak demektir. Müslümanların başarılı olması, sadece dua etmekle olacak olsaydı, insanlar içerisinde duası en çok kabul edilmesi gereken Peygamber Efendimiz'di (sallallahu aleyhi ve sellem), O bu kadar eziyetlere katlanmaksızın dua ederdi ve görevini tamamlardı. Yani o Mekke günlerini yaşamaya gerek yoktu. Fakat O böyle yapmadı. Önce üzerine düşen sorumluluğu fiilî olarak yerine getirdi. Arkasından da ellerini açıp dua etti. Allah da O'nu mahcup etmedi.

Biz bu noktadan hareketle duayı iki kısma ayırabiliriz: Fiilî dua, sözlü dua.

Fiilî dua, kişinin herhangi bir arzusu karşısında elinden gelen her şeyi tamamen yapmasını ifade eder. Mesela, hastasına Allah'tan şifa dileyen kimsenin, öncelikle tıbbın gerektirdiği şeyleri, imkânları çerçevesinde yerine getirmesi gerekir. Bunu yerine getirmediğe, ellerini açıp Allah'tan şifa dilemesi yeterli olmayacaktır. Çünkü Allah yeryüzündeki her şeyi birtakım sebeplere bağlamıştır. Gerçi Cenâb-ı Hakk, bazen sebepsiz de yaratır, sebepsiz de verebilir ama bunu beklemek, Allah'ın hayata koyduğu kanunlara aykırıdır. Biz o sebepleri yerine getirmekle sorumluyuz.

Sözlü dua ise, kişinin elinden geleni yaptıktan sonra Al-

lah'tan yardım istemesidir. Fiilî dua her zaman sözlü duadan önce gelir. Ama ikisini birbirinden ayrı düşünemeyiz. Çünkü fiilî dua bedenen yapılması gereken bir iş ise; sözlü dua da dil ve ruhen yapılması gereken bir iştir. Zaten insan bu beden ve ruh ikilisinden oluşan bir varlıktır.

Bazen yalnız Allah'a yönelip sözlü/kavlî dua etmekle hastalıklarımız, baş ve diş ağrılarımız geçebilir ama bazen de Allah'ın muradı başka olur ve doktora müracaatımız istenir. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): "Allah her derdin devasını yaratmıştır, tedavi olunuz"¹⁸ buyurmakla, bu fiilî duaya bizi teşvik etmektedir. Şu kadar ki, şifayı Allah'tan (celle celâluhû) bilerek ve bir kulluk vazifesi olarak kavlî duamızı her durumda yaparız. Ne var ki, bazen sadece kavlî duanın yetmediği gibi, fiilî duanın yetmediği de olur. Ve Allah (celle celâluhû), şifayı bazen iki duaya birden, bazen de sadece birine bağlar. Her şey O'nun elindedir. Niceleri vardır ki, kavlî dua nedir bilmedikleri halde sıhhat içinde, zevk dolu bir hayat yaşarlar; buna karşılık, ilaç kullandıkları ve duayı da bir ân için olsun ağızlarından düşürmedikleri halde, Allah'a (celle celâluhû) gönülden bağlı insanların, hayatlarını dertlerle kıvrım kıvrım sürdürdükleri görülür.¹⁹

Meselenin daha iyi anlaşılması için başka bir örnek verecek olursak; bir çiftçinin tarlayı sürmesi, ekmesi, sulaması fiilî dua; sonra da el açıp, "Ya Rabbi, bereket ihsan eyle, rahmetini bol bol ver" diye yalvarması da kavlî duadır. Birinci dua olmaksızın ikincinin yapılması, insana herhangi bir şey kazandırmayacaktır. Buna karşılık, sadece fiilî dua

¹⁸ Tirmizî, *Tıbb* 2.

¹⁹ M. Fethullah Gülen, *İnancın Gölgesinde*, 1/163 vd.

ile yetinilmesi ise bereketi, hele hele kulluğu eksik bırakacaktır.

Diyelim ki bir mümin, “Ya Rabbi, müminleri düşmanlarına gâlip getir.” diye dua eder; bu güzeldir ama yeterli değildir. Çünkü, tek kanatla kuş uçmaz. Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) Bedir Savaşı öncesi eksiksiz hazırlık yapması ve sonra da bütün benliğiyle Allah’a yönelerek dua etmesi gösteriyor ki, fiilî dua yapılacak, yani, sebepler dairesinde yapılması gerekli olanlar yapılacak ve elden geldiğince sebeplere riayet edilecek, sonra da kavîlî dua için eller açılacaktır.

İslâm, duayı insanlar, sorumluluktan veya işten kaçınlar diye emretmemiştir. İslâm’ın emrettiği dua, bütün hazırlıklardan ve yapılması gerekenleri yerine getirdikten sonra yapılan duadır. Ancak yapılması gerekenleri eksiksiz yerine getirdikten sonra “artık bu iş tamamdır” deyip de duadan uzaklaşmak yanlıştır. İşler ancak dua ile tamam olur.

b. Hâlî dua

Genellikle duaların -biraz önce de dediğimiz gibi- fiilî ve kavîlî olmak üzere iki çeşit olduğu bilinir. Ama muhterem M. Fethullah Gülen Hocaefendi, buna bir üçüncüsünü ilave ederek bir de hâlî duadan bahsetmektedir. Bu çeşit duada kul, sadece halini Rabbine arz eder ve ondan çoğu zaman hiçbir şey istemez. Çünkü kul bilir ki, Rabbi onun her halini bilmektedir:

“... Bu itibarladır ki, biz hemen her zaman, küçüklüğümüzün şuurunda ve O’nun büyüklüğünü takdir hisleriyle hep iki büküm yaşar ve isteyeceğimiz her şeyi, kavîlî, fiilî ve

hâlî isteme çerçevesinde sadece ve sadece O'ndan ister ve O'na karşı kibirli davranmayı küstahça bir çalım; O'nunla dua ve ibadet münasebetlerimizde lâubalî, gayr-i ciddî bulunmayı da bir saygısızlık kabul ederiz; ederiz de, O'na yönelişlerimizde her zaman ümit ve endişe, korku ve beklenti düşüncelerimizi beraber götürmeye çalışırız...

Allah, gizli-açık her hâlimizi bildiğine göre, duada sözden daha ziyade öz önemli olsa gerek.. zaten Cenâb-ı Hakk da: “Kullarım beni Sen'den sorarlarsa; bilmeliler ki, Ben onlara çok yakınım; Bana dua edenin duasına cevap veririm” âyetinde O, arzu ve isteklerimizi bilmede, bize bizden daha yakındır. Bu itibarla da, istek ve dileklerimizi, Allah'ın huzurunda bulunuyoruz düşüncesine bağlayarak, sessizlikle seslendirebiliriz.²⁰

“Dua, bazen ciddî bir istek ve iştîyak halinde sırf bir düşünce olarak kalıpten yükselir. Bu durumda kul, hiçbir şey söylemez. Belki dudakları bile kıpırdamaz; ama, O her şeyi bilen ve gören Allah'ın, onun halini, durumunu ve isteklerini bildiğini düşünerek tam bir tevekkül/Allah'a güven içinde bulunmaya çalışır ve Allah'ın kendisine isteklerini vereceğini ümit eder.²¹

B. Dua Etmenin Usûlü ve Kabul Şartları

Her şeyin bir yolu, yöntemi bir edebi olduğu gibi kulluğun en önemli bir yönü olan duanın da edepleri, prensipleri ve bazı şartları vardır. Bu esaslara göre yapılan duala-

²⁰ Dua, *Sızıntı*, Nisan 2000.

²¹ M. Fethullah Gülen, *Sonsuz Nur*, 2/502.

rın kabul edileceği ümit edilebilir. Nasıl ki şartlarına uygun ekilmeyen bir tarlada yaban otlarından başka bir şey bitmezse, şartlarına, kurallarına ve esaslarına uygun olarak yapılmayan dualar da ya kabul olmaz, ya da istenilen neticeyi vermez. Bu sebeple dua etmenin kendine has usulleri ve şartları olduğu gibi dua ile istenilecek şeylerin de neler olduğunu bilmek lazım. Yani nasıl dua edecek ve Allah'tan neler isteyebileceğiz?

Kurallarına uygun yapılmayan duaların arasında kabul olmayacak dualar da vardır. Fakat hepsi kabul olmaz veya reddedilir diye bir şey de yoktur. Onlar da kabul olabilir. Yalnız ne zaman ve nasıl kabul olacağı konusunda bir şey söylemek mümkün olmayabilir. Özellikle ciddi ve önemli meseleler için dua edecek olan kimsenin dikkat etmesi gereken hususlar vardır. Bunlar, duanın kabul edilmesi için gereken kurallardır. O halde bu kurallar nelerdir?

Şimdi sırasıyla, dua ederken ve etmeden önce kalben, ruhen, bedenlen hazır olmanın yanı sıra uyulması gereken şartları ve kuralları inceleyeceğiz:

1. Dua Öncesi Yapılması Gerekenler

a. *Maddî temizlik*: Temizlikten maksat, kişinin madden ve manen temiz olması demektir. Dua edecek kimsenin üstü başı ve kalbi de duaya hazır hale getirilip temizlenmelidir. Abdesti yoksa abdest almak ve hatta isteği çok büyük veya çok özelse boy abdesti almak. Bunlar duaya önem verildiğini gösterdiği için kabul edilmesi açısından da oldukça önemlidir. Ancak abdestsiz de dua edilir, “abdestsiz dua edilemez” demek yanlıştır.

b. *Manevî temizlik*: Tevbe ve istiğfar ile manen temizlenmek.

c. *Kibleye yönelmek*: Namaz sonrası dualarda olduğu gibi mümkünse kibleye yönelmeli. Ama “Mutlaka kibleye yönelmek gerekir, yoksa dua kabul olmaz.” demek de doğru değildir.

2. Duaya Başlama ve Bitirme Anında Yapılması Gerekenler

a. *Duadan önce çok hamd ve senada bulunmak*. Eûzü Besmele çektikten sonra duaya hemen isteğini söyleyerek değil; Allah’a can u gönülden bir arzu ve istekle hamd ve senâ ederek başlamak gerekir. “Elhamdülillahi Rabbi’l-âlemin, es-salâtü ve’s-selâmü alâ Resûlinâ Muhammed’in ve alâ âlihi ve sahbihi ecmaîn.” (Âlemlerin Rabbine hamd olsun, Allah’ın rahmet ve bereketi, Peygamberimiz Hz. Muhammed’e, O’nun âilesinin ve sahabesinin hepsinin üzerine olsun) gibi, bir hamd ve salât okuyarak başlamak ve Allah’tan istediği şeyleri isteyip bitirdikten sonra yine; “Âmin, bi-hurmeti seyyidi’l-mürselîn ve sallalâhu alâ seyyidinâ Muhammed’in ve alâ âlihi ve sahbihi ecmaîn, ve’l-hamdü lillâhi Rabbi’l-Âlemîn.” (Peygamberlerin efendisinin hürmetine Allah dualarımızı kabul etsin. Allah, Efendimiz Hz. Muhammed’e, O’nun ailesine ve arkadaşlarının hepsine rahmet etsin. Âlemlerin Rabbi Allah’a hamd olsun.) diye bitirmek.

Meselâ, Türkçe ifâdelerle şöyle de diyebiliriz: “Rabbim, gökleri ve yeri yaratan Sen’sin. Kalbimden geçenleri bilen Sen’sin. İçime îmânî yerleştiren Sen’sin. Gönلümü arzuyla dolduran ve bununla beraber Cenneti de şimdiden donatan Sen’sin. Bülbülü şakıtan, güle rengini bahşeden yine

Sen'sin.” İşte böyle bütün âlemde meydana gelen olayları sayıp, hepsini Yüce Allah'ın yaptığını, yalvarıp yakararak ifâde etme “hamd ve senâ”, yani “övme” demektir ki, Allah Resûlü'nün dualarında bunu açıkça ve tekrarlar görmekteyiz.

b. Duadan önce makbul bir dua olan Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) *çok salavât getirmek.* Duayı başlangıçta olduğu gibi Allah'a hamd ve Resûlü'ne salât ve selâm getirmekle bitirmek. Çünkü Allah, iki salâvât-ı şerîfeyi kabul eder. Bunları kabul edince aradaki duayı da bunlar hürmetine reddetmez.

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) dua eden bir adamın, dua sırasında, kendisine salât ve selâm okumadığına şâhit olmuştu. Hemen: “Bu kimse acele etti.” buyurdu. Sonra adamı çağırıp: “Biriniz dua ederken, Yüce Allah'a hamd ve senâ ederek başlasın. Sonra Peygamber'e salât okusun. Sonra da dilediğini istesin.” buyurdu.²²

Duaya salât u selamla başlamak, âdeti, bir kapıyı vururken, o kapının önünde duran, o kapının kilit ve anahtarlarını elinde tutan Zât'a selâm vermek gibidir. Evet, salât ve selâmın manâsı, Cenâb-ı Hakk'dan Hz. İbrahim ve onun âilesine verilenlerin aynen Efendimize de verilmesini isteme ve Hz. İbrahim'in gönüllerde kazandığı saygıya denk, Allah Resûlü için de bir saygı ortamının oluşmasını arzu etmektir ki, can u gönülden istenen böyle bir şey muhakkak surette kabûl olacaktır. Ve böyle makbûl iki dua arasında kalan bir duanın kabûl olması da bir yönden garanti altına alınmış olacaktır.

²² Tirmizî, *Daavât*, 65; Ebû Dâvûd, *Salât* 358.

Allah'a Hamd'ı ve Peygamberimiz'e salavât'ı Arapça okuyamayanlar Türkçe şöyle diyebilirler: "Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'adır. Peygamberimize, O'nun ailesine ve tüm sahâbelerine salât ve selâm olsun."

c. Allah'tan hemen doğrudan bir şeyler istememeli, önce Allah'ın bize verdiği nimetleri birer birer saymalı, daha sonra da günahlarımızı itiraf edip, kapısına geldiğimizi, başka gidilecek kapının olmadığını söylemeli... ve daha sonra isteyeceğimiz şeyleri istemeliyiz.

3. Dua Anında Maddî Olarak Yapmamız Gerekenler

Dua eden kimsenin, kılık kıyâfet ve dış görünüş itibarıyla takınması gereken bazı tavırlar, dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır:

a. *Ellerini semaya kaldırıp avuçlarını açarak dua etmek:* Dua esnasında kolları dirseklerden yukarı kaldırıp avuç içlerini açmak, başı öne eğip, gözleri hafif kısmak. El kaldırma, dilencililiğimizi ve üst elin üstünlüğünü hatırlamak içindir. Ayrıca dua ederken ellerin yukarıya doğru kaldırılması taabbüdî emirlerdendir, yani Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bu şekilde dua ettiği için bizim de böyle dua etmemiz gerekmektedir. Ayrıca, Allah'ın kürsîsinin (ilâhî, manevî makamının) her şeyin üstünde ve her şeyi kuşatıyor olmasından dolayı ellerimizi yukarı doğru kaldırıyoruz. Dua ederken bazen koltuk altındaki beyazlık görünecek şekilde elleri yukarı kaldırabiliriz: Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) dua ederken ellerini öyle kaldırdı ki, koltuk altlarının beyazlığını gördüm."²³

²³ Buhârî, *İstıska* 21.

Bir hadiste Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: “... Allah’tan avuçlarınızın içiyle isteyin, sırtlarıyla istemeyin; duayı tamamlayınca avucunuzu yüzlerinize sürün.”²⁴

Bu hadiste, dua ederken avucun açılıp avuç içi yukarı gelecek şekilde kaldırılması, elin sırt kısmı yukarı gelecek şekilde tutularak dua edilmemesi, dua bitince de ellerin yüze sürülmesi istenmektedir. Duanın sonunda elin yüze sürülmesi, berekete vesile olması içindir. Yani, dua ile ellere inmiş olan rahmet eserleri, sürmek suretiyle yüze ulaştırılmış olur.²⁵

Kıtlık, umumi sıkıntı ve felaketlerin def’i için ise ellerin dışını semaya çevirerek dua etmek ve Allah’a sığınmak gerekir.

b. Dua esnasında gözü göğe dikmemek: Peygamberimiz buyurmuştur ki: “Bazı kimseler, namazda gözlerini göğe dikerek dua etmekten vazgeçsinler. Yoksa, Allah onların gözlerini kör eder.”²⁶ Allah Rasulü, bu şekilde dua etmeyi yasaklamıştır.

c. Dua ederken sesi aşırı yükseltmemek: Allah’a dua ederken veya zikrederken, yani gerçek anlamıyla ibâdet halinde, sesi yükseltmek doğru değildir, dinimizce hoş görülmemiştir. Çünkü kendisine dua ettiğimiz, zikrettiğimiz, yani ibâdet ettiğimiz varlık, içimizden geçirdiğimiz düşünceleri dahi bilen, haberdar olan ve işiten bir varlıktır. O halde bize bu kadar yakın olan bir varlığa seslenirken sesi yükseltmek, bağırıp çağırmak; ihlâsın sınırlarından göste-

²⁴ Ebû Dâvûd, *Salât* 358.

²⁵ İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, 6/527-528.

²⁶ Müslim, *Salât* 117.

rişe, dua hudutlarından çıkıp şikâyete geçen bir tecavüzü gösterir.

Sahabe Efendilerimiz Peygamberimize Allah'ı sormuşlardı, cevaben Allah buyurdu ki: “*Kullarım sana beni sorduklarında: Ben muhakkak ki, yakınım, bana dua ettiğinde dua edenin duasına icâbet ederim.*” (Bakara, 2/186) Dua ederken seslerini aşırı şekilde yükseltenleri gören Resûlullah, şöyle buyurmuştu: “Ey insanlar! Kendinize gelin. Çünkü siz bir sağırı veya uzaktaki birini çağırıyor, ancak her şeyi işiten ve çok yakın bulunan birine dua ediyorsunuz. Sizin kendisine dua ettiğiniz size bineğinizin boynundan daha yakındır.”²⁷ Gönülden, gizlice, bağırmadan, samimiyetle dua edilir. “Rabbinize gönülden ve gizlice yalvarın. Doğrusu o, aşırı gidenleri sevmez.” (A'râf, 55) Öyleyse dua ederken, kendimiz duymayacak kadar çok hafif ve alçak bir sesle dua etmek doğru olmadığı gibi, çevremizdekileri rahatsız edecek şekilde yüksek sesle de dua etmemek gerekir.

4. Dua Anında Manevî Olarak Yapmamız Gerekenler

Duanın kabul edilmesi için, dua edenin, dış görünüşü yeterli değildir. Dua ânındaki mânevî durumumuz ve duanın içeriği de önemlidir. Öyleyse duada neler istenmeli ve nasıl istenmelidir?

a. İhlasla dua etmek: Dua da, namaz ve benzeri diğer ibadetler gibi bir kulluktur; onun için diğer ibadetlerde olduğu gibi, duada da, ihlâslı olunmalıdır. Yani hiçbir karşılık ve dünyâyâ ait peşin bir netice beklemeden yapılmalıdır. İnsan, saf ve dupduru bir gönülle O'na yönelip, rızasını

²⁷ Buhârî, *Daavât*, 50; Ebû Dâvûd, *Salât* 361 (*Vitr*, 26); Müslim, *Zikir* 45.

aramalıdır. Ama O, bazen lütuf ve keremiyle ihsanlarda bulunup kulunu hoşnut edebilir... Bu sebeple de, hemen neticesi alınsın ve çarçabuk hedefe ulaşılsın diye yapılan dualar kabûl görmeyebilir; ihlaslı olmadıkları için, kabul noktasına yükselmeleri mümkün olmayabilir...

Dünyada karşılığı hemen verilecek peşin ücretler için ısrarla dua edilmemeli ama yine de Hak kapısında dua etmede de ısrarlı olunmalıdır. Kötü şeylerden Allah'a sığınma ve O'ndan bir şeyler istemede bir an bile gevşeklik göstermemeliyiz. Dâima hayırlı olanı istemeli, günahların yaprak gibi döküldüğü, fazilet ve insanî değerlerin arttığı o kapıya sâdik olunmalıdır. İstenilen şeyler hemen verilme- se bile, imtihanda olduğumuzu unutmayarak dua etmeye devam etmek ve neticeleri Ahiret'te beklemek, samimî kul olmanın gereğidir.

Duaya gösteriş, riya ve daha başka hiçbir duygu ve düşünce karışmamalı, dua Allah'ın rızâsını kazanmaya yönelik olmalıdır. “*Öyleyse ibadeti gönülden olarak ve yalnız O'na yapın, yalnız O'na yalvarın.*” (Mümin, 40/65) Meselâ; deniz ortasında, bir tahta parçası üzerinde kalmış ve bütün sebeplerin tükendiği bir anda, teslimiyet içinde Cenâb-ı Hakk'a yönelerek dua etmek ki, duanın özü, hayatı da işte bu ihlâs ve samimiyettir.

b. Kalp huzuru ile dua etmek: Kur'ân okurken, Allah'ı zikrederken ve dua ile meşgul olurken, önemli olan bunları suurlu yapmak, her kelimeyi duya duya okuma, kendimizi verebilmedir. Fakat bununla beraber, bunda muvaffak olamadım diye bırakmama da önemlidir. Zira şeytan, bizim ne Kur'ân okumamızı ister, ne de dua etmemizi. Ama

şeytanın bütün kötü telkinlerine rağmen biz devam edersek, bu defa da bizi okurken meşgul eder, aklımıza hayalimize gelmeyecek şeyleri hatırlatır. Biz de bu işi şuurlu yapmıyoruz diye bırakırsak, şeytanın oyununa gelmiş oluruz. Dua ederken Allah'tan başka her şeyi kalpten çıkarıp yalnız O'na güvenmek ve O'nu düşünmek gerekir. Dalgınlık içinde, ciddiyetten uzak, yani gaflet ile dua etmemelidir. Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmaktadır: “Biliniz ki, Allahu Teâlâ, kendisinden gafil bir kalbin duasını kabul etmez.”²⁸

c. Israrcı olmak: Allah'a dua etmekten aslâ bıkmamak, umutsuzluğa düşmemek ve duasının mutlaka bir gün kabul edileceğine inanmak. Peygamberimiz: “Allah'a duayı size icâbet edeceğinden emin olarak yapın.”²⁹ buyurmuştur.

Evet duada ısrar etmek gerekir. Halimizi veya istediği şeyi, yüce Allah'a sadece bir veya birkaç defa değil, onlarca, yüzlerce, binlerce kere iletmek ve isteğimizi elde edinceye kadar yalvarmak, duanın kabul olması için oldukça önemlidir. Biz insanlar bile, ısrar edenleri veya çocuklarımızı “aman şunun isteğini verin, demek ki sıkıntısı büyük...” deriz. Yüce Allah bizim annemizden babamızdan daha şefkatli ve bize karşı daha merhametlidir. Bu yüzden istek ve ihtiyaçlarımızı sürekli ve kararlı bir şekilde vazgeçmeden, bıkmadan, usanmadan elde edinceye kadar istersek, vereceğinden hiç şüphemiz olmasın. Kulunun yalvarmalarından ve hasta iken iniltilerinden hoşlandığı, kendisinden bir şey istenildiği zaman bundan hoşlandığını ve bunları yerine getirmekle herhangi bir şeyinin eksil-

²⁸ Tirmizî, *Daavât*, 66.

²⁹ Tirmizî, *Daavât*, 66.

mediğini, eksilmeyeceğini de biliyoruz. Çünkü yeryüzünün bütün hazineleri, mal varlığı ve bütün zenginlerin ve padişahların padişahı olduğunu, kalplerin onun elinde olduğunu biliyoruz. Buna göre o isterse hiç olmayacak bir işi bile, istemesini bilirsek, yapar veya yaptırır.

Hadislerde verilen bazı tesbihlerin ve duaların rakamları da boşuna değildir. Namazdan sonra yapılan tesbihatta çekilen 33 kere sübhanallah, 33 kere elhamdülillah, 33 kere Allahü Ekber, önemli birer şifre olmak veya birtakım şifreleri açmak bakımından oldukça önemli kurallardır.

Kimse Allah'ı herhangi bir işi yapması veya yapmaması için zorlayamaz. İsrar etmek ve defalarca istemek, tekrar etmek ise, istediği şeyde gösterilen kararlılıktır, zorlama sayılmaz.

d. Duanın kabul edileceğine tam inanmak: Allah'ın duayı kabul edeceğinden emin olarak, can-ı gönülden dua etmek ve dúanın kabul edileceğine kesin olarak inanmak. Duanın kabul edileceği konusunda şüphesi olan kimsenin duası kabul olmaz. Başka bir deyişle duasının kabul olunacağında asla şüphe etmeyen kimsenin yaptığı dua kabul olur. Nitekim bu konuda bir hadis-i şerifte Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), şöyle buyurmuştur: “Allah'a duayı, size icabet edeceğinden emin olarak yapın. Şunu bilin ki Allah (celle celâluhû), bu inançla olmayan ve gafletle, başka şeylerle oyalanan kalbin duasını kabul etmez,”³⁰

Bizim kabul edilmeyen ve “dua ettim de kabul olmadı.” dememize sebep olan dualar, daha çok, hadiste bildirilen

³⁰ Tirmizî, *Daavât* 66.

ve kalple dilin bütünleşmediği dualardır. Çünkü kalbi başka şeylerle meşgulken diliyle “bana şunu ver veya bunu verme...” diye dua eden kimse, önce kendi isteğinde samimi değildir. Haliyle kendisi samimi olmayan kimseyi Allah da ciddiye almamaktadır. Bu yüzden dua ederken, insan, kendisini Allah’ın huzurunda hissederek ve sıradan birinin huzurunda değil, O’nun huzurunda nasıl bir tavır takınılması gerekiyorsa, o tavırla ve o ciddiyetle isteğini dile getirmeli ve öyle dua etmelidir.

Tabii bir de bu işin acele edilmeden sabırla beklenmesi de önemlidir. Bu hususta bir hadis-i şerifte, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

“Acele etmediği sürece her birinizin duasına cevap verilir. Ancak şöyle diyerek acele eden var: “Ben Rabbime dua ettim de duamı kabul etmedi.”³¹

Başka bir hadiste “Allah’a dua eden herkese Allah icabet eder (duasını kabul edip istediğini verir). Bu icabet, ya dünyada peşin olur, ya da âhirete saklanır. Yahut da dua ettiği miktarca günahından hafifletilmek suretiyle olur. Yeter ki günah bir şey veya akrabalık bağının kopmasını istememiş olsun, ya da acele etmemiş, olsun.”³² buyurulmuştur.

Bu hadise göre duadaki usûl:

1. Allah’tan, bir günah işlemeyi veya haram bir şeyi istememek.
2. Akrabalık bağlarını kesmeye dair bir şey istememek.
3. “Duam kabul olmadı” diye acele edip Allah’ı insan-

³¹ Buhârî, *Daavât*, 22; Müslim, *Zikir* 92.

³² Müslim, *Zikir* 92; Tirmizî, *Daavât* 116.

lara şikâyet etmemek veya karamsarlığa düşmemek. Aksi halde kalbiyle dilinin bütünleşerek istediği şeyi Allah'ın kabul etmemesi için ortada bir sebep yoktur. Nitekim bir hadis-i şerifte de: “Rabbiniz çok hayâlidir, kerimdir. Kulu dua ederek kendisine elini kaldırdığı zaman, O, ellerini boş çevirmekten haya eder.”³³

Duanın gecikmesi söz konusu olabilir ama reddi, istenen şey günah veya haram bir şey olmadıkça söz konusu değildir. Gecikmesinin sebebini başka bir hadiste, yüce Allah'ın mümin kulunun yalvarmasından hoşlandığı ve bu yüzden yalvarttığı şeklinde açıklandığını; buna karşılık kâfirin veya münafığın istediği bir şeyin hemen verilmesinin sebebini de yüce Allah'ın, onun sesini duymak istememesinden kaynaklandığını görüyoruz.

Duanın kabul edilmediğini düşünmek kesinlikle yanlıştır. Dua, eğer şartlarına uygun yapılmışsa muhakkak kabûl görür. Ancak kabûl ediliş durumu, bizim istediğimizin aynı olmayabilir. Bazen bizim istediğimiz, bizim için hayırlı olmadığından, bir rahmet eseri olarak Cenâb-ı Hakk bize, istediğimizi değil de esas istememiz gerekeni ihsân buyurur. Bazen de duamız âhiretimiz hesabına kabul görür. Onun için, yapılan duaların mutlak surette kabul edileceğini düşünerek dua etmek çok mühimdir.

Ancak bütün bunlarla birlikte bir kimsenin, ne kadar samimi ve kararlı olursa olsun Allah katında her bakımdan tam ve mükemmel bir inanç ve kulluk mertebesinde bulunduğu düşünerek, dua ve isteğinin mutlaka ama mutlaka kabul edileceği zannına kapılmak, doğru değildir. Çünkü

³³ Ebû Dâvûd, *Salât* 358.

Allah kimsenin duasının mutlaka kabul etmek mecburiyetinde değildir. Allah'ın, dualarımızı kabul edeceği konusunda korku ve ümit (havf ve recâ) arasında bulunmak, kulluk edebinin ve mânevî gelişmenin bir gereğidir. Bu yüzdendir ki, “Allah’a korkarak ve umarak dua edin.” (A'râf, 7/56) buyurulmuştur. Korku ve ümit içinde Allah'a yalvarma, imandaki samimiyetin bir göstergesidir ve duası kabul edilmiş birçok kimsenin bu ruh hali içerisinde Rabbine yöneldiği bildirilmektedir. (Enbiyâ, 21/90)

e. İçin için ve yalvara yalvara dua etmek: Duanın gerçekten istenerek ve gerçekten Allah'a karşı insanın âcizliğinin ve fakirliğinin kavranarak yapılması gerekir. Bu durumda yapılacak bir dua, Kur'ân'da tarif edilen “için için ve yalvara yalvara” tanımına uygun olacaktır. Allah bir âyetinde şöyle buyurmaktadır: “Rabbimize için için yalvararak, başka nazarlardan uzak, gizlice dua edin.” (A'râf, 7/55)

f. Umut ve korku ile dua etmek: Âyette şöyle buyrulur: “Allah'a korku ve ümitle dua ediniz.” (A'râf, 7/56) Yani, red-dolunmasından korkar, kabulünü ümit eder bir halde dua ediniz. Yani korku ve ümit arasında olmak kişinin manevî hayatında mühim bir yer işgal eder. Tek kanatlı bir kuş uçamadığı gibi, sadece korku veya sadece ümit kanatlarıyla hareket edenler de, manevî yüksekliklerin semâsına kanat açamazlar. Allah'ın celâl ve azâmetini düşünmek, insana lezzetli bir korku verir. Annesinin merhametli tokadından korkup yine annesinin şefkatli sînesine sığınan çocuk gibi, Allah'tan korkmak insanı yine Allah'a sığınmaya sevk eder. Allah'ın cemel ve rahmetini düşünmek ise, insanı ümit içinde yaşatır.

g. *Kafa ve kalp bütünlüğü içinde dua etmek*: Duada kalp ve kafa bütünlüğü de oldukça önemlidir. İnsanın diliyle söylediği şeyi kalbinin doğrulaması gerekir. Dil başka şey söyler, kalp başka şey isterse veya başka şeylerle meşgul olursa dua kabul olmaz.

Dua'nın kabulü konusunda veya herhangi bir rahatsızlığı dua ile tedavi etme konusunda kesin bir inanç ve kuvvetli bir teslimiyet lazımdır. Aksi halde duadan beklenen netice meydana gelmez. Bu sebeple dua edenin, dua edilen konuya tamamen yoğunlaşması gerekir. Yoksa ağzı dua ederken kalbi başka şeylerle meşgul olan veya kalbi "acaba"larla dolu olan bir kimsenin yaptığı dua yerini bulmaz, kişi boşuna vakit kaybetmiş olur.

h. *Kimden ne istediğini bilerek dua etmek*: Duada kişinin, ne istediğini iyi bilmesi ve isteklerini özlü bir şekilde ifade etmesi lazımdır. Aksi halde duada şüphe ve tereddüdün yanı sıra ne istediğini bilmemek veya "istesem olur mu olmaz mı, acaba yanlış mı yapıyorum, doğru mu?" şeklindeki dualar, kabulden uzak dualardır. Konuyu daha iyi anlamak için önce şu hadis-i şerife bakalım: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Sizden biri dua edince "Ya Rabbi! Dilersen beni affet! Ya Rabbi dilersen bana rahmet et!" demesin. Bilakis, azimle (kesin bir dille) istesin, zira Allah'ı kimse zorlayamaz."³⁴

Hadiste görüldüğü gibi, duadan beklenen neticeyi Allah'a bırakmak doğru iken, istenen şeyi O'nun tercihine bırakmak doğru görülüyor. Net ve kesin şeyler istenmesi tavsiye ediliyor.

³⁴ Buhârî, *Daavât* 21; Müslim, *Zikir* 7-8.

İstemede sınır yoktur. Zira istenilen yer çok büyük bir makamdır ve kendisinden istenilen her şeyi yerine getirmeye gücü yeter. Bu yüzden aklımıza gelebilecek en büyük veya en çok şey ne ise, buna cennet ve Allah'ın rızası da dâhil, istemede çekimser davranmamak gerekir. “Ben kimim ki veya neyim ki, lâyük mıyım ki, Allah'tan o kadar büyük şeyler isteyeyim...” şeklindeki şeyler yanlıştır. Aksine biz, Allah'ın Kendisine muhtaç olan kulu ve yeryüzündeki tek muhatabıyız. O (celle celâlahû), bizim istek ve ihtiyaçlarımızı yerine getirmek veya yardımını isteyeceğimiz, küçük veya büyük herhangi bir konu için sürekli ve her an bizi dinlemekte ve beklemektedir. Kısacası, istekler net ve kesin bir dille ifade edilmeli ve direkt olarak ifade edilmelidir. İstenecek şeyin büyük veya küçük olması, az veya çok olması önemli değildir; Allah'a her şey kolaydır. Onun için çoğu vermek azı vermek kadar kolaydır.

1. *Musibetler kalkıncaya kadar dua etmek:* Musibetler zamanında okunacak hususi dualar vardır. Bunların musibet kalkıncaya kadar okunması lazımdır. Fakat burada en önemli şey Müslümanlardaki dua heyecanıdır. O his ve heyecanın içten gelmesi lazımdır.

i. *Musibetler anında toplu dua etmek:* Musibetler zamanında herkes ayrı ayrı dua edebileceği gibi, bir mekanda hep birlikte dua edilmesi daha faydalıdır. Zira dua edenlerden bazılarının tertemiz duyguları, diğerlerine tesir eder, kalp huzuruna vesile olur. Bu da o mecliste bulunanları biraz daha dikkatli ve ciddi olmaya sevk eder. Diğer taraftan insanın sadece kendi kendine olması ve seccadesinde içini Allah'a dökmesinin, elbette farklı bir açıdan birlikte yapı-

lan duaya üstünlüğü vardır. Çünkü, hiç kimsenin bilmediği, görmediği bir yerde el açıp, içini Rabbine dökmenin değeri hiçbir şey ile ölçülemez.

5. Duanın İçeriği ile İlgili Olarak Dikkat Etmemiz Gerekenler

a. Kur'ân'da bize öğretilen ve Efendimizden (sallallahu aleyhi ve sellem) rivayet edilen dualarla dua etmek.

b. Kur'ân ve hadislerde öğretilen dualardan sonra, kendi dilimizle, içimizden geldiği gibi dua etmemiz mümkün olduğu gibi, din büyüklerinden bize ulaşan güzel dualarla dua etmek de mümkündür. Dua dilinin Arapça olması da şart değildir.

c. Her şeyden önce, dua ile istenecek şeylerde, sebepler adına yapılabilecek her şeyi yapmak gerekir. Dua eden kişi gönülden dua etmeli, duasında iyi şeyleri isteyerek kendisi de o doğrultuda çaba sarf etmelidir. Kişi, duasında samimiyetini tavırlarıyla da ortaya koymalıdır. Meselâ duasında, Allah'ın emirlerine itaat eden samimi bir Müslüman olmayı istiyorsa, hareketleriyle de böyle bir Müslüman olma çabası içerisinde olmalıdır.

d. Duanın asıl anahtarı, helal lokma yemektir. Bir Müslüman, yiyip içtiği şeylerin helâl olmasına dikkat etmelidir. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), uzun bir yolculuk esnasında, saçları dağılmış, toz toprak içinde kalmış ve ellerini semâya kaldırıp:"Ya Rabbi! Ya Rabbi!" diye dua eden bir adamdan bahsederek:"Yediği haram, içtiği haram, giydiği haram ve haramla beslenmiş bir kimsenin duası na-

sıl kabul olunur ki!”³⁵ buyurdular. Hadîsteki kişi ve benzeri kimseler, kendi elleriyle dualarının makbul olma yolunu kapatmışlardır.

Sa’d b. Ebî Vakkâs Sevgili Peygamberimize: “Ya Resûlallah! Allah’a dua et de duası kabul edilenlerden olayım” deyince, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): “Ey Sa’d! Helâl ye ki, duası kabul edilenlerden olasin.”³⁶ buyurmuşlardır.

e. Sesi fazla yükseltmeden, açıkla gizli arasında bir sesle dua etmek.

f. Dua ederken cümlelerde vezin, ölçü ve kâfiye aramamak, yapmacılığa asla kaçmamak. Zira dua yalvarma yeridir, orada yapmacılığın işi yoktur.

g. Dua esnasında ısrar ile dua etmek ve yerine göre duayı üç defa tekrarlamak da duanın kabul edilmesine dair gözetilmesi gereken şartlardandır: “Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) dua ve istiğfar ettiği zaman üç kere tekrar etmekten hoşlanırdı.”³⁷

h. Müslümanlardan intikam almak, onlara zarar vermek gibi günah olan şeyleri istememek.

ı. Kızgınlıkla kötü sözler söylememek, çoluk çocuğuna, eşine, malına kötü dua etmekten sakınmak. Çünkü bunlara yapacağı kötü dua sonunda yine kendisine acı çektirecektir.

i. *Duada olmayacak şeyler istememek*: Meselâ kişinin

³⁵ Müslim, *Zekât* 65.

³⁶ *İhyâu Ulûmi'd-Dîn*, İstanbul 1974, (trc. A. Serdaroğlu) 2/235.

³⁷ Ebû Dâvûd, *Salât* 361.

“Allah'ım beni peygamber yap” veya “Bu dünyada beni ölümsüz kıl” demesi, gerçekleşmesi mümkün olmayan şeylerdir.

j. *Allah'ın güzel isimleriyle (esmâü'l-hüsnâ) ile dua etmek: Âyette: “Allah'ın Esmâü'l-Hüsnâsı vardır. Onlarla Allah'a dua ediniz.”* (A'raf, 7/180) buyurulmaktadır.

Esmâü'l-Hüsnâ “En güzel isimler” demek olup, Allahu Teâlâ'nın Rahmân, Rahîm, Alîm, Kadîr.. gibi isimleridir. Bir hadîste Allah'ın 99 isminin olduğu bildirilir.³⁸ Bizler dualarımızda halimize, isteğimize uygun Allah'ın isim ve sıfatlarını zikrederek dua edebiliriz.

k. *Duanın sonunda “Âmin” demek:* Bir hadis-i şerifte duayı bitirdiğimiz zaman onun kabul edilmesini isteme anlamına “Âmîn” “Allah'ım duamı kabul et” diye, bitirmemiz isteniyor ki, bu da yaptığımız duanın kabulüne vesile olan hususlardan biridir.

Peygamberimizle birlikte gezintiye çıkan birkaç sahabe, dua eden ve ısrarla isteyen bir başka sahabe ile karşılaşır. Peygamberimiz adamın duasında Allah'tan neler istediğine kulak verir. Sonra onun doğru bir şekilde ve samimi olarak dua ettiğini görünce, yanındakilere: “Eğer (duayı) sonlandırsa vâcib oldu!” der. Kendisine: “Ne ile sonlandırırsa ey Allah'ın Resûlü!” diye sorulunca da; “Âmin” ile buyurur ve oradan uzaklaşır. Bu müjdeyi alan sahabilerden biri de adama: “Ey filan! Duanı âminle tamamla ve de gözün aydın olsun!” der.³⁹ Burada açıkça, duanın sonunda “âmin” demek suretiyle yapılan duanın kabul edileceği

³⁸ Buhârî, *Kitabu't-Tevhid*, 12; Tirmizî, *Daavât* 83.

³⁹ Ebû Dâvûd, *Salât* 172.

müjdelenmiştir. Bu demektir ki “Âmin” demek, dua için oldukça önemli bir husustur. Hatta biz, duamızı bitirirken; “Âmin! Ya Muîn, bi-hürmeti seyyidi'l-Mürselîn, ve'l-Hamdüllilahi Rabbi'l-Âlemîn” deriz ki, bu da; “Ey kullarının dualarını kabul edip yardım eden Allah'ım! Peygamberlerin efendisi olan Hz. Muhammed hürmetine dualarımızı veya benim duamı kabul et.” demektir.

l. Kendine ve mümin kardeşine dua etmek: Birine dua etmek veya ettirmek de duanın çabuk kabulüne vesiledir. Çünkü bir hadis-i şerifte bildirildiğine göre, Sevgili Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), gıyaben (dua edilenin yanımızda olmadığı ve de haberi olmadığı halde) yapılan duaların kabule daha uygun olduğunu söylemiştir: “Kabule layık olmada, bir kimsenin başka bir kimseye gıyabında (o kişinin yokluğunda) yaptığı duadan daha süratli olanı yoktur”,⁴⁰ “Kardeşinin gıyabında dua eden hiçbir mümin yoktur ki melekler de: “Âmin, bir misli de sana olsun’ demesin.”⁴¹ Meleklerin “âmin” dediği dualar, kabule en uygun dualardır.

Sahabeler arasında hemen hemen birbirine ismen dua eder ve bizzat ismen de kendisine dua edilmesini isterdi ve bu dua isteme konusu oldukça yaygın bir haldeydi.

m. Başkalarına haset etmeden Allah'tan hakkımızda hayırlı olanı istemek: Yani, başkalarına verilen makam, servet, ilim gibi şeylere bakıp da, haset ile, “Bu ona niye verildi? Aslında bana verilmeliydi.” dememeliyiz. Çünkü bilemeyiz, belki de bizim için hayırlı olan, bize verilmemesidir. Dolayısıyla biz Rabbimize yöneliriz. O'nun lütf u ke-

⁴⁰ Tirmizî, *Birr* 50; Ebû Dâvûd, *Salât* 364.

⁴¹ Müslim, *Zikir* 86-88; Ebû Dâvûd, *Salât* 364.

reminden isteriz. O, hakkımızda hayırlı olanı elbette bilir, ona göre verir, O'nun rahmet hazineleri, ne biter ne de tükenir.

Bu meselede şu esasları göz önünde bulundurmak lâzımdır:

– Mülk Allah'ındır. Mülkünde istediği gibi tasarruf eder. İnsana düşen, verilmeyene göz dikmek değil, verilene şükretmektir.

– İnsan eğer şükretse Allah daha fazla verecektir. Çünkü Cenab-ı Hakk Kendisi Kur'ân'da şöyle haber veriyor: *“Eğer şükrederseniz, Ben nimetlerimi daha da artırım...”* (İbrahim, 14/7)

– *“Olur ki hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayırlı olur. Olur ki sevip arzu ettiğiniz bir şey sizin için şerli olur. Gerçeği Allah bilir, siz bilmezsiniz.”* (Bakara, 2/216) Bu âyet çok mühim bir gerçeği bildirir. Meselâ, insan hırs ile mal ister. Fakat, Kârûn gibi bunu gurura vesile yapacaksa, ona verilmemesi hayırlı olur. Veya ilim ister. Fakat ilmiyle dalâlete ve küfre sapacaksa, verilmemesi lehinde olur. Onun için isterken: *“Allah'ım, Senin lütfundan isterim. Eğer bu istediğim hayırlıysa ver. Değilse hakkımda hayırlı olanı nasip et.”* demeli, Allah'a tam tevekkül etmelidir.

– Allah adâlet sahibidir, kimseye katiyen zulmetmez. Elbette kimin neye layık olduğunu bilir ve ona göre verir.

n. Dua makamında içimizden geçirdiğimiz her şeyi mutlaka Allah bilir; ancak bunları dilimizle de söylersek melekler onları yazar. O zaman bizim dualarımız kabule arz edilmiş bir dilekçe gibi olur. Sesin de, sessizliğin de yerine göre

ayrı ayrı manaları vardır. İnsan bazen Rabbisi ile baş başa kalıp yana yakıla dua ettiği anlarda çıkarmış olduğu mırıltılar ile birlikte bambaşka âlemlere dalar. Öyle an olur ki hayal dairesinin genişliği nispetinde melekler ve melekler ötesi âlemlere gider; gider ve orada Cebrail'in (aleyhisselâm) adeta teşvikini alıyor gibi onun kendi sırtını sıvazladığını ve “Duaya devam et.” dediğini işitir.

o. Gruplar halinde dua okumak: “Birbirini tanıyan, bilen insanlar değişik gruplar halinde dua okuyabilirler. Mesela, Büyük Cevşen’i birkaç kişi paylaşp okuyabilir. Paylaşıldıktan sonra artık her insanın kendisine ayrılan bölümü okuması onun için gerekli olur. Yani “Allah’ı anma, zikretme hususunda ben her gün şu kadar bir şey yapacağım.” diyen insan üzerine bir sorumluluk almış olur ve bu sorumluluğu yerine getirmesi artık gereklidir. İsteyenler Büyük Cevşen’i baştan sona kadar kendi başlarına da okuyabilirler. Fakat, bir heyet halinde okuyunca, herkesin amel defterine o okumanın bütününden meydana gelen sevap yazılır.

ö. Dua ederken abartmamak: Dua ederken abartmamayı bazıları çok dua etmeyin şeklinde anlıyorlar. Fakat böyle bir anlayış yanlıştır. Doğrusu, çok dua etmeme değil, duada lüzumsuz teferruata girmemedir. Mesela; “Allah’ım! Benim şu işim olsun veya kara kaşlı, kara gözlü bir oğlum olsun, saçları hiç dökülmesin, bana bir Cennet ver, yamaçlarımın sağ tarafında şunlar, sol tarafında bunlar olsun, ırmaqları şöyle aksın, hurileri böyle olsun...” İşte bunlar dua değil, boş sözlerdir. Kapsayıcı, içeriği geniş lafızlarla dua etme duanın en önemli yönlerinden biridir. Mesela şu dualarla dua edilebilir:

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً

“Rabbimiz! Bize dünyada da, âhirette de iyilik ver.”,

اللَّهُمَّ أَحْسِنِ عَاقِبَتَنَا فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا

“Allah'ım! Bütün işlerimizin sonucunu güzel eyle.”

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلْتُكَ بِهِ نَبِيَّكَ

مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ مِنْهُ

نَبِيَّكَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

“Allah'ım! Ben Sen'den, Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) istediği hayırları istiyorum ve O'nun Sana sığındığı şerhlerden de Sana sığınıyorum.” dualarında olduğu gibi kapsayıcı ve içeriği geniş lafızlarla dua etmelidir.

يَا رَبِّ إِلَى مَا تُحِبُّ وَتَرْضَى اللَّهُمَّ عَفْوِكَ وَرِضَاكَ

“Ey Rabbim! Seveceğin ve razı olacağın şeyleri yapmaya bizi muvaffak eyle. Allah'ım! Senden af, afiyet ve rızanı istiyorum.” da çok yapılması gerekli olan dualardandır.⁴²

p. Diğer Müslümanlara dua etmek: Müslümanlar, dünyanın dört bir tarafındaki diğer Müslüman kardeşlerine dua etmelidirler. Meselâ; “Allah Müslümanları, vefâ, sadâkat ve ihlâsla, dinine sonuna kadar omuz vermeye muvaffak kılsın!” diyebilirler. Bu şekilde bütün Müslümanlara gıyabında dua etmek dine karşı çok ciddi bir vefa emaresidir.

r. Tebliğ ve irşatta tesirli olmak için dua etmek: Bazı insanlar, gece-gündüz Allah'ın dinini anlatmakla meşgul

⁴² Herkul org. Kırk Testi, 27.01.2003.

olduklarını ve namaz dışında özel dua etmeye yeterince veya hiç vakit bulamadıklarını söyler ve bu tembelliklerine mâzeret olarak da yaptıkları hizmetleri gösterirler. Böyle kimseler belki kendilerine göre haklı olabilirler. Fakat böyle kimselerin yaptıkları işte muvaffak olabilmeleri, onların evrâd u ezkârda, duada kusur etmemelerine bağlıdır. Çünkü tebliğ ve irşat ne kadar önemliyse, onda müessir olmak ve yapılan işin bereketli olması için evrâd u ezkâr ve dua da o kadar önemlidir.

s. *Dua ederken secî yapmaktan kaçınmak gerekir:* Dua ederken secî yapmaktan kaçınmak gerekir. Secî yapmak; nesirde kafiye ses benzerlikleri meydana getirmektir. Bir diğer ifade ile, bir şey söylerken cümlelerin sonlarını kulağa hoş gelecek şekilde birbirleriyle uyum içinde bitirmektir. Dua ederken böyle bir gayretten kaçınmak gerekir. Çünkü bu bir zorlamadır. Kişi, gayretlerini, Allah'a ihlâsla yönelmek, O'nun karşısında acizliğini ve yoksulluğunu duymaya çalışmak yerine, cümleleri uyum içinde şiirimsi bir hava vererek söylemeye sarf edecektir. Bu ise duada gayeden sapmadır. Secî yapmada tabiiilik yoktur. Hem, mana yönünden kısırlık getirebilir. Ancak kendiliğinden gerçekleşen secînin mekruh olmayacağı kabul edilmiştir.

ş. *Dua ederken ayrıntılardan kaçınıp özlü ifadeler kullanmak gerekir:* Dua ederken ayrıntılardan kaçınıp özlü ifadeler kullanmak gerekir. Günlük hayatımızda istek ve ricalarımızı bir üst yetkili makama arz ederken dilekçe yazarız. Yazılan bu dilekçelerin kısa ve özlü ifadelerle yazılmış olması esastır. En azından işin âdâbı budur. Allah'a yaptığımız dualar da, isteklerimizi Allah'a ileten bir dilekçe

gibidir. Duaların özlü olmasına dikkat etmek gerekir. Yani az kelimelerle çok mana ifade edecek tarzda dua etmeliyiz. Hâşâ Cenâb-ı Allah anlamaz gibi ayrıntılara girmek, iza-ha kalkışmak yakışmaz. Hz. Âişe'den (radıyallahu anhâ) rivayet edildiğine göre; Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) lafzı kısa olup çok manaları içine alan (cevâmiu'l-kelim) duaları sever, diğerlerini terk ederdi.⁴³

C. Duada Vakitlerin ve Yerlerin Önemi

Dua için belli bir zaman ve mekan yoktur. Kişi, her zaman ve her yerde dua edebilir. Dua etmek için gündüzün aydınlığıyla, gecenin karanlığı arasında bir fark yoktur. Yerin altında olmakla gökyüzünde bulunmak arasında da fark yoktur.

Evet dua için belli bir zaman ve mekân şartı olmamakla beraber, bazı vakitlerde ve yerlerde yapılan duaların kabul edilme oranları ve kabul edilme süresinin kısalığı daha yüksektir. Bunlar da, sahabe-i kiramın Sevgili Peygamberimize sordukları ve O'nun da cevabını verdiği hadislerde bildirilen yerler ve zamanlardır. Şimdi bunlardan bazılarını sırayla incelemeye çalışalım:

1. Dua Vakitleri

Duanın özellikle ferdî olanı her zaman yapılabildiği halde, kabul olması için belirli zamanların seçilmesine de dikkat edilmiştir. Dua ve ibadetlerin zamanını tespitite çeşitli dinî ve tarihî olaylar etkili olduğu kadar tabiatın ritmi de rol oynamaktadır. Mesela, hadislerde geçtiği gibi, gecenin

Ebû Dâvûd, *Salât* 358.⁴³

son üçte birinde, farz namazların sonunda, bilhassa sabah namazı sonrası dua etmek, savaş esnasında, ezan ile kâmet arasında, yağmur yağarken, secdede iken, seher vakitlerinde, Cuma saatinde, Üç Aylarda, özellikle Ramazan Ayında, oruçlu orucunu açtığı zamanda, Kurban bayramı arifesinde, Kandil gecelerinde, özellikle Kadir gecesinde yapılacak dualar daha makbûldür ve kabul edilme ihtimalleri daha fazladır.

a. Farz namazlardan sonra edilen dualar: Farz namazlar, günlük olarak kıldığımız beş vakit namazlarla Cuma namazıdır. Bu namazlardan sonra yapılan duaların daha çabuk kabul olacağı ise Peygamberimiz tarafından bize bildirilmiştir. Bunlardan biri; kabul edilmeye ve dinlenmeye en uygun olan duanın “gecenin sonunda⁴⁴ yapılan dua ile farz namazların ardından yapılan dualardır!” buyurduğu hadis-i şeriftir.⁴⁵

b. Ezanla kâmet arasında yapılan dualar: Duaların belki de en çabuk kabul edilip en kısa zamanda cevap verileni, ezan ile kâmet arasında yapılan dualardır. Nitekim hadis-i şerifte; “Ezanla kâmet arasında yapılan dua reddedilmez (mutlaka kabul edilir.)”⁴⁶ buyurulmuştur.

Burada nasıl bir dua yapılabilir sorusu gündeme gelebilir. Aynı hadisin devamında Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem); “Allah’tan, dünya ve âhiret için âfiyet isteyin!” demiştir.

Özellikle sabah namazı, dua için çok uygundur. Çünkü

⁴⁴ Bkz. Âl-i İmran, 17.

⁴⁵ Tirmizî, *Daavât*, 79.

⁴⁶ Ebû Dâvûd, *Salât* 35.

namaza yetişmek isteyenlerin kalkıp gelebilmeleri açısından sabah namazının sünneti kılındıktan sonra bir müddet beklenmektedir. İşte bu sırada da istenilen şeyler için Allah'a dua ve niyazda bulunulabilir. Çünkü gecenin sonunda yani sabaha yakın yapılan dualar, kabule en uygun dualardır.

c. Secdede yapılan dualar: Duaların belki de en çabuk kabul edildiği yer secdelerdir. Çünkü Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurduğuna göre “Secde, kulun Rabbi-ne en yakın olduğu yerdir.” Nitekim aynı hadisin sonunda “öyle ise secdede duayı çok yapın.”⁴⁷ buyurulmuştur.

Başka bir hadiste ise, kendisinin rükû ve secdede Kur'ân okumaktan men edildiğini ancak, buralarda dua ve zikrin serbest olduğunu ve ümmetine rükûda Allah'ı yüceltmeyi tavsiye ettiği ve “secdede ise dua etmeye gayret edin, (zira secdede iken yaptığınız dua) kabul edilmeye lâyıktır.”⁴⁸ buyurduğu nakledilmektedir.

Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) en iyi değerlendirdiği yerlerden biri olan secdede yaptığı duaları ikinci bölümde zikredeceğiz.

d. Gece yapılan dualar: Dinimizin güzelliklerinden birisi de, isteyen istediği yerde ve zamanda, istediği şekilde dua edebilir. Fakat âlimlerimiz, Kur'ân ve hadislerden hareketle duanın genellikle kabul olduğu zamanlar içinde özellikle geceleri de sayarlar.

Duanın kabul edilmesi için en sâkin ve en uygun ortam

⁴⁷ Müslim, *Salât* 215; Ebû Dâvûd, *Salât* 152.

⁴⁸ Müslim, *Salât* 207; Ebû Dâvûd, *Salât* 152.

ise gecelerin bağıdır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de, “gecenin siyah zülüfleri” tabiri ile gecenin gündüze yakın saatlerinde namaz kılmak ve dolayısıyla dua etmek emrediliyor ki, zaten namaz da bir çeşit duadır: “Gündüzün iki tarafında, gecenin gündüze yakın saatlerinde namaz kıl. Zira böyle güzel işler insandan uzak olmayan günahları silip giderir.” (Hûd, 11/114)

Çünkü geceler, yalnızlık ve sessizliğin hüküm sürdüğü, insanın Allah'a kendisini en yakın hissettiği zamanlardır. Bu saatlerde herkes uykudayken kalkıp namaz kılmak veya dua etmek, bir yakınlık ve samimiyet sağlayarak, insanı çabucak arzu ve isteğine ulaştırır ve dualarının daha çabuk kabul edilmesine vesile olur. Nitekim bir hadis-i şerifte de bu duruma işaretle:

“Akşamdan abdestli olarak ve zikrederek uyuyan ve geceleyin de uyanıp Allah'tan dünya ve âhiret için hayır isteyen hiç kimse yoktur ki Allah dilediğini vermesin.”⁴⁹ denilmiştir.

Demek ki, Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem), özellikle gece namazına teşvik edilmesi ve bunun O'na vacip olması ve ayrıca O'nun kalkıp her gece ibadet etmesi bundan dolayıdır.

Geceler, duaların kabul edildiği veya kabul edilmeye en yakın olan vakitlerdir. Çünkü bazı hadislerde, özellikle üç aylar ve Ramazan ayı girince her gece Yüce Allah'ın dünya semasına indiği ve “yok mu bana dua eden kabul edeyim” dediği rivayet edilmektedir.

⁴⁹ Ebû Dâvûd, *Edeb* 105.

Bu yüzden herkesin, uykuda veya başka bir işte olduğu bu gizemli vakitlerde sadece dua etmek ve Allah'a yakın olmak ve O'nun davetine icabet etmek gerekir. Sadece bu amaçla uykunun en tatlı olduğu yerde, uykuyu yarıda bırakıp kalkmak ve abdest almak, namaz kılmak, arkasından da ellerini kaldırıp yana-yakıla dua etmek, duanın kabul edilmesi için en önemli sebeptir.

“Geceler neden bu kadar önemli?” şeklinde bir soruya verilecek bir başka cevap ise, bir hadisin içindedir ve bu hadis-i şerifte Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), şöyle buyurmaktadır: “Her gece, Rabbimiz gecenin son üçte biri girince, dünya semasına iner ve “Kim bana dua ediyorsa onun duasını kabul edeyim; kim benden bir şey istiyorsa ona istediğini vereyim; kim benden bağışlanmasını istiyorsa onu bağışlayayım... der.”⁵⁰

Bu soruya inşallah, “Ben ey Rabbim” diye özel anlamda veya “Biz ey Rabbimiz” diye toplu halde cevap verme şansına sahip olur, lütfuna ulaşırız. Zira dua etmemiz için bir değil, binlerce, hatta milyonlarca sebep var. Bunlardan biri de nakledeceğimiz hadiste bildirilmektedir:

“Ben sizin görmediğinizi görür, işitmediğinizi işitirim. Nitekim sema uğuldadı, uğuldamak da ona hak oldu. Semada dört parmak sığacak kadar boş bir yer yoktur; her tarafta Allah'a secde için alnını yere koymuş bir melek vardır. Allah'a yemin olsun ki, benim bildiğimi siz bilseydiniz az güler, çok ağlardınız, yataklarda kadınlarınızdan lezzet almazdınız; yollara, çöllere dökülür, (belanızı defetmesi için) Allah'a yalvarır, yakarırdınız...” Hadisi nakleden Ebû

⁵⁰ Buhârî, *Daavât* 14.

Zer (radiyallahu anh) Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem): “Keşke kesilip biçilen bir ağaç olsaydım (da insan olmasaydım).” dediğini de ilave eder.⁵¹ Bu nedenle, sadece gündüzleri ve boş kaldığımız, dinlenmiş olduğumuz zamanlar veya işimiz düştüğü, başımız sıkıştığı zamanlar değil, geceleri de özel olarak kalkıp dua etmemiz gerekir.

Sadece hadislerde değil, Kur’ân-ı Kerim’de de, geceleri Kur’ân okumanın ve dua etmenin önemi vurgulanıyor: “*Ey örtüsüne bürünen Resûlüm! Geceleyin kalk da, az bir kısmı hariç geceyi ibadetle geçir. Duruma göre gecenin yarısında, veya bundan biraz daha azında veya fazlasında ibadet etmen de yeterlidir. Kur’ân’ı tertîl ile, (yani yavaş yavaş ve) düşünerek oku.*” (Müzzemmil, 73/1-4)

e. Ramazan ayında yapılan dualar: Duaların kabule yakın olduğu mübarek vakitler arasında Ramazan ayı da vardır. Çok sayıdaki hadis-i şeriflerde bununla alakalı sayısız müjdelere vardır: “Ramazan’ın ilk gecesinde Cennet kapıları açılır. Her gece sabaha kadar bir melek şöyle seslenir: Günahlarının affedilmesi için istiğfar eden yok mu? Tevbe eden yok mu? Allah tevbesini kabul buyursun. Dua eden yok mu? Cevap verilsin. Kendisi için bir şey isteyen yok mu? İsteği hemen karşılınsın.”⁵²

İslâm’ın diğer meselelerinde olduğu gibi, bu hususta da en güzel örnekleri kendi mübarek hayatlarında yaşayan Resûlullah (aleyhissalâtu vesselam), Ramazan ayında her türlü ibadet ve dualarını fazlalaştırırlardı. Ayrıca etrafındaki mü-

⁵¹ Tirmizî, *Zühd* 9; İbn Mâce, *Zühd* 19.

⁵² Tirmizî, *Savm* 1; Ahmed b. Hanbel, *Müsneid*, 4/22; Buhârî, *Savm* 5; Müslim, *Savm* 1-2.

minlere de ikram ve iyilikte bulunmak suretiyle onların da bol bol dua etmelerine vesile olurlardı.

f. İftar vakitlerinde yapılan dualar: Baştan sona İlahî rahmet tecellilerine sahne olan Ramazan'da iftar vakitlerinin ayrı bir kıymeti vardır. Bu müstesna vaktin dualar açısından taşıdığı ehemmiyeti Peygamber Efendimiz şöyle ifade buyururlar: “Oruçlunun iftar vaktindeki duası reddedilmez.”⁵³

Resûlullah (aleyhissalâtü vesselâm), iftar vakitlerinde şu duayı sık sık tekrar ederlerdi: “Ya Rabbi, her şeyi kuşatan rahmetinin hakkı için beni af ve mağfiret eyle.”⁵⁴

Peygamberimiz bu şekilde dua etmek suretiyle, müminlere iftar vakitlerinin feyiz ve bereketinden istifade etmenin en güzel yollarından birini göstermiş ve iftar vaktinin istîğfarla değerlendirilmesinin ehemmiyetine dikkat çekmiş olmaktadır.

g. Cuma günü yapılan dualar: Cuma günü özellikle sâat-i icâbede (duaların kabul edildiği vakitte) yapılan duaların kabûl olması rahmet-i ilâhiyyeden ümit edilir.

Ebû Hüreyre'den (radıyallahu anh) rivâyet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz Cuma gününden söz ederek şöyle buyurdu: “Cuma gününde bir zaman vardır ki, şayet bir Müslüman namaz kılarken o vakte rastlar da Allah'tan bir şey isterse, Allah ona dilediğini mutlaka verir.” Resûl-i Ekrem, o zamanın pek kısa olduğunu eliyle gösterdi.⁵⁵

⁵³ Tirmizî, *Daavât*, 129; İbni Mâce, *Sıyam*, 48.

⁵⁴ İbn Mâce, *Sıyam*, 48.

⁵⁵ Buhârî, *Cum'a* 37, *Talak* 24, *Daavât* 61; Müslim, *Müsâfirîn* 166, 167, *Cum'a* 13-15;

h. Yağmur yağarken yapılan dualar: Yağmur, Müslümanların ifadesiyle rahmet'tir. Hadis-i şeriflerden bildiğimize göre her bir yağmur tanesini bir melek indirmektedir. İşte böyle bir yağmur yağma, yani rahmetin yere inme anı ki, duaların kabul olacağı rivayet edilen o esnada, dua edilmelidir.

2. Dua Yerleri

Dua her yerde yapılabilirdiği halde tarih boyunca çeşitli dinlerde dua için özel mekânlar tespit edilmiş veya buralarda dua etmenin daha etkili olacağı düşünülmüştür. Dua ve ibadetlerin cemaatle yerine getirilmesi amacıyla yapılan mabetlerin dışında ilâhî kudretin muhtelif vesilelerle tecelli ettiği yüksek yerler, kayalar ve dağlar, bazı ağaçların çevresi gibi mekânlar da dua yeri olarak rağbet görmüştür. Dinimizde ise aşağıdaki mekânlarda yapılan dualar kabul edilmeye daha yakındır:

a. Ka'be, Peygamberimizin mescidi ve Mescid-i Aksâ'da yapılan dualar: Yeryüzünde duaların daha çabuk kabul edildiği böylesine özel başka bir yer yoktur. Burada insan Allah'a daha yakındır. Çünkü Ka'be, Allah'ın evi makamındadır. Evine gelen birine insan nasıl hassas ve içten ilgi gösterirse, Ka'be de Allah için öyledir. Oraya gidip varabilenlere, hissedilir derecede özel ilgi göstermektedir. Yeter ki insan bunun bilincinde olsun. Bundan başka, "Ka'be'de kılınan iki rekât namazın diğer yerlerde kılınan bin rekât namaza denk olduğunu" bizzat Sevgili Peygamberimiz (salallahu aleyhi ve sellem) söylüyor: "Şu mescidimde kılınan bir na-

Tirmizî, *Cum'a* 2; Nesâî, *Cum'a* 45; İbn Mâce, *İkâmet* 99.

maz, Ka'be hariç bütün mescitlerde kılınan bin namazdan daha hayırlıdır.”⁵⁶

Hadis-i şeriflerde bildirildiğine göre, yeryüzünde üç mescit hariç, hiçbir mescidin diğerine üstünlüğü yoktur.⁵⁷ Bunlar; aynı zamanda yeryüzünde ilk inşa edilen bina olan “Beytullah” yani Allah’ın evi olarak adlandırılan Mescid-i Haram (Ka’be), Mescid-i Aksâ ve Mescid-i Nebevi’dir.⁵⁸

Buralarda kılınan namazlar ve yapılan dualar, yüce Allah’ın, diğer yerlerde yapılan dualardan daha çabuk kabul ettiği dualardır. Çünkü birincisi yani Ka’be, insanların kıblesi ve Allah’ın kendi evim dediği “Beytullah”dır. Diğeri, “Habibim, Sevgilim” dediği, Sevgili Peygamberimizin evi, içinde yaşayıp vefat ettiği ve yine içine defnedildiği yerdir. Mescid-i Aksâ ise, hem Peygamberimizin miraca çıktığı mescit, hem de İslâm Dini’nden önceki bütün dinlere kıblegâh olmuş ve bütün peygamberlerin uğrak yeri olan önemli bir mekândır. İşte insan, bu üç yerde dua etmekle, bizzat Allah’ın kapısına gitmiş ve isteğini bizzat O’na, evinde arz etmiş gibi olur.

b. Arafatta yapılan dualar: Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), duaların en hayırlısının, Arafatta vakfede yapılan dua olduğunu bildirmişlerdir.⁵⁹

c. Tenha ve sakin bir ortamda yapılan dualar: Dua etmek ve kabulünü sağlamak için önemli hususlardan biri de dua edecek kimsenin sakin ve huzurlu bir ortamda olması,

⁵⁶ Müslim, *Hac* 510.

⁵⁷ Buhârî, *Fezâilu’s-Salât* 1; Müslim, *Hac* 415, 511.

⁵⁸ Müslim, *Mesâcid* 2.

⁵⁹ Tirmizî, *Daavât* 123.

kalbini, kafasını ve hayalini karıştıracak engellerden uzaklaşmasıdır. Gözü birtakım şeylere takılan insanın kalbi ve kafası da karışır ve dua sırasında istediği şeye yoğunlaşmaz. Dua için gerekli olan huşu ve huzuru bulamaz. Böyle olmayınca da dua ya kabul olmaz ya da vakti gecikir. Bu tıpkı bir adama işini arz etmeye benzer. İnsan, bir işe ne kadar ihtiyacı varsa onu o şekilde karşısındakine nakleder. Yani işini arz edeceği adamı bir kenara çeker ve önemini anlatır. O da anlar ki, bu iş önemlidir ve isteğini yerine getirmek için özel bir gayret sarf eder. Aksi halde, herkesin arasında ve önemsiz bir iş gibi, dil ucuyla anlatılırsa, karşıdaki anlar ki, olsa da olur, olmasa da... Dua da böyledir. Yer ve zaman ve ısrar oldukça önemlidir.

Duanın yapılamayacağı bir mekân yoktur. Her mekân dua mekânıdır. Sokakta, çarşıda, otomobilde, trende, büroda, okulda, işyerinde, mutfakta, yatakta dua edilebilir. Fakat, dağlarda, ormanlarda, ya da odanın sessizliğinde daha iyi dua edilebilir. Tüm mekânlar dua mekânı olmasına rağmen, sessiz mekânlar dua için en elverişli, en uygun mekânlardır. Çünkü kişi, insanlardan uzak ve تنها olan yerlerde kendini Rabbine daha yakın hisseder. Kalabalıkta ve gürültülü bir hayatta tam bir teveccühle Allah'a yönelemeyebilir. Sevgili Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) peygamberlik öncesi Hira mağarasına çekilmesine bu yönden bakabiliriz.

Ancak tuvalet ve banyoda dua edilmez.

d. Camide cemaatin birlikte dua etmesi: Müslümanlar, üçer-beşer gruplar halinde dua etmelerinin yanı sıra, cami cemaati de, bazen birlikte dua edebilirler. Çünkü birlikte yapılan duaların kabul edilme ihtimali daha büyüktür.

D. Duanın Faydaları

Dünya, hizmet yeri, âhiret de mükâfat yeridir. Onun için biz bu dünyada ibadet eder, mükafatını âhirette alacağımıza inanırız. Aslında, ibadetin özü olan dua için de aynı şey geçerlidir. Fakat Allah'ın bir lütfu olarak dualarımızın, dünyada da birtakım faydalarını görebiliriz.

1. Genel Faydaları

a. Dua, Allah'tan hidayet ve başarı talebidir. Dua insanı başarıya ulaştırır.

b. Rızkın genişlemesine, sağlığın artmasına, ömrün bereketlenmesine vesile olur.

c. Dua, hazinesi sonsuz, kerem ve ihsanı bol olan Allah'tan istemektir. O, bir şeye ol deyince oluverir. Bir isteği yerine getirmekle hazinesi eksilmez.

d. Dua edeni Allah'ın rahmeti kuşatır. Allah'ın ihsanı ve yardımını ona yönelir.

e. Dua eden, Allah'a itaat etmiş olur. Duayı terk etmek günahdır, Allah'a karşı kibirlenmektir.

f. Genişlik ve sağlık zamanlarında dua etmek, darlık ve hastalık zamanlarında fayda verir.

g. Allah, kulunun çok ve ısrar ile dua etmesini sever.

h. Dua hayrı çeker, zararı savar.

i. Her dua, Allah katında muhafaza edilir, dua eden, duasının yararını ya hayatında, ya da öldükten sonra muhakkak görür.

j. Dua, öyle cömert bir zattan istemektir ki, O kendisine açılan elleri boş döndürmekten haya eder.

k. Dua insanı belâdan korur, inmiş ve incek musibetlere karşı bir kalkandır. Belâların etkisini azaltır.

l. Dua, düşmanların düzenlerini bozar, üzüntü ve sıkıntıları defeder. İnsanın ruhunu tasalardan arıtıp temizler.

m. Dua ettikten sonra insan, gönlünde bir ferahlık ve serinlik hisseder. İsteğinin yerine getirileceği konusunda ümidi artar. Bu yönüyle dua, insana bir şifa ve rûhî bunalmalara karşı koruyucu bir sağlık tedbiridir. Bu nedenledir ki, dua etmeyen toplumlar rûhen çökmüş toplumlardır.

n. İnsan, duaya muhtaçtır. Çünkü dua, ruhun gıdasıdır.

o. Dua bütün problemlerin çözüm kaynağıdır. Küçük-büyük bütün problemler, Allah'a havale edilerek ve O'na sığınılarak çözülebilir. Zira bizi hiç yoktan yaratan ve bize yol gösteren O'dur. Bizi yedirip içiren; hastalandığımız zaman bize şifa veren O olduğu gibi; bir gün bizi öldürecek ve tekrar diriltecek de yine O'dur. Nerede olursak olalım, bizimle beraber olan O'dur ve nerede, ne yaparsak yapalım bütün yaptıklarımızı görmektedir. Dolayısıyla, iyilikleri elde edip kötülükleri def edebilmemiz için; *“Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, yüksek olmayan bir sesle sabah-akşam an...”* (A'raf, 7/205) emrine uyarak gece-gündüz devamlı duayla meşgul olmalıyız.

ö. Bugün artık biliniyor ki, birçok hastalığın temelinde manevî sebepler yatmaktadır. Birçok derdi ve problemi olan insanlar bazı hastalıklara daha kolay yakalanabilmektedirler. Hatta öyle görünmektedir ki, ruhen çok sıkıntılı insanlarda kısa bir süre sonra bazı rahatsızlıklar görülmektedir. İşte dua maddî hastalıklara zemin hazırlayacak manevî or-

tamı yok etmektedir. Çok sevdiği yavrusunu kaybeden nice ana babanın üzüntüye dayanamayarak kısa bir süre içinde hastalanıp öldükleri bilinen olaylardandır. Şuurlu Müslüman ise, onların birer emanet olduğunu, emanetin sahibinin emanetini geri aldığını, ama o yavrunun öbür dünyada onlara şefaathçi olacağını bildiği için sabretmektedir.

p. Bazı ameliyatlardan sonra, ya da tedavisi devam eden hastalıklarda hastanın maneviyatının, yaşama azminin tedavide büyük rol oynadığı ifade edilmektedir. Dua edip Allah'a yalvaran bir hastanın maneviyatı yükselir, kaybolmağa başlayan yaşama azmi canlanır. Yüce Yaratıcı Kur'ân âyetlerini biz müminlere şifa olarak indirdiğini bildirmiştir.

r. Dar ve sıkıntılı zamanlarda dua etmek sıradan insanların yapacağı şeylerdir. Zaten sıkıntılı zamanlarda dua etmeyen insana rastlamak pek mümkün değildir. Yiğit adam, eli bol, gönlü ferah ve işi denk olduğu zaman dua eden, Allah'ı hatırlayan insandır. İşte böyle rahat zamanlarda dua eden, yalvarıp gözyaşı döken, seher vakitlerinde kuşlarla birlikte Allah'ı zikir ve tesbih eden insanlara yüce Allah, sıkıntılı anlarında yardım elini uzatır. Bazen öyle kazalar görmekte veya duymaktayız ki, âdeta bir hurda yığını haline gelen otomobil veya otobüs'ün içinden burnu bile kanamadan insanlar çıkabilmektedir. Ve bazen gazetelerde okuyoruz: "Öldürmeyen Allah öldürmez" diye. Çünkü böyle bir hurda yığınının canlı insan çıkabilmesi mümkün değildir. Bu tür kazalardan hiçbir yara almadan kurtulmanın temelinde bazı hayırlı işlerin, bazı güzel duaların bulunmadığını kim iddia edebilir? Ferah zamanlarda yapılan iyilikler ve dualar zor zamanlarda fayda verir.

s. Dua ve ibadet insanı diğer canlı varlıklardan ayıran en büyük özelliktir. Âhirette mutlu bir hayat yaşamak bu dünyadaki ibadet ve dualarla mümkündür. Allah'ın rızası O'na yürekten yapılacak dualarla kazanılabilir.

ş. Dua, kulun yüce Allah'ın gazabından emin ve uzak olmasına sebep olur. Bir hadiste: “Allah'a dua etmeyene Allah gazap eder.”⁶⁰ buyurulmaktadır.⁶¹

t. Canlı ve zinde kalabilmek, dinî şevk ve heyecanımızın devamı için dua çok önemlidir: Bir Müslüman'ın, dinî hayatının canlı ve zinde kalması, şevk ve heyecanını yitirmemesi için evrâd u ezkâr, yani dua okuması çok ehemmiyetlidir. Yoksa insan zamanla sapabilir, ayağı kayıp sürçüp düşebilir.

u. Dua eden kimsenin hâli, çoluk-çocuğu ıslah olur, malı da bereketlenir. Kendisi de sâlih amel işlemeye muvaffak olur. Her türlü hâli ve her türlü ihtiyâcı için Allah'a dua edip yalvaran kimseye, duada büyük bir sevinç ve nasip vardır. Çünkü ona, annesi, babası ve diğer insanlar sâlih amelde bulunması için dua ederler. Fakat, duadan nasîbi olmayan, Allah'a yalvarıp yakarma lezzetini tatmayan ve Rabbinde dua ve ibâdet etmekten kaçınan, kendini büyük gören kişiler hayırdan, Allah'a yaklaşmaktan ve O'nun sevgisini kazanmaktan mahrum sayılırlar. Böyle kişiler, kendilerine ve dualarına cevap verilecek rahmet kapılarını kapatmış olurlar. Çünkü, dua etme lezzetinin kalpten çıkarılması, bir şahsın -kendisi farkında olmadığı halde- cezâlandırıldığı en şiddetli bir cezâdır.

⁶⁰ İbn Mâce, *Dua* 1.

⁶¹ Cemal Sofuoğlu, *Açıklamalı Büyük Dua Kitabı*, 16-21.

2. Duanın Psikolojik Faydaları

a. Mümin dua ettiği, Allah'tan yardım dilediği zaman gerçek mutluluğu ve huzuru yakalar. Kendi gücünün hiçbir şeye yetmediğini, ancak gücü her şeye yeten Rabbinin kendisini koruyup-gözettiğini hisseder. Bu, insan için en büyük mutluluktur. Bu sebeple dua bir zevktir ve cennette de sürecektir. Kuran'da, müminlerin cennette de dua halinde olduğu şöyle haber verilir: *“İman edip makbul ve güzel işler yapanları ise onların Rabbi, imanları sebebiyle kendilerini, içlerinden ırmaklar akan, o nimet dolu cennetlerdeki mutluluklara erdirir. Onların orada duaları, “Allah’ım! Her türlü mükemmellik Sana aittir ve Sen her türlü noksandan uzaksın,!” demek, birbirlerine iyi dilek ve temennileri ise hep “selam!”dır. Duaları “Elhamdülillahi Rabbi'l-âlemin” (Hamd âlemlerin Rabbi Allah’a mahsustur.) diye sona erer.”* (Yunus, 10/9-10)

b. Tatmin edilmemiş sonsuz istek ve arzularımız şuur altına atılarak bizde umulmayan zamanlarda çeşitli buhranlara, iç sıkıntılara yol açar. Dua ile en gizli, en mahrem duygularımızı dile getirir, içimizi boşaltır, ümidimizi kuvvetlendirir, korkularımızı hafifletiriz. Dua, içimize eşsiz bir rahatlık verir, gerginliklerimizi giderir. Dua ile kendimizi Allah'a daha yakın hissederiz. Duasız bir insan, ışısız bir mahzene benzer. Duasız insan, yalnızlığın karanlık hapisanesi içinde çırpınan bir zavallıdır. Dua ile benlik duvarlarını aşabiliriz. Çünkü dua, engel ve uzaklık tanımaz. Zaman ve mekânlar ona engel olamaz. Dua ile sonsuz acimizi yüce Allah'ın sonsuz kudretine bağlama saâdetine ereriz. Dua ile ruh gücümüzü kanatlandırırız.

Duada iç varlığımız aydınlanır. Duada kendi gücümüzle değil; Allah'ın sonsuz gücüyle iç ve dış düşmanlarımıza meydan okuruz.

c. İbadet yapmamak ve dua etmemekten dolayı ruhları aç kalan nice insanlar vardır ki, uygarlığın bütün lüks ve konforu, ellerindeki servet ve imkânları onları mutlu edememiştir. Huzurdan yoksun olan bu zavallılar, vicdanlarıyla baş başa kalmaktan korkarlar. Onların çılgınca eğlence ve kahkahaları iç varlıklarında tutuşan yangını maskeleyebilir, kendilerini için için kemirmekten asla kurtaramaz. Hatırdan hiç çıkarmamak gerekir ki, ruhun da beden gibi birçok ihtiyacı vardır. Bu hususları gözden uzak tutan yanlış düşünce ve tavırlar, bugün insanlığı rûhen hastalıklara ve sıkıntılara sürüklemekte, kıvrandırmakta, onu gönül huzurundan yoksun bırakmakta ve felâketine yol açmaktadır. İçimiz iman nuruyla parlamadıkça, ruh yaralarına merhem olan ilâhî emirler yerine getirilmedikçe, ibâdet ve dualarla içimizi aydınlatmadıkça ne içimizin kasveti kaybolur, ne de dünya ve âhiret mutluluğuna kavuşabiliriz.⁶²

d. Dua, ilâhî yardımın gelmesi için başvuru olan genel bir ruhî mekanizmadır ve insanın yaratıcısına doğru yaklaşma isteğini ifade eder. Bu yönüyle dua, insan zihninin maddî olmayan âleme doğru çekilmesi, ruhun Allah'a doğru yükselişi, hayat denilen mucizeyi yaratan varlığa karşı aşk ve tapınma ifadesi; her şeyi yaratan, en üstün kemal, kudret, kuvvet ve güzellik kaynağı, herkesin kurtarıcısı olan görülmez bir varlıkla ilişkiye geçmek için yapılan bir gayrettir.⁶³

⁶² Abdullah Aymaz, *Psikolojik ve Sıhî Açından İbadet*, s. 72.

⁶³ Carrel, *Dua*, s. 6.

e. Dua, kişide psikolojik bakımdan bir rahatlık, huzur ve mutluluk meydana getirir. Duanın en güzel faydalarından biri de Allah inancının kalplerde kökleşmesini sağlamasıdır.

f. Dua eden kimse, dua etmeden önceki durumuna kıyasla önemli bir değişim yaşamaktadır. Bu değişim göz önünde tutulduğunda herkesin, yaptığı duanın sonucunu bir şekilde aldığı söylenebilir. Fakat duanın psikolojik etkisi, bazı şartlara bağlı olarak artar ya da azalır. Duanın böyle bir tesir doğurması için mutlaka kişinin kendisinin de dua etmesi gerekmektedir. Bir kimsenin başkası için yaptığı duanın da şahsen yapılan dua kadar, hatta bazen daha etkili olduğu gözlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 192 hasta üzerinde yapılan bir araştırmada, bunu destekleyen ilginç sonuçlar elde edilmiştir. Hastane yakınındaki bir kilise bu hastalar için kendilerinin haberi olmadan dua etmiş; hastaların isim zikredilmeden yapılan dua sonucunda onların şikâyetlerinde azalma tespit edilmiştir. Ayrıca hastalar hastanenin tedavi şartlarını eskisine göre daha iyi bulmaya başlamışlardır.⁶⁴

g. Klinik gözlemler, duanın sadece hastanın iyileşmesine olumlu katkı sağlamakla kalmayıp, daha genel olarak kişiliğin yeniden yapılanması ve bütünleşmesi konusunda çok etkili bir rol oynadığını göstermiştir.⁶⁵ Depresyonla başa çıkmada, stresi yenmede, nevrotik ve psikotik birçok hastalığın yanı sıra, fiziksel hastalıkların şifa bulmasında dahi duadan insanların büyük ölçüde fayda gördüklerini

⁶⁴ Brown, *The Human Side of Prayer*, s.166.

⁶⁵ Wulf, *Psychology of Religion*, s. 167-168.

ortaya koyan çok sayıda gözlem ve araştırma sonuçları bulunmaktadır.⁶⁶

h. Dua, kişinin Allah'a yakın olduğu şuuruyla onda bir güvenlik hissi doğurur, kaygılarını hafifletir. Konuyla ilgili gözlemler, özellikle kriz zamanlarında duanın rahatlatıcı, yatıştırıcı ve kaygıları azaltıcı sonuçlar verdiğini göstermektedir.

ı. Dua, kişinin gücünü artırır, faaliyetlerine canlılık katar, şuur düzeyinin yükselmesine ve idrakinin güçlenmesine yol açar.

i. Dua eden kimse sıkıntılı, bunalımlı ve gergin bir durumda ise, duanın etkisi, yatıştırma ve rahatlatma şeklinde kendisini gösterir.

j. Duanın, insanın ahlâk ve karakter yapısı üzerinde olumlu etkilerinin de bulunduğu tespit edilmiştir. Sık sık ve düzenli yapılan dua, faziletli bir yaşayış ve karakter olgunluğunun önemli bir faktörü olabilmektedir.

k. Devamlı dua eden kimselerde görev ve sorumluluk bilinci artar, kıskançlık ve kötülük eğilimi azalır, başkaları hakkında iyilik ve hayır severlik duyguları güçlenir.

3. Duanın Sosyolojik Faydaları

Duanın sosyolojik tesirleri, yani topluma bakan faydaları da vardır. Çünkü duasız toplum boşluktur. Dua etme duyarlılığını yitirmiş bir toplumu ve aynı zamanda insanlığı, hüznü ve ümitsiz bir gelecek beklemektedir.

“Dua ihtiyacını kendinde öldüren bir toplum, pratikte

⁶⁶ Bkz. Johnson, *Psychology of Religion*, s. 237-246.

fesat ve çöküşten korunabilecek unsurlara artık sahip değildir.”⁶⁷

Dua ettikten sonra insan, gönlünde bir ferahlık ve serinlik hisseder. İsteğinin yerine getirileceği konusunda ümidi artar. Bu yönüyle dua, insana bir şifa ve rûhî bunalımlara karşı koruyucu bir sağlık tedbiridir. Bu nedendir ki, dua etmeyen toplumlar rûhen çökmüş toplumlardır.

Allah’a dua eden fertlerden meydana gelen bir toplum, sağlam bir toplumdur. Anarşiden, kargaşadan, intiharlardan, ahlâkî çöküntülerden uzak bir toplumdur. Birbirlerine samimi dua ederek karşılıklı sevgi ve saygılarını artırır. Meselâ, her Cuma günü hutbede şu meâlde dua yapılır: “Allah’ım, erkek-kadın bütün müminleri, Müslümanları başışla! Hem vefat edenleri, hem hayatta olanları affet! Allah’ım, dine yardım edene yardım et! Müslümanları perişan etmek isteyenleri perişan et! Allah’ım İslâm’ı ve Müslümanları kuvvetlendir.”

Bu gibi dualarla dünyanın her tarafındaki ehl-i îman kalbî-ruhanî-nuranî bağlarla birbirine bağlanır. “Müminler bir vücudun âzâları gibidirler...”⁶⁸ hadîsinin sırrı gerçekleşir.

Bu mânânın en muazzam görüntüsü hac ibadetinde Arafat’ta meydana gelir. Dünyanın dört bir tarafından gelmiş, renkleri ayrı, dilleri ayrı milyonlarca Müslüman hep bir ağızdan “Lebbeyk Allahümme Lebbeyk” diyerek bütün Müslümanlar nâmına, Allah’a teslimiyetlerini takdim ederler. Her nimetin O’ndan geldiğini, bütün mülk ve saltana-

⁶⁷ Carrel, Dua, (Terc. Kerim Güney), s. 56.

⁶⁸ Sahih-i Buhârî, Edeb, 27.

tın ortaksız olarak Allah'ın olduğunu kâinata ilan ederler.

“Hac ve umre için Ka’be’ye gidenler Müslümanların Allah’a gönderilmiş temsilcileridir. Dua ederlerse Allah kabul eder, af dilerlerse affedilirler”⁶⁹ hadîsinin sırrınca bütün ehli-i îman için hayır duada bulunurlar. Allah’ın affını dilerler.

Bu şekilde toplu halde yapılan bir dua ise, kabul olmaya daha layıktır. Nasıl ki, ormanlarda milyonlarca ağaç gökyüzüne doğru dallarının elleriyle Allah’tan rahmet istiyorlar, Cenâb-ı Hakk da, onların bu cemaat şeklindeki dualarını kabul edip, ormanlık yerlere bol bol yağmur gönderiyor. Onun gibi, böyle milyonlar hacıların dilleriyle yapılan dualar, elbette Cenâb-ı Hakk’ın rahmetinin Müslümanlara gelmesine vesîle olmaktadır.

E. Dua ile İlgili Akla Gelebilecek Sorular ve Cevapları

1. Her Duaya Cevap Verilir mi?

Yüce Allah Kur’ân’da şöyle buyurur: “*Kullarım Beni Senden soracak olurlarsa bilsinler ki, ben onlara pek yakınımdır. Bana dua edince dualarına cevap veririm. Öyleyse onlar da, davetime icabet edip, bana hakkıyla inansınlar ki, doğru yolda yürüyüp selamete ersinler.*” (Bakara, 2/186)

Fakat, cevap vermek ayrıdır, kabul etmek ayrıdır. Allah her duaya cevap verir ama her duayı aynısıyla kabul etmeyebilir. O duaya değişik hikmetlerden dolayı değişik şekillerde cevap verebilir. Öyleyse duanın neticesi konusunda acele etmemek lazım. Çünkü Efendimiz (sallallahu aley-

⁶⁹ Sünen-i İbn Mace, *Menâsik*, 5.

hi ve sellem) şöyle buyuruyor: “Acele etmediği müddetçe her birinizin duası kabul edilir. Ancak şöyle diyerek acele eden var: “Ben Rabbime dua ettim duamı kabul etmedi.”⁷⁰

Başka bir hadis şöyledir: “Allah’a dua eden herkese Allah icâbet eder. Bu icâbet, ya dünyada peşin olur, ya da âhirete saklanır, yahut da dua ettiği miktarca günahından hafifletilmek sûretiyle olur, yeter ki günah olan şeyi veya akrabalık bağlarının kopmasını istememiş olsun, ya da acele etmemiş olsun.”⁷¹

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), bu hadislerinde dua eden insanların bir zayıf noktasına dikkat çekmektedir: Acelecilik. Bir başka ifâde ile duanın hemen karşılığını görme arzusu. Bir hadis-i şerifte zikredildiğine göre: “Ya Resûlallah acelecilik nedir?” diye sorulunca şu açıklamayı yapar: “Dua ettim, ettim de hiçbir neticesini görmedim” der ve o anda duayı terk eder.” Şu halde Peygamberimiz (aleyhissalâtu vesselâm), duanın terkine sevk edecek bir aceleciliği hoş görmüyor. Bu sebeple, her hâl u kârda dua etmeye devam edilmesi için, duanın mutlaka netice vereceğini kesin bir dille ifâde ettikten sonra bu kabulün şu sûretlerden biriyle olacağını belirtir:

a- Ya isteğe uygun olarak dünyada görülecek bir şekilde kabul edilir.

b- Ya âhirette verilmek üzere sevap takdir edilir.

c- Yahut günahları affedilir.

Şu halde, bu hadis, neticeye hiç aldırılmadan dua etme-

⁷⁰ Müslim, *Zikr* 92; Ebû Dâvûd, *Salât* 358.

⁷¹ Müslim, *Zikr* 92; Tirmizî, *Daavât* 116.

ye, Allah'tan hayırlı şeyler istemeye devam etmeye teşvik etmektedir. Duayı ibadetin, kulluğun bir gereği bilip, ara vermeden devam etmelidir. Mümin ibadetten usanmaz, zaten hayatının gayesi ibadet ve kulluktur. Zîra Allah insanları sadece ve sadece ibâdet için yaratmış bulunmaktadır.⁷² Duaya cevabın gecikmesi, henüz vakti gelmediğinden, yahut daha çok ibadet etmesi gerektiğindedir. Zîra, Cenâb-ı Hakk duada devamlılığı ve ısrarı sevmekte, çok dua edenlerin duasını kabul buyurmaktadır.

Ayrıca Bediüzzaman'ın ifadesiyle dua bir ubudiyettir (kulluktur). Ubûdiyetin neticesi ise uhrevîdir. Yani duanın neticesi, mükâfatı büyük oranda âhirette verilir. Onun için insan neden duam kabul olmuyor dememeli.

Dua eden herkes, istediği şeyin kendisine hemen ve istediği gibi verilmesini ister. Fakat Yüce Allah, kullarına çok şefkat ve merhametli olduğu için, istedikleri şeyleri belki hemen ve istedikleri gibi vermez de, onlar için daha hayırlı bir zaman ve onlar için daha hayırlı olacak bir şekilde verir. Ama Kur'ân'ın ifadesine göre aceleci olarak yaratılan insan, her zaman bunu düşünemez ve istediği şeyin hemen ve istediği şekilde verilmesini ister. Halbuki bize düşen şey, hakkımızda hayırlı olanı istemektir ve sadakatle o kapıdan ayrılmamaktır. Bu hususta Muhterem M. Fethullah Gülen Hocaefendi şunları söyler:

“Ne var ki, dualarımıza cevap verilmesini, bizim isteklerimizin aynıyla yerine getirilmesi şeklinde anlamak da doğru değildir. Biz bazen, sadece bugünü, şu andaki arzularımızın gereğini düşünerek kendi istek çerçevemizi daralt-

⁷² Bkz. Zâriyat, 51/56.

mış, yarınları ve bizimle münasebeti olan daha başka şeyleri gözden çıkarmış olabiliriz. O ise, hem bizim için hem her şey için, hem bugünümüzü hem de uzak-yakın yarınlarımızı iç içe görüp gözeterek, bizim daralttığımız hususları açar, genişletir; dünya-âhiret genişliğine ulaştırarak, merhamet ve hikmetinin derinliğine göre çok yönlü cevaplarda bulunur.. evet O, hâlihazırdaki durumumuzu aydınlatırken yarınlarımızı karartmaz.. bugünün ışıklarını yarınların zulmeti haline getirmez ve bize iltifatlarda bulunurken başkalarına katiyen mahrumiyet yaşatmaz.. herkese ve her şeye çok derinlikli cevaplar verir, dualarımızı duyduğunu, isteklerimizi nazar-ı itibara aldığını gösterir, kalplerimize huzur verir...”⁷³

“... Bazen biz, duamızın kabûl olmadığını sanırız. Halbuki kabûl etmek ayrı, cevap vermek ayrıdır. Her dua işitilir ve her duaya cevap verilir fakat, bu cevap verme, istenilenin aynen verilmesi şeklinde olabileceği gibi, geriye bırakılıp daha sonra verilmesi veya dünyâda verilmeyip, âhirete bırakılması şekillerinde de olabilir; tamamen, Yüce Allah’ın hikmetine bağlıdır bu. Mesela siz doktoru çağırdığınızda o, sizin davetinizi kabul eder gelir; fakat, “Bana şu ilaçları ver” dediğiniz zaman, doktor o ilaçları size aynen vermeyebilir; neyi uygun görüyorsa onu verir ve uygun görmediğini de vermez, ya da daha iyisini, daha faydalısını verir. Aynen bunun gibi, Cenâb-ı Hakk da kulun dualarını her zaman duyar, duyduğunu duyurur ve onun kalbine huzur verir; çünkü O, insana şah damarından daha yakındır. Fakat, hikmetinin gereği olarak, kulunun her istediğini

⁷³ Sızıntı, *Dua*, Nisan 2000.

vermeyebilir; bu vermeyiş, bazen kulun yararına olacağı, bazen de ileride daha faydalı şekliyle vereceği içindir. Sonra, mülkün sahibi O'dur ve mülkünde dilediği gibi tasarruf eder.. lütfu da hoştur, kahrı da. O, çirkin iş yapmaz; her yaptığında bir değil, bin hikmet vardır..."⁷⁴

Biz dua eder Allah'tan bir şeyler isteriz ve istediğimiz şeylerin de hemen verilmesini bekleriz. Halbuki biz biliyor ve inanıyoruz ki, biz ne istersek isteyelim Rabbim hakkımızda hayırlı olanı nasip edecektir. Mesela; siz dua dua yalvarır, yakarırsınız; "bana dünyayı ver Allah'ım" dersiniz. Ama istediğiniz mânâda bir dünya sizin hakkınızda hayırlı olmadığı için, Rabbim sizi "ölmeyecek kadar bir rızıkla yaşatır. Ama öte yanda, mezardaki bekleme salonu olan berzah hayatınızı cennet haline getirir. Dahası, size cennette "gözün görmediği, kulağın işitmediği, insanın aklına gelmeyen nimetler" verir.

Ve yine, "Allah'ım sâlih çocuklar ihsan eyle" der, durmadan yalvarıp, yakarırsınız. Fakat, "*evladınız ve mallarınız sizin için bir imtihan vesilesidir.*" (Enfâl, 8/28) âyetinin ifade buyurduğu hakikat açısından, Rabbim -ihtimal- o imtihanı kaybedeceğiniz için, ya da bilemediğiniz başka hikmetlerinden dolayı, dünyada çocuk ihsan etmez. Ama âhrette Kur'ân'ın "vildanün muhalledun" dediği, çevrenizde "inciler"⁷⁵ gibi koşuşturup duran, baktıkça içinize mutluluk veren çocuklar verebilir."⁷⁶

Bütün bunlardan açık bir şekilde anlıyoruz ki, duada

⁷⁴ İncanın Gölgesinde I,163-5.

⁷⁵ Bkz. İnsân, 76/19.

⁷⁶ M. Fethullah Gülen, *Fasıdan Fasıla*, 3/147.

bize düşen şey, Allah'tan hayırlısını istemektir. Ne zaman verir ve nasıl verir onu Allah'a bırakmak gerekir.

2. Dua Konuları Nelerdir?

Dua kitaplarında bir kısmı âyetlere, büyük bir çoğunluğu da hadislere dayandırılmış, hayli uzun listeler teşkil eden duaların önemli bir kısmı insanın temel istek ve ihtiyaçlarıyla ilgilidir. Beden ve ruh sağlığı, dünya ve âhîret mutluluğu, ferdi ve sosyal güvenlik dilekleri yanında istenmeyen, gelmesinden korkulan durumlardan Allah'a sığınma duaları daha ayrıntılı olarak sıralanmıştır. Bunlarda insanın temel endişe ve korkuları neredeyse tek tek dile getirilmiştir. Hastalık, tabii âfet, fakirlik, saptırıcı zenginlik, nefis ve şeytan, sıkıntı ve üzüntü, zulüm ve düşman, borç, darlık, güçsüzlük, hor ve hakir olma, cehennem ve kabir azabı bu sakınılan kötülük ve fitnelerin başlıcalarını oluşturur. Ayrıca hayatın doğum, ölüm ve yolculuk gibi önemli olayları; ibadet, yeme, içme, yatma, uyuma, rüya görme, uyanma, çarşıya çıkma, alışveriş gibi basit faaliyetler de birer dua konusu olmuştur. Genellikle hayatın korunması ve âhîret mutluluğunun sağlanmasıyla ilgili duaların yer aldığı pratik dua kitapları hemen her devirde rağbet görmüştür.

Âyet ve hadislerde, kişiyi hata ve günah işlemeye sevk eden nefsin basit isteklerinden, kin ve hasetten, duyarsız bir kalpten, faydasız bilginin veya cahilliğin doğuracağı kötülüklerden korunmayı; kalpleri birleştirecek sevgi, merhamet, gönül ve ahlâk güzelliği kazanma isteğini ifade eden toplumsal, ahlâkî ve ideal hedeflerin de duaların konusunu teşkil ettiği görülür.

Hız. Âişe'ye göre Resûlullah'ın duaları özlü ve kapsamlı olup⁷⁷ çoğunlukla içtimaî ve ahlâkî hedeflere yöneliktir. Sosyal bünyede görülecek ayrılık ve anarşi, insanın şerefini düşüren cimrilik, korkaklık, tembellik gibi kötü huylar, fakirlik, zenginlik veya ihtiyarlığın yol açacağı ahlâkî çöküntü onun en çok sakındığı durumlardır.⁷⁸ Sevgili Peygamberimiz'in, çok meşhur bir duasında insanın ahlâk ve ruh sağlığının korunmasına ne kadar önem verdiği dikkati çeker: "Allah'ım! Ürpermeyen kalpten, doymayan nefisten, fayda vermeyen bilgidenden ve kabul olunmayacak duadan sana sığınırım."⁷⁹

Peygamberimizin Allah'tan istediği ve bizim de istememizi tavsiye ettiği hususlardan birisi de âfiyettir: "Kime dua kapısı açılmış ise (çokça dua etmeye muvaffak kılınmış ise) ona rahmet kapıları açılmış demektir. Allah'tan talep edilen (dünyevî şeylerden) Allah'ın en çok sevdiği şey âfiyettir. Dua, inen ve henüz inmeyen her çeşit (musibet) için faydalıdır. Kazayı sadece dua geri çevirir. Öyle ise sizlere dua etmek gerekir."⁸⁰

Elhamdülillah, Sübhânallah, Lâilâhe illallah gibi Allah'ın yüceliğini ifade eden dualar bazen sırf Allah'a yakınlığı, O'nunla irtibatı ve O'nun rızâsını amaçlayan bir sevgi ve saygıyı sunmaktan ibarettir. Bazen de bunlara, uhrevî veya dünyevî isteklerin kabulünü kolaylaştıracak birer başlangıç cümlesi olarak başvurulmaktadır.

Dua etmenin başlıca üç şekli vardır:

1. Allah'ın birliğini dile getirme ve O'nu övgüyle anma.

⁷⁷ Ebû Dâvûd, *Salât*, 358.

⁷⁸ Müslim, *Zikir*, 73.

⁷⁹ Tirmizî, *Daavât*, 69.

⁸⁰ Tirmizî, *Daavât* 102.

2. Allah'tan af, merhamet gibi manevî isteklerde bulunma.

3. Allah'tan dünyevî nimetler isteme.

Genellikle “Yâ Rabbi, Allah'ım” gibi hitap ve çağrı ifadeleriyle başlayan veya Allah'ı övgüyle anan her söz - içinde bir dilek ve istek bulunmasa da- duadır. Mesela Sevgili Peygamberimizin Arefe günüyle ilgili bir hadisinde geçen, “Arefe'de benim duam ve benden öncekilerin duası ‘Lâ ilâhe illallâhü vahdehû la şerike leh lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve âlâ külli şey'in kadîr' sözüdür”. Bundan dolayı “lâ ilâhe illallah”, “elhamdülillah” gibi dinî ifadelere İslâmî gelenekte dua denilmiştir.

3. Kimlerin Duası Kabul Edilir?

Bazı kimselerin duaları peşinen kabul edilir. Bunları Peygamber Efendimiz şöyle haber vermektedir: “Allah'ın kabul ettiği üç dua vardır. Bunların kabul edileceği hususunda hiçbir şüphe yoktur: Mazlumun (zulme uğramış kimsenin) duası, misafirin duası, babanın evlâdına duası.”⁸¹

Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: “Kabul edilmeye lâyık dualar içinde, bir kimsenin yanında olmayan bir kimse hakkında yaptığı duadan daha süratli olanı yoktur.” Bu hadise göre, Allah'ın derhal kabul buyuracağı dualardan biri de, bir müminin, başka bir mümin kardeşi için gıyabında yapacağı duadır.

Bu hususta şu hadis daha açıktır: “Müslüman kimsenin, kardeşi için yanında yokken yaptığı dua kabul edilir. Dua edenin başucunda ona müvekkel, görevli bir melek vardır.

⁸¹ Ebû Dâvûd, *Salat*, 364; Tirmizî, *Birr*: 7.

‘Kardeşi için hayır dua yaptıkça bu melek: Âmin, istediğin şeyin bir misli de sana olsun.’ der.”⁸²

Başka bir hadis-i şerif şöyledir: “Üç kişi vardır ki duaları reddedilmez (kabul edilir). Âdil imam (adâletten ayrılmayan Müslüman devlet başkanı), iftarını yaptığı zaman oruçlu ve zulme uğrayan mazlumun duası.”⁸³

Aslında müminlerin ihlasla yapacakları bütün duaları kabul edilir. Mümin böyle duaların karşılığının nasıl verildiğini bilemez ama Kur’ân dua edenlere Allah’ın karşılık vereceğini müjdelere.⁸⁴

Resûlullah Efendimiz buyurdu ki: “Acele etmediği müddetçe her birinizin duasına icâbet olunur. Ancak, şöyle diyerek acele eden var: Ben Rabbime dua ettim, duamı kabul etmedi.”⁸⁵

Bir başka rivâyette de Efendimiz şöyle buyurur: “Bir Müslüman günah ve akrabalarla münasebeti koparmak suçu olmadan Allah’a dua ederse, Allah şu üç şeyden birini ona mutlaka verir: Ya onun duasını çabucak kabul eder, ya da duasını onun için âhirette azık yapar veya duası nispetinde ona kötülüklerin gelmesini önler.” Orada bulunanlar: “Öyleyse çok dua edelim” dediklerinde, Allah Resûlü: “Evet, Allah duayı çok kabul edendir.”⁸⁶ buyurmuştur.

Duayı terk etmeye sevk edecek bir aceleciliği Resûlullah hoş görmez. Duaya kulluğun bir gereği olarak bakıp

⁸² Müslim, *Zikir* 86-88; Ebû Dâvûd, *Salât* 364; Tirmizî, *Birr* 50.

⁸³ Tirmizî, *Sıfatü'l-Cennet* 2.

⁸⁴ Mümin, 40/60.

⁸⁵ Buhârî, *Daavât*, 22; Müslim, *Zikir* 92.

⁸⁶ Müslim, *Zikir* 92; Tirmizî, *Daavât* 116.

devam etmek gerekir. Bütün ibâdetlerin mutlaka karşılığı olduğu gibi, duanın da karşılığı olacaktır. Mesela; namaz kıldığımızda dünyada karşılığını, mükâfatını almamız gerekiyor mu? Esas karşılığını âhîrette ümit ediyoruz. Dua da böyledir. Dünyada kabul edilmese bile, karşılıksız kalacak değildir. Âhîrette sevabın takdir edilmesi bir karşılıktır ve duanın kabulü manasındadır. O halde hayatımız boyunca dua etmeye devam etmeliyiz.

4. Dua Dilinin Arapça Olması Gerekir mi?

“Dua dilinin Arapça olması gerekir” diye bir şart yoktur. Ana dili Arapça olmayan Müslümanlar mutlaka Arapça ifadelerle dua etmek zorunda değillerdir. Çünkü insan Allah’a dua ederken halini ve ihtiyaçlarını arz ediyor demektir. Bu münasebetle insan ne dediğini, neye dua ettiğini, ne istediğini bilmelidir. Eğer ana dili Arapça olmadığı halde Arapça biliyorsa duasını Arapça edebilir. Yani Arapça anlamasa bile, bir yerlerden ezberlediği Arapça cümlelerle de dua edebilir. Fakat manalarını bilmesi, duadan daha fazla zevk almasını sağlar. Onun için âyet ve hadislerde geçen duaların Arapçalarını ezberleyemeyen kimselerin, dualarını anladığı dilde yapması daha uygun olur. Eğer toplulukla beraber dua ediyorsak insanların anladığı dili kullanarak dualarımıza şuur katmaya çalışmış oluruz. Bütün bu zikrettiklerimizden sonra, yanlış anlaşılması için şu meseleyi de hatırlatmakta fayda görüyoruz ki, o da: Namazda okuduğumuz sûre ve duaların muhakkak Arapça olması gerektiridir. Arapça dışında başka bir dille namazda sûre ve dua okunmaz, okunursa namaz bozulur.

5. Duada Neler İstemeliyiz?

Herkes, ihtiyacına göre Rabbinden dilediğini ister. Fakat istediğimiz şeyin hayırlı olup olmadığını belirlememiz gerekir. Dünyevî isteklerimizin hayırlı olduğundan emin değilsek; isteklerimizin hayırlısının verilmesini, hayırlıysa verilmesini ifade etmeliyiz. Dünyalık hayırlardan önce ve daha çok, âhiretteki hayır ve güzellikleri istememiz tavsiye edilir. Öncelikle Allah'tan günahlarımızın affını, iki dünyadaki âfiyeti istemeliyiz. Tavsiye edilecek duaların başında şu da vardır: “Allah'ım, Senin Peygamberin Senden hangi hayırları istediysen; ben de o hayırların tamamını Senden isterim. Yine, Peygamberin Senden hangi şerlerden sığındıysa, ben de o şerhlerin tamamından Sana sığınırım. Sen, tek dua edilen ve dualara cevap verensin. Güç, kuvvet; sadece, yüce ve ulu Allah'ındır. Başka güç ve kuvvet kaynağı yoktur.” Yine, nasıl dua edip, neleri istememiz gerektiğini Allah, Kur'ân'ında göstermektedir. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) da güzel dualarıyla bizim için örnektir. Biz, neyi ve nasıl istememiz gerektiğini de Kur'ân ve sünnetten öğrenmeliyiz. Onun için Kur'ân ve sünnetteki bazı dua örneklerini öğrenmekte fayda vardır.

Bizler kul olduğumuzun idraki içerisinde olduğumuz sürece Allah'tan istediklerimizin ve isteyebileceklerimizin sınırını yoktur. Peygamberimiz, Allah'a dua etme ve isteme konusunda ashabını ve ümmetini uyarıp istemede sınırsızlığı öğretmiş; çokça ve bolca isteyebileceğimizi söylemiştir. Ayrıca yüce olan ve hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Allah'ın, kendisinden istemeyene gazap ettiğini/kızdığını da bildir-

miştir.⁸⁷ Kendisi de zaten Allah'tan istenebilecek şeylerin en güzelini ve en değerlilerini istemiştir. Mesela: “Makam-ı Mahmud'u” (Allah tarafından Peygamberimize verileceği vaat edilen en yüksek şefaath makamı) istemiş; sonra ümmetine kıyamet günü “Şefaath etmeyi” istemiştir.

Şu halde, “Allah'tan neler isteyelim, neler istemeyelim, neler yerinde olur, neler ayıp olur...” gibi düşünceleri bir tarafa bırakarak, ondan dünyalık ve âhiretlik, her şeyimizi istemeliyiz. Bir şartla ki, bütün dua ve ibadetler için geçerli olan ihlâs ve samimiyetle. Evet, ihlâsla ve samimi olarak Allah'tan kim ne isterse Allah ona istediğini verir, mahrum bırakmaz. Hatta İslâm alimlerinden Bediüzzaman'ın deyişimiyle samimi bir ihlâs kötülükte dahi olsa neticesiz kalmaz. Yani kötü insanlar bile samimiyetle istediklerini elde edebilirler. İyiler, iyi şey isteyenler neden elde etmesinler veya edemesinler...

Allah her şeyin sahibi olduğuna göre, O'ndan istenecek şeyler için bir sınır koymak mümkün değildir. “Şunu istemek veya bunu istememek doğru olur mu?” şeklinde bir sınırlama yanlıştır. Çünkü yerlerin ve göklerin sahibi O'dur.

Kendisine hiçbir şey zor gelmeyen yüce Allah da, bizden razı olduktan ve bizi kabul ettikten sonra, bizim istek ve ihtiyaçlarımızı yerine getirecektir. Biz, küçük-büyük, önemli-önemsiz demeden; ne olursa olsun, her şeyimizi “Fâtiha” sûresinde söylediğimiz gibi, “yalnız ondan istemeliyiz.” Zira O'nun hazinesinde “yok” yoktur; yeter ki biz isteyelim ve istemesini bilelim.⁸⁸

⁸⁷ Tirmizî, *Daavât* 2.

⁸⁸ Arif Arslan, *Dua İle Ruhsal Tedavi*, s.17-51.

6. Kimler İçin Dua Edilmez?

İslâm'ın tamamını, bir kısmını veya bir hükmünü inkâr eden veya hafife alan, alaya alan kimseler Müslüman sayılmayacaklarından böyle kimselere hayatlarında “Allah râzî olsun” gibi dua türünden şeyler söylenmez. Ancak “Allah sana hidâyet etsin” şeklinde dualar yapılabilir. Yine bu tür insanlar vefat ettiklerinde “Allah rahmet etsin” de denilmez. Bunların cenaze namazları kılınmaz. Bilindiği gibi, cenaze namazı ölüye yapılan duadan ibarettir. Cenaze namazı, bazılarımızın zannettiği gibi, her ölene kılınmaz; Müslüman'a cenaze namazı kılınır. “*Kâfir olarak ölüp cehennemlik oldukları kendilerine belli olduktan sonra, akraba bile olsalar, müşriklerin affedilmelerini istemek, Peygamberin de, müminlerin de yapacağı bir iş değildir.*” (Tevbe, 9/113)⁸⁹

7. Dine Hizmet Edenler Duaya Ayrı Bir Önem Vermelidir

Allah'ın dinini tebliğ eden, yani başkalarına anlatan bir kimsenin dua yanı önemlidir. O kimse, sözlerinin tesirli olmasını ancak Cenâb-ı Hak'tan bekler. Mülk sahibi O'dur. Kalpler O'nun kudret elindedir.

Evet, en güzel ve büyüleyici ifadelerin dahi tesir etmediği nice insanlar vardır ki; onlar, yürekten ve candan yapılan dualarla hidayete ermişler, Müslüman olmuşlardır. Dua müminin silahı olduğu gibi, tebliğ adamının da ilk ve son sığınağıdır. O, evvela kendilerine İslâm'ı anlatacağı kişilere dua eder, sonra da söyleyeceklerini söyler. Böyle yapması, hiçbir zaman onun akıl ve mantık zemininden ayrılması an-

⁸⁹ Ayrıca bkz. Meryem, 19 47 ve Tevbe, 9/114.

lamına gelmez. Aksine her ikisinin de yerini çok daha iyi anlama ve kavrama mânâsına gelir. İslâm'ı anlatma ve tesirde duanın ne müthiş bir tesiri olduğunu gösteren bir-iki misal:

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), insanların hidayeti için dine uygun olan her yolu denemiştir. Ama, duayı da hiçbir zaman elden bırakmamıştır. Mesela O, Hz. Ömer'in (radiyallahu anh) hidayeti için daima dua edip durmuş ve nihayet bir gün, hem de hiç ümit edilmeyen bir zamanda Allah (celle celâluhû), Hz. Ömer'e (radiyallahu anh) hidayet nasip etmiştir. Buna, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) duasının bereketi denebilir.

Yine bir gün Ebû Hureyre (radiyallahu anh), Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) gelerek annesi için dua talep etmiştir. Çünkü o güne kadar kadının gönlüne İslâm bir türlü yol bulup girememiştir. Ebû Hureyre'nin isteği üzerine Allah Resulü (sallallahu aleyhi ve sellem) ellerini açar ve: "Allah'ım Ebû Hureyre'nin annesine hidayet et" diye dua eder. Ebû Hureyre sevinerek mescitten çıkar ve koşarak eve gelir.. tam kapıyı açacağı sırada içeriden annesinin sesini duyar ki, kadın Ebû Hureyre'ye, "Olduğun yerde kal içeriye girme" der. Ebû Hureyre (radiyallahu anh) kapının önünde beklerken kulağına bir su sesi gelir. O, ihtimâl annem yıkıyor diye düşünür. Biraz sonra da bu yaşlı kadın kapıyı açar ve dışarıya çıkar, kelime-i şehadet getirir ve Müslüman olur. Evet, Ebû Hureyre (radiyallahu anh) yanlış duymuyordu. Annesi kelime-i şehadet getiriyor ve Müslüman olduğunu müjdeliyordu. O güne kadar hidayete ermesi için onca uğraşılan bu kadına da Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) duası yetivermiştir.

8. Her Gün Dua Edilmeli midir?

Her Müslüman'ın bir gününde devamlı okuyacağı duaları olmalıdır. Kimse, “O kadar yoğun işin, dersin, ödevin, imtihana hazırlanmanın arasında vakit bulamıyoruz, gece geç vakitlere kadar çalışıyoruz, eve geç ve yorgun olarak geliyoruz” vs. türünden mazeretler uydurmamalıdır. Böyle uydurma mazeretlerin arkasına sığınanlar, dönüp günlük hayatlarına baksalar bir hiç uğruna ne kıymetli zamanlarını harcadıklarını görüp utanacaklardır. Bazı zatlar bunu ifade ederken, “Türk insanı zamanzededir. Bazen bir bardak çay için saatlerini harcar, bazen de en hayati işleri adına vakit bulamaz.” derler. Evet, günlük hayatımıza bir baktığımızda buna bir hayli misal bulabiliriz. Boş ve abes şeylerle zayi ettiğimiz dünya kadar zamanımız olduğunu söylemeye gerek yoktur... Şimdi bir taraftan böylesine cömertçe harcanan zaman, öte taraftan en hayati konulara vakit bulamama... Bunu izah etmek biraz zordur.

Evet netice itibariyle, bir kere daha söyleyelim ki; mutlaka herkesin dua için ayıracağı bir zamanı olmalı ve o, bu konuda hiçbir mazeret ileri sürmemelidir.

9. Sadece Belâ ve Musibet Anlarında mı Dua Etmeli?

Bir Müslüman'ın, sadece belâ ve musibet anlarında dua edip, daha sonra duayı terk etmesi doğru değildir. Çünkü böyle bir durum, Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılan kâfirlerin durumuna benzemektedir. Kâfirler, sıkıntıya düşünce yana yakıla Allah'a kendilerini kurtarması için dua ettikleri halde, sıkıntı geçince Allah'a duayı terk ettikleri gibi, O'na şirk koşmaya başlarlar. Bir Müslüman olarak biz de aynı duru-

ma düşmemeliyiz. Allah'ın izniyle biz günlük duamızı okur ve devam edersek Kur'ân'da anlatılan kafirlere benzemiş oluruz. Onun için boş kaldığımız anlarda dudaklarımız devamlı dua ile kıpırdamalıdır.

Bu hususta Hz. Yunus'un hali bize örnek olmalı. Yûnus (aleyhisselâm), anlatmış olduğu şeyleri kavmi dinlemediği için, kavmine kızarak onların arasından Rabbinin izni olmadan çıktı ve yüklü bir gemiye bindi. Geminin yükü fazla olduğundan gemi taşıyamamış, yolculardan birini denize atmak gerekmişti. Atılacak kişinin tespiti için gemidekilerle kur'a çekti. Kur'ân'ın ifâdesiyle “*Kur'a çekti*, (kur'a kendisine isabet ettiği için) *yenilenlerden oldu*. (Yûnus (aleyhisselâm) Rabbinden izinsiz olarak kavminden ayrıldığı için kendi kendisini) *kınayarak* (denize atıldı) *balık onu yuttu*.” (Sâffât, 37/141-142) Cenâb-ı Hak Hz. Yûnus'u (aleyhisselâm), bu izinsiz çıkışından dolayı şiddetli bir gazap ile azarladı. Çünkü Hz. Yûnus'un (aleyhisselâm), kavminin ezâlarına karşı sabretmesi gerekiyordu.

Hz. Yûnus (aleyhisselâm), iç içe üç karanlık içinde Rabbine dua etti; deniz, gecenin karanlığı ve balığın karnı. Yûnus (aleyhisselâm) duasında;

“*Senden başka ilah yoktur. Sen bütün eksiklerden uzaksın, yücesin, ben zâlimlerden oldum*.” (Enbiyâ, 21/87) diyerek yalvardı. Yüce Allah da; “*Biz de onun duasını kabul ettik ve onu tasadan kurtardık. İşte biz, inananları böyle kurtarız*.” (Enbiyâ, 21/88) diyerek cevap verdi.

Daha sonra Cenâb-ı Hak, Yûnus (aleyhisselâm)'ı kurtarmasının sebebini onun rahatlık ve bolluk anında da Allah'ı çok zikretmesi olduğunu bildirdi: “*Eğer* (rahatlık ve bolluk anın-

da da) *tesbih edenlerden olmasaydı*, (insanların) *diriltilecekleri güne kadar onun* (balığın) *karnında kalırdı.*” (Sâffât, 37/143-144)

Sevgili Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bir hadislerinde; “Kederli, hüznü bir kimse, kardeşim Yûnus gibi dua ederse, Allah onun duasına cevap verir. O dua da لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ duasıdır.”⁹⁰ Öyleyse, “sıkıntılı anında Allah’ın, duasını kabul etmesi kimin hoşuna gidiyorsa, rahatlık ve bolluk anında Allah’a çok dua etsin”.⁹¹

Kişi bolluk ve mutluluk zamanında Allah’a dua etmeye devam ederse, daha sonra başına şiddetli belâ ve musîbetler geldiğinde yine Rabbine dua ettiği zaman melekler; “Ya Rabbi! Bu ses, tanıdık bir kuldan ve tanıdık bir ses. Allah’ım, onun duasını kabul et” derler. Bundan dolayı bazı büyük kimseler şöyle dua etmişlerdir:

اللَّهُمَّ إِنِّي أُمِرْتُ بِالْدُعَاءِ وَوَعِدْتُ بِالْإِجَابَةِ وَ قَدْ سَأَلْتُكَ كَمَا أَمَرْتَنِي
 “Ya Rabbi! Bana dua etmem emredildi ve duama cevap verileceği de vaat edildi. Senin emrettiğin gibi sana dua ediyor ve senden istiyorum. Vaat ettiğin gibi duama icâbet et.”

10. Dua Ederken “Eûzü-Besmele” Çekilir mi?

Duaya başlarken “eûzü” çekilmesi gerektiğini bildiren bir âyet veya hadis yoktur. Emredilen, Kur’ân okumaya başlarken “Eûzü” çekmektir. Ancak, duaya da onunla başlanmasında bir mahzur yoktur. Fakat her hayırlı işe besmele ile başlama kâidesinden hareketle, dua gibi bir hayırlı iş için de, Besmele çekmek sünnettir, diyebiliriz.

⁹⁰ Tirmizî, *Daavât* 82.

⁹¹ Tirmizî, *Daavât* 9.

11. Kötü Ruhların ve Cinlerin Şerrinden Korunmak İçin Ne Yapılmalı, Ne Okunmalıdır?

a. Bu işin birinci ve en sağlam yolu, Allah'ın emirleri yerine getirilip yasaklarından kaçınmak, Sevgili Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) sünnetini yaşamak sûretiyle, İslâm'ın prensiplerine uymaktır. Bir yandan bunları yaparken, bir yandan da kötü ruhların sızabileceği hiçbir boşluk ve günah penceresi bırakmamak gerekir. Ruhta açılacak bir gedik, onların sızmasına zemin hazırlayabilir.

b. Fiilî ve kavli dua ile Cenâb-ı Hakk'a (celle celâluhû) sığınmak gerekir. Cinlerin ve kötü ruhların kötülüklerinden korunmada ikinci önemli bir yöntem, özellikle duanın kulduğumuzun bir parçası ve silahımız olarak dilimizden düşmemesidir.

c. Allah katında makbûl kimselerin duası alınmalıdır.

d. İnançlı psikiyatrist ve hekimlere gidilmelidir.

Bu mevzûdaki diğer tavsiyemiz, Allah'ı inkâr etmeyen, ruhlara, cinlere ve onların tesirlerine inanan ehil psikiyatrist ve hekimlerimize gidilmesidir. Fakat inanmayan, kalb ve ruhun gıdasızlığından ve tatminsizlikten dolayı vicdan ve duyguları arasında ölçü kuramayan doktorlar, kötü ruhların hücumuna uğrayanları daha çok bataklığa teşvik edip, bunalımlı, stresli kimselere, “Git, kadınlarla münasebet kur, ye-iç, eğlen ve kötü düşüncelerini atmaya çalış.” demektedirler. Böyle bir tavsiye, susuzluktan yanıp kavrulmuş birisine, “Biraz daha yan.” diye deniz suyu vermek gibi bir şeydir. Zaten, hastayı hasta eden, düşünce hayatının ölüp sönmesi ve kötü kimselerle düşüp kalkmasıydı. Evet,

böyle düşünen tıp da, doktor da tek gözlü sayılır; kaybettiği diğer gözünü bulunca, o da ileride doğru görmeye başlayacaktır...

e. Ayetü'l-Kürsî, Muavvizeteyn (Felâk ve Nâs sûreleri) vb. dualara müracaat edilmelidir.

Evvelâ, Allah'a sığınıp himayesine girme, bu mevzûda en önemli yeri olan bir husustur. Yüce Allah'ın Kur'ân'da kullarına emrettiği de budur: “Sana şeytandan (şeytânî) bir dürtü olacak olursa, hemen Allah'a sığın.” (Fussilet, 41/36); yâni “Eûzü billahi mine'ş-şeytânî'r-racîm” de! Bu arada, Müminûn suresi 97 ve 98'nci âyetlerinin ezberlenip okunmasını da tavsiye edebiliriz:

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ
وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

“Sen de ki: “Ya Rabbî! Şeytanların vesveselerinden, onların yanımda bulunmalarından Sana sığınırım!”

Ayetü'l-Kürsî, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından bizzat tavsiye edilmiştir. Sahabi, zekat malına el uzatmak isteyen insan suretinde bir kötü ruhu yakalamıştı. O kötü ruh, kurtulmak için “Bırak beni, sana bizden kendini koruyacak dua öğreteyim: O, Âyetü'l-Kürsî'dir.” demişti. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de, “O yalancıdır, fakat bu defa doğru söylemiş.” şeklinde açıklamada bulunmuşlardı.

Efendimize (sallallahu aleyhi ve sellem) Yahudiler tarafından sihir yapıldığında Muavvizeteyn, yani Felak ve Nâs Sûreleri okunarak sihir çözülmüştü. Ayrıca Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Âişe Validemiz'in (radiyallahu anhâ) açıklamasına

göre, sabah-akşam “üçer defa Felâk ve Nas Sûreleri’ni okur, birbirine birleştirdiği avuçlarının içine üfler ve her defasında ellerini vücudunun erişebildiği yerlerine sürerdi.” Yine, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), sabah-akşam üçer defa

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ
وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“Yüce adına sığınana yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremeyeceği Allah’ın adı ile... O hakkiyle işiten ve bilendir.”⁹² derdi ki -Allah’ın izniyle- felç hastalığına yakalanmanın teminatıdır. Yine,

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ
وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَأَمَّةٍ

“Her türlü şeytandan ve haşarattan, her türlü kötü nazardan Allah’ın tam kelimelerine sığınırım.” derdi ve bu yururdu ki: “Babam İbrahim de oğulları İsmail ve İshak’a böyle dua ederdi.”⁹³ Bu dua, tavsiye ve tecrübe edilen dualar arasındadır.

İmam-ı Gazalî’nin bu husustaki tavsiyesi:

1 kere Bismillâhırrahmânırrahîm,

10 kere Allahu Ekber,

19 defa “Lâ-yüflihu’s-sâhîru haysu etâ” (Büyücü, nereye varırsa varsın, hiç bir yerde iflah olmaz.) (Tâhâ, 20/69); ve “min şerr’in-nef-

⁹² “Sabah ve akşam üç kere söyleyene bir şey zarar vermez.” Ebû Dâvûd, *Edeb* 110; Tirmizî, *Daavât* 13.

⁹³ Buhârî, *Enbiya* 10; Müslim, *Zıkr* 54, 55; Ebû Dâvûd, *Tıbb* 19, *Sünnet* 39; Tirmizî, *Tıbb* 18; Ahmet İbn Hanbel, 2/290.

fâsâtî fil-ukad” (Düğümlere üfleyip büyü yapan büyücü kadınların şerrinden) Allah’a sığınırım (Nâs, 114/4) okumaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.
 اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ،
 اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ،
 وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى. مِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ

Bir başka zâtin tavsiyesine göre, her defasında önce bir yudum su, çay, ya da çorba içip, arkadan bir defa yukarıda geçen bu iki âyet okunmalı ve bu okuma bu şekilde 19 defa tekrarlanmalıdır.

Bu mevzûda ayrıca Ashab-ı Bedr, Cevşen ve Kaside-i Bür’e de tavsiye edilebilir.

12. Dua Kaderi Geri Çevirir mi?

“Allah’ın kaderdeki takdiri değişmeyeceğine göre duanın ne faydası vardır?” sorusuna şöyle cevap verebiliriz: Hadîs-i şerîf’e göre, “Dua; insanın başına gelen belâyı gelmeden önce de, geldikten sonra da defeder.”⁹⁴ Ayrıca diğer bir hadîs’te Sevgili Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): “Kaderi ancak dua geriye çevirebilir, ömrü de ancak iyilikler arttırabilir. Kul, işlemiş olduğu günahlarla kendisini rızıktan mahrum eder.”⁹⁵ buyurmuşlardır.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Şâfiîlerin okuduğu kunut dua’sında: “Ya Rabbi! Bizi koru ve hak-

⁹⁴ Ali el-Müttakî, *Kenzu’l-Ummâl*, 2/63.

⁹⁵ Hâkim, *Müstedrek*, 1/492-493; Ali el-Müttakî, *Kenzu’l-Ummâl*, 2/62.

kımızda hükmettiğin şeyin şerrini bizden gider.” diye dua etmişlerdir. Eğer dua, kaza ve kaderin geri çevrilmesinde bir sebep olmasaydı, Peygamberimiz böyle dua etmez ve ümmetine de öğretmezdi.

Bir başka hadîs-i şerifte Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyururlar: “Mallarınızı zekâtla muhafaza ediniz, hastalıklarınızı sadakayla tedâvî ediniz, üzerinize gelen belâ dalgalarını dua ve Allah’a yalvarmakla defediniz.”⁹⁶

13. İslâm Öncesi Dinlerde Dua Var mıydı?

Dua etme duygusu, insanda yaratılıştan vardır. Bu sebepledir ki, bütünder demevcuttur. Üstün bir varlığa inanan her insan şu veya bu şekilde dua eder. İnsanlar hayatları boyunca, üstesinden gelemeyecekleri birçok şeylerle karşılaşmakta, keder, sıkıntı, âcizlik ve ümitsizliklere maruz kalmaktadırlar. Özellikle böyle sıkıntılı anlarda Allah’a dua etmek, sadece samimî olarak Allah’a inananlara has bir durum değildir. Allah’a inanmayan veya ortak koşanlar da bu gibi durumlarda Allah’a yönelir ve O’na dua ederler.

İlkel topluluklarda görülen toplu dua, aile reisi, kabile başkanı veya rahibin yakarışlarına cemaatin katılması (âmin demesi) şeklinde olmaktadır. Kötülük, felâket, hastalık vs. şeylerden korunma ve dünya nimetlerinden faydalanma isteği duanın en önemli özelliğidir. Hint dinlerinin bazılarında ibadetsiz dua çeşitleri vardır. Hinduizm’de dua inandırıcı sözlerle yapılır; ortak dua sembolü bir çeşit besmele olan orn’dur. Budizm’de yüce varlığa karşı belirli bir dua

⁹⁶ *Merâsîl-i Ebî Dâvûd*, Beyrut 1988, s. 128; Münzirî, *et-Tergîb ve’t-Terhîb*, 1/520, Beyrut 1968.

söz konusu olmamakla beraber Buda'ya dua etmek ve ondan istekte bulunmak geleneği hâkimdir. Şintoizm'de dua, mabet veya evde tanrılara pirine ve pirinç şarabı sunmakla yerine getirilir.

Eski Meksika, Sümer, Bâbil, Mısır ve Yunan dinlerinde birbirine benzeyen ve dua yerine kullanılan ve birlikte söylenen şiirler vardır. Romalılar dualarını genellikle Jüpiter mabedinde yaparlardı. Cermen dininde büyüünün dua üzerinde üstün bir gücü vardır. Ancak ilkel toplumlarda büyü ile dua arasındaki sınırı belirlemek oldukça güçtür. Yunan dininde dua geleneksel temizlikle başlar ve klasik yalvarma ile sona ererdi. Sümerler dua esnasında ellerini başlarının üzerine koyarlar, sevinçlerini göstermek ve duanın inandırıcı olmasını sağlamak için ellerini alınlarına çarparlar, böylece ölülerine de saygı göstermiş olurlardı. Bu durum Doğu Asya'da özellikle Hint Yogası'nda da görülmektedir.

Dua esnasında kutsal eşyanın öpülmesi, okşanması, çıplak ayakla etrafında dönülmesi vb. hususlar ilkel kabile dinlerinin bariz özelliklerindedir. Hemen bütün ilkel kabile dinlerinde güneş doğarken ve batarken, ekim ve hasat zamanlarında kurallara bağlı olarak dua etme geleneği mevcuttur.

Yahudilikte dua Allah'a yaklaşma vesilesi kabul edilir. İbrânice tephillah dua anlamına gelir. Tevrat'ta dua için genel bir kavram ve belli bir sıra mevcut olmamakla beraber altmış altı cümle doğrudan veya dolaylı olarak dua ile ilgilidir. Yahudiler ayakları bitiştiirmek, diz çökmek, baş eğmek, elleri göğse açmak ve Kudüs'e yönelmek suretiyle dua ederler. Bilhassa II. Tapınak'ın yıkılışından sonra

(m. s. 70) Yahudilerde toplu dua daha da yaygınlaşmıştır. Günümüzde Yahudiler günde üç defa (sabah, öğle, akşam) dua ederler. Ayrıca sinagogda cumartesi (sabbat) ve bayram günlerinde bunlara ilave edilen dualar vardır. Sabah duasında dua atkısı talet (tallit) kullanılır, dua kayışı da sol pazıya ve alna takılır. Dua dili İbrânîce olmakla birlikte bazı eski Ârâmîce dualar da okunur. Dua öncesinde temizlik yapmak ve özel âyin elbisesi giymek gerekir. Duaların büyük bir kısmını meydana getiren Mezmûrlar, hem Yahudi hem de Hıristiyanlarca dua sırasında okunmaktadır.

Hıristiyanlıkta da dua dinî hayat açısından büyük bir önem taşır. Dua Tanrıya ulaşma, O'nu tanıma ve vicdanın sesi olarak nitelendirilir. Duanın temelinde Allah'a güven ve yüce bir inanış vardır. İncillerde Hz. İsa'nın tavsiye ettiği belli bir dua şekli yoktur; sadece putperestler gibi dua edilmesi yasaklanmıştır (Matta, VI, 7). İncillerin tamamında duayı ilgilendiren yetmiş beş kadar cümle tespit edilebilmektedir. Hıristiyanlıkta duanın belli esaslar çerçevesinde yapılması ilk defa İznik Konsili'nde (milâdî 325) kararlaştırılmış, daha sonra Vatikan bu esaslar üzerinde bazı değişiklikler yapmıştır. Günümüzde Hıristiyanların günlük (sabah, öğle, akşam), haftalık (pazar) ve yıllık (paskalya) olarak keşişler ve rahipler gözetiminde manastırlarda yaptıkları dua geleneği oldukça uzun bir geçmişe sahiptir (m.s. 150). "Rabbin duası" Hıristiyanlık için toplu ibadetin doruk noktasını teşkil eder. Katolik kilisesinde günde yedi ayrı dua saati bulunmaktadır. Ortodoks kilisesinin geleneğinde gün batarken okunan "vesperum" günün ilk duasını teşkil eder. Genel olarak kiliselerdeki dua şekilleri pek fazla değişiklik göstermez.

Duanın mabetlerdeki cemaatin düzenlenmesinde önemli rol oynadığı büyük dinlerin ortaklaşa kabul ettikleri bir husustur. Dua anında sessizliğin önemi üzerinde duran kimseler, “Dua on bölümdür, dokuzu sessizliktir” demişlerdir. Dinlerin manevî ve ahlâkî mahiyetlerinin o dinlere ait dualara büyük ölçüde yansımış olduğunu söylemek mümkündür.⁹⁷

14. Çocuklarımıza Öğretebileceğimiz Bir Dua

Elhamdü lillâh, Elhamdü lillâh Allah'ım!

Haram katma aşımıza

Bırakma tek başımıza

Yardım eyle işimize

Kimseler muhtaç olmasın

Dünyamızda aç kalmasın

Yetimin benzi solmasın

Hastalara şifâ eyle

Dertlilere deva eyle

Duamızı kabul eyle

Allah'ım!⁹⁸

⁹⁷ Osman Cilâci, *DîA*, Dua mad.

⁹⁸ Cemal Sofuoğlu, İrfan yay., İstanbul 2000, *Açıklamalı Büyük Dua Kitabı*, s.174.

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'ÂN-I KERÎM VE
HADÎS-İ ŞERİFLERDEN
SEÇME DUALAR

KUR'ÂN-I KERİM VE HADÎS-İ ŞERİFLERDEN SEÇME DUALAR

Allah'ı zikir ve dualarda öncelikle okunması gerekenler; Kur'ân'da ve Sevgili Peygamberimiz'in (aleyhissalâtu vesselâm) duaları arasında zikredilen dualardır. Zira Kur'ân-ı Kerîm'in, dua konusu üzerinde ısrarla durması ve yapılacak duaları Efendimiz'e bizzat öğretmesi, konunun önemini göstermektedir. Böyle olmasaydı, Kur'ân-ı Kerîm, yüzlerce âyet-i kerime ile, dua meselesi üzerinde ısrarla durur muydu? Bunun dışında, Efendimiz'den rivayet edilen, yüzlerce, hatta binlerce hadîs-i şerif de hem duanın ehemmiyeti üzerinde duruyor, hem de hayatın her anında, yapılması gereken duaları bu ümmete öğretiyor. O halde insan, isteklerini Allah'a arz ederken, bunu en iyi şekilde ifade etmek ve az sözle çok mânâ dile getirmek ister ki, bu hususta da ona en büyük yardımcı başta Kur'ân-ı Kerîm, ikinci derecede de hadîs-i şeriflerde öğretilen dualardır. Bize isteme duygusunu veren Allah, o dualarda nasıl isteyeceğimizi de öğretmektedir. Kendisine en güzel ve en tesirli dualar öğretilen

de, hiç şüphesiz Allah Resûlü'dür. Zira dua ile kapısı çalınan Zât'ı en iyi bilip tanıyan O'dur.

Bütün bunların yanında, Kur'ân ve hadislerden alınan duaların dışında, bu kaynaklara dayanmadığı halde sonraki dönemlerde insanların hayatta karşılaşabilecekleri özel durumlara göre tertip edilmiş ve kalıplaşarak dinî kültüre girmiş belirli dua şekilleri ve türleri vardır. Abdest duaları, tesbih namazı, kurban, hatim, nikâh, nazar, iş yeri açma ve kapama, bir esere başlama ve bitirme duaları bunlardan bazılarıdır. Âyet ve hadislere dayanmayan dua ifadelerini ezberleyip bunlarla dua etmekte bir sakınca yoktur.

A. Kur'ân'da Dua

Kur'ân-ı Kerîm'de dua ile ilgili âyetler geniş bir yer tutar. 200 kadar âyet doğrudan doğruya dua konusundadır; ayrıca tövbe, günahların affını isteme gibi kulun Allah'a yönelişini ve O'ndan dileklerini ifade eden çok sayıda âyet de geniş anlamda dua ile alâkalıdır. Konuyla ilgili âyetlerin bir kısmında insanların Allah'a dua etmeleri emredilmiş, duanın usul, prensipleri ve tesirleri üzerinde durulmuştur.⁹⁹

Bazı âyetlerde yanlış, yersiz, zamansız ve makbul olmayan dualardan bahsedilmiştir.¹⁰⁰ Bu âyetlerin çoğunda, dünyada iken Allah'ı ve O'nun hükümlerini tanımaktan kaçınan, ancak âhirette gerçeği anlayıp acı sonlarını-

⁹⁹ Meselâ bakınız: Bakara, 2/186; Nisâ, 4/32, 117, 134; A'râf, 7/29, 55, 180; Yûsuf, 12/86; Mûmin, 40/60.

¹⁰⁰ Meselâ bakınız: Bakara, 2/200; Yûnus, 12/12, 22, 106; İsrâ, 17/11; Mûminûn, 23/99-100, 106-107; Kasas, 28/88; Fussilet, 41/51.

la yüz yüze gelince pişmanlık duyacak olanların dünyaya yeniden döndürülmeleri için Allah'a yarıları anlatılmış, 100'den fazla âyette peygamberlerin, diğçer sâlih insanların veya toplulukların dualarından söz edilmiştir. Hz. Musa, Hz. İbrahim, Hz. İsa, Hz. Nuh, Hz. Zekeriyyâ, Hz. Âdem, Hz. Şuayb, Hz. Yûnus, Hz. Yûsuf, Hz. Eyyûb, Hz. Lût ve Hz. Süleyman peygamberlerle Hz. Meryem'in annesi, Firavun'un hanımı, Firavun'a karşı koyan sihirbazlar, Tâlût'un askerleri, çaresiz kalanlar, melekler gibi kişi ve toplulukların duaları zikredilmiştir.

Bazı sûre ve âyetler örnek dua metinleri mahiyetindedir. Bunlardan Fatiha sûresi Allah'ı özet bir şekilde tanıttıktan sonra O'na kulluk ve duadaki ihlâsı, insanlığın en büyük arayışı olan doğru yola ulaşmanın içten dileklerini benzersiz bir üslûpla ifade eden sözleriyle, bütün Müslümanların en çok okudukları dua metni haline gelmiştir.

Bakara sûresinin 201. âyetinde geçen, "Ey Rabb'imiz! Bize dünyada da güzellik ver, âhirette de güzellik ver; bizi cehennem azabından koru" mealindeki sözler Fâtiha'dan sonra en çok okunan dua olmuştur. Peygamber Efendimizin dua ederken en çok bu âyeti/duayı okuduğı¹⁰¹ ve okunmasını tavsiye ettiğı¹⁰² belirtilmiştir. Fatiha Sûresi gibi bu âyet de bütün Müslümanların namazda ve namaz dışındada, her vesile ile okudukları, duaların içinde veya sonunda tekrar etmeyi âdet haline getirdikleri, bütün duaların ihmal edilmez bölümüdür.

¹⁰¹ Buhârî, *Daavât* 55; Müslim, *Zikr* 26; Ebû Dâvûd, *Salât* 361; Tirmizî, *Daavât* 72.

¹⁰² Müslim, *Zikir*, 23.

1. Kur'ân; Bir Dua Mecmuasıdır

Kur'ân-ı Kerîm'de Yüce Allah, kendisine nasıl dua edileceğini kullarına öğretir, Peygamberlerin dualarını bize haber verir. Müminler önce bu dualara bakmak ve böyle dualarla Allah'ı zikretmek durumundadırlar. Gerçekten, bilmediğimizi ve en güzelini öğreten Allah'tır.

Öncelikli okunacak duaların başında, Kur'ân'da zikredilen duaların olması gerektiğini söyleyen Fethullah Gülen Hocaefendi, Kur'ân'ı; açık-kapalı, doğrudan doğruya ve dolaylı olarak bir dua mecmuasına benzetmekte ve devamla şöyle demektedir:

“Kur'ân, varlığın tercümesi; hâdiselerin tercümanı; gözle görülmeyen âlemlerden, galaksilere kadar bütün âlemlerin açıklayıcısı; bu dünyada görünmeyen âlemlerin dili; İslâmiyet'in özü, esası, nuru; âhiret âlemlerinin haritası ve ona inananların mutluluk sebebi olduğu gibi aynı zamanda açık-kapalı, doğrudan doğruya ve dolaylı olarak bir dua mecmuasıdır.

Kur'ân, Fatıha sûresiyle incilerini saçmaya başladığı andan itibaren, Allah'a hamd ü senâ ile bir dua başlangıcı ortaya koyar ve sırat-ı müstakim (dosdoğru yol) isteğiyle işe başlar. Bakara Sûresi'nde de dualar devam eder: “Rabbimiz, bize dünyada da ahirette de hasene, iyilik ve güzellik ihsan eyle!” der ve bizi duaya çağırmanın yanında, Cenâb-ı Hak'tan ne istenileceği konusunu da öğretir. Birkaç sayfa sonra, “Rabbimiz! Üstümüze sağanak sağanak sabır yağdır, ayaklarımızı sabit kıl, kaydırma ve kâfirler toplulu-

ğuna karşı bize yardım eyle!” duasıyla, zor şartlar altında müminlere sığınacakları siperleri gösterir...”¹⁰³

2. Kur'ân'da Peygamberlerin Duaları

Kur'ân'da, insanlığın önderleri Peygamberlerin ve onların etrafında bulunan büyük kimselerin Allah'a samimi ve halis nice dualarını görürüz. Onların diliyle Rabbimize arz edilen duaların Rahmeti sonsuzun dergahında kabul edileceği umulduğu için bir kısmını bir dua buketi halinde sunalım:

a. Hz. Âdem (aleyhisselâm) ve Havva'nın tevbe duası:

İnsanlığın atası olan Hz. Âdem (aleyhisselâm) ve Hz. Havva önce cennette idiler. Cenâb-ı Hakk bütün nimetleri onlara helâl kılmış, fakat bir ağacı yasaklamıştı. Şeytanın vesvesesiyle o yasak ağaçtan yiyince, Cenâb-ı Hakk: “Ben bu ağacı size yasak kılmamış mıydım?” diyerek onları azarladı. Daha sonra onları bu dünyaya gönderdi. Hz. Âdem ve Havva dünyaya gönderilince hatalarından dolayı çok gözyaşı döktüler ve Allah'a şöyle yalvardılar:

رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ
مِنَ الْخَاسِرِينَ

“Ey Rabbimiz Biz nefsimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve merhamet etmezsen, elbette büyük ziyana uğrayanlardan olacağız.” (A'râf, 7/23)

Bu duanın neticesi olarak, Cenâb-ı Hakk'ın merhametine, affına mazhar oldular.

¹⁰³ Sızıntı, *Dua Zamanı-1*, Kasım 2002.

b. Hz. Nuh'un (aleyhisselâm) duası:

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا

“Ya Rabbi! Beni, annemi, babamı ve evime mümin olarak girenleri, erkek ve kadın bütün müminleri affeyle. O zalimleri ise, daha da beter eyle, daha da perişan eyle!”
(Nuh, 28)

c. Hz. İbrahim'in (aleyhisselâm) bir duası:

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ
رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

“Rabbim beni namazı dosdoğru, mükemmel şekilde kılan bir insan yap. Zürriyetimden de böyle insanlar yarat. Ey Rabbimiz dualarımızı kabul et. Rabbimiz, kıyametin kopacağı günde, beni ana ve babamı ve müminleri bağışla.”
(İbrahim, 14/40-41)

d. Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail'in (aleyhimeselâm) birlikte yaptıkları dua:

Birlikte Kabe'nin duvarlarını yükselttiklerinde yaptıkları dua:

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“Rabbimiz bizden (bunu) kabul et. Şüphesiz, Sen işiten ve bilensin.” (Bakara, 127)

e. Hz. Yûsuf'un (aleyhisselâm) duası:

Hız. Yûsuf'un uzun yıllar zindanda kaldıktan sonra, masum olduğu herkesçe anlaşılır. Mısır Mâliye Bakanı olur. Artık zahmetli günler geride kalmış, anne-baba ve kardeşlerine de kavuşmuştur. Fakat böyle bir halde iken bile fânî dünyanın geçici güzellikleri O'nu aldatmaz. Sonsuz âhiret âlemini ister ve Allah'a şöyle yalvarır:

رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ
فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي
مُسْلِمًا وَالْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ

“Ya Rabbî! Sen bana iktidar ve hakimiyet verdin. Kutusal metinleri ve rüyaları yorumlama ilmini öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada da, âhirette de mevlam, yarıdımıcım Sensin. Sana tam itaat içinde bir kul olarak canımı al ve beni hayırlı ve dürüst insanlar arasına dahil eyle!”
(Yûsuf, 12/101)

f. Hz. Musa'nın (aleyhisselâm) bir duası:

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي
وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي

“Ey Rabbim. Göğsümü aç, genişlet. İşimi kolaylaştır. Dilimde bulunan düğümü çöz de, anlasınlar beni.” (Tâhâ, 20/25-28)

Hz. Musa'nın (aleyhisselâm) bir başka duası:

رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي

“Ey Rabbim, ben nefsimе zulmettim, beni bağışla.” (Kasas, 28/16)

g. Hz. Süleyman’ın (aleyhisselâm) duası:

Hz. Süleyman, babası Hz. Dâvûd gibi hem peygamber, hem de devlet reisidir. Bir defasında Allah’a şöyle yalvarır:

رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

“Ya Rabbî! Beni nefsimе öyle hâkim kıl ki gerek bana, gerek anne-babama ihsan ettiğin nimetlere şükredeyim, Seni razı edecek güzel ve makbul işler yapabileyim. Bir de lüt-fedip beni hayırlı kulların arasına dahil eyle!” (Neml, 27/19)

h. Hz. Zekeriyâ’nın (aleyhisselâm) duası:

رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ

“Rabbim bana kendi katından tertemiz ve mübarek bir zürriyet ihsan et. Şüphе yok ki, sen duaları işitensin.” (Âl-i İmran, 3/38)

i. Hz. Yunus’un (aleyhisselâm) duası:

Hz. Yûnus, yüz binden fazla halkı olan bir şehre peygamber olarak gönderilir. Fakat kendisine çok az kişi îman eder. Kavminin inadından etkilenen Hz. Yûnus, daha Allah’ın oradan ayrılabilirsin emri gelmeden o şehirden ayrılır. Bir gemiye biner. Fakat gemiden atılır. Bir balık onu yutar. Deniz fırtınalı ve gece karanlıktır. Her taraftan ümit kesik bir vaziyette, balığın karnında şöyle yalvarır:

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

“... Senden başka ilah yoktur. Senin şânın yücedir, ben zalimlerden oldum.” (Enbiya, 21/87)

j. *Sabır Kahramanı Hz. Eyyûb'un (aleyhisselâm) duası:*

Peygamberlerin hayat hikayelerinde akıl sahipleri için büyük ders ve ibretler vardır. Bu peygamberlerden biri de, sabır kahramanı Hz. Eyyûb'tur (aleyhisselâm). Hz. Eyyûb, belâ ve musîbetlere düşenler için en güzel bir örnektir. Önceleri çok zengin ve sağlam bir bedene sahipken, bütün bunlar birer birer elinden alınır. Hastalığı yıllarca devam eder. Fakat yaralarından çıkan kurtlar zikir ve Allah'ı bilme yerleri olan dil ve kalbine ilişince ibadetine zarar gelir endişesiyle şöyle yalvarır:

[رَبِّ] أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

“(Ey Rabbim!) *Bu dert bana dokundu, Sen merhametlilerin en merhametlisisin.*” (Enbiya, 21/83) Yüce Allah, O'nun bu güzel duasını kabul eder. Ona eski sıhhatini ve bir kat daha fazla bir zenginliği verir.

k. *Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) duaları:*

Kur'ân-ı Kerîm'de Peygamberimizin de (sallallahu aleyhi ve sellem) pek çok duaları zikredilmiştir. Bu duaların hemen hepsi “قُلْ” (kul), yani “de ki” ifâdesiyle başlamaktadır. Bu ifâde tarzından anlaşılıyor ki: Bütün insanlığa rehber olan Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) muallimi Cenâb-ı Hak'tır. Âyette belirtildiği gibi: “O kendi hevâsından konuşmaz, ancak kendisine vahyedileni söyler.” (Necm, 53/3-4)

Resûlullah'a bu duaların emredilmesi aynı zamanda O'nun ümmetine de emirdir. Yani, O'nun şahsında ümmete bu şekilde dua etmeleri gerektiği hususunda ders verilmektedir. Zira o Zât (sallallahu aleyhi ve sellem), “usve-i hasene”dir. Yani, en güzel örnektir, model insandır.

Yüce Allah'ın Resûlü'ne emrettiği dualardan bazıları:

İlim Talebi:

رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

“Ya Rabbî! Benim ilmimi artır.” (Tâhâ, 20/114)

Şeytanlardan sığınma:

“Ya Rabbî! Şeytanların vesveselerinden, onların yanımında bulunmalarından Sana sığınırım!” (Müminûn, 23/97-98)

Afu ve Mağfiret Talebi:

رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

“Ya Rabbî, Sen bizi affet, Sen bize merhamet et. Zira merhamet edenlerin en hayırlısı Sensin Sen!” (Müminûn, 23/118)

Kur'ân'ın son iki sûresi olan Felâk ve Nâs Sûreleri'ne “Muavvizeteyn” denilir. Yani, bunlarla Allah'a sığınılmakta ve bu iki sûre, insan için koruyucu zırh hükmüne geçmektedir:

3. Kur'ân'da Zikredilen Diğer Dualar

a. *Fatiha, en güzel duadır*

Dua okuyacağımız zaman bir hadis-i şeriften istifadeyle Fatiha Sûresi'ni okuyabiliriz. “Allah'ım, işte bu şifa ve-

silesi Fatiha'dır; Sen de Şâfi'sin, şifa veren yalnız Sensin. Senden başka şifâ verebilecek kimse ve Senin şifandan başka da şifa yoktur. Hastalığımı gider; bu derdime deva ver. Hastalıktan hiçbir eser bırakmayacak bir şifa nasip et." diyebiliriz. Evet, en güzel dua Fatiha'dır. Samimi bir kalple hangi hastalığa okunursa okunsun -Allah'ın izniyle- şifa vesilesi olur. Zaten, Fatiha'nın isimlerinden biri de Şâfiye'dir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * مَالِكِ يَوْمِ
 الدِّينِ * إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ * اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ
 * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا
 الضَّالِّينَ *

“Rahmân ve rahîm olan Allah'ın adıyla. Bütün hamdler, övgüler âlemlerin Rabbi Allâh'adır. O rahmândır, rahîmdir. Din gününün, hesap gününün tek hâkimidir. (Haydi öyleyse deyiniz): Yalnız Sana ibadet eder, yalnız senden medet umarız. Bizi doğru yola, Sana doğru varan yola ilet. Nimet ve lütfuna mazhar ettiklerinin yoluna ilet. Gazaba uğrayanların ve sapkınlarınkine değil.” (Fatiha, 1/1-7)

b. Dünya ve âhirette iyilik isteme duası

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

“Rabbimiz, bize dünyada da iyilik ver, âhirette de iyilik (ver) ve bizi ateşin azabından koru.” (Bakara, 2/201)

c. Sabır duası

رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

“Ey Rabbimiz üzerimize sabır yağdır. Ayaklarımızı sabit kıl. Kâfirlerden meydana gelen topluluğa karşı bize yardım et.” (Bakara, 2/250)

d. Müttakîlerin duası veya ateş azabından korunma duası

Müttakî, kendini günahlardan koruyan, Allah’a saygılı olan ve O’ndan korkan kimse demektir. Kur’ân-ı Kerîm’de takva sahiplerinin şu duası nazara verilir:

رَبَّنَا إِنَّا أَمْنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

“Ey bizim ulu Rabbimiz, biz iman ettik, günahlarımızı başışla ve bizi cehennem azabından koru!” (Âl-i İmrân, 16)

e. Evlilerin ve evlenme niyetinde olanların okuyacağı dua

Furkan sûresi 61-77. âyetlerde Rahmân’ın (Allah’ın) hususî kulları, onları başkalarından ayıran özellikleriyle anlatılırken, şu dualarına yer verilir: “Onlar derler ki:

رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ
وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

“Ey keremi bol Rabbimiz! Bize gözümüzün, gönlümüzün süruru olan temiz eşler ve nesiller ihsan eyle, bizi müttakilere önder eyle!” (Furkan, 74)

f. Çocukların anne-babalarına duası

İsrâ sûresi 23-24. âyetlerde anne-babaya karşı evladın durumu şöyle ele alınır: “Eğer onlardan birisi veya her ikisi senin yanında yaşlılık haline ulaşırlarsa onlara “of” bile deme, onları azarlama, onlara güzel söz söyle, onlara şefkatle tevâzu kanadını ger ve onlar için şöyle dua et:

رَبِّ ارْحَمُهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

“Ya Rabbî, onlar küçüklüğümde nasıl beni özenerek, dikkatle yetiştirdilerse, ona mükâfat olarak Sen de onlara merhamet buyur!” (İsrâ, 23-24).

g. Kırk yaş duası veya şükür, sâlih amel ve iyi bir nesil için dua

Ahkâf sûresi 15’nci âyette şöyle buyrulur: “Biz insana, anne ve babasına güzel muamele etmesini emrettik. Zira annesi onu nice zahmetlerle karnında taşımış ve nice güçlüklerle doğurmuştur. Çocuğun anne karnında taşınması ve süttten kesilmesi otuz ay sürer. Nihayet insan, gücünü kuvvetini bulup daha sonra kırk yaşına girince (şöyle dua eder):

رَبِّ أَوْزَعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى
وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ
إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

“Ya Rabbî! Gerek bana, gerek anneme babama lütfettiğin nimetlerine şükür yoluna beni sevket. Senin razı olacağın makbul ve güzel iş yapmaya beni yönelt ve bana salih, dine bağlı, makbul nesil nasib eyle! Rabbim! Senin kapına döndüm, ben sana teslim olanlardanım.”

h. Mütefekkirlerin duası

İçinde yaşadığımız âlem, büyük-küçük her şeyiyle Allah'ın varlığı ve birliğinin delilleriyle doludur. Bir ülkenin her tarafında dalgalanan bayraklar, o ülkenin devletinin sembolü olduğu gibi, kâinat ülkesinin her tarafında dalgalanan Allah'ın varlığını ve birliğini gösteren bayraklar da, Allah'ın hâkimiyetinin ve saltanatının şâhitleridirler. Yaratılanlara bakıp Yaratıcı'yı düşünmeye, tefekkür denir. Tefekkürle ilgili Kur'ân'da yer alan bölümlerden birinde şöyle buyrulur: “Muhakkak göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde düşünen insanlar için elbette birçok dersler vardır. Onlar ki Allah'ı gâh ayakta divan durarak, gâh oturarak, gâh yanları üzerine zikreder, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında düşünürler ve derler ki:

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ
 رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ
 رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا
 رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ
 رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
 إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

“Ey büyük Rabbimiz! Sen bunları gayesiz, boşuna yaratmadın. Senin bu gibi noksanlardan uzak olduğunu kabul ederiz. Sen bizi o ateş azabından koru!”

“Ey Ulu Rabbimiz! Sen kimi ateşe koyarsan, muhakkak

onu hor hakîr edersin. Zalimlerin hiçbir yardımcısı yoktur.”

“Ya Rabbena! Biz, imana çağırın ve “Rabbimize inanın” diye tevhide dâvet eden bir zatı duyduk ve icabet ettik. Artık Sen bizi affet, kusurlarımızı bağışla ve iyilerle birlikte bizim canımızı al.”

“Ya Rabbena! Resûllerin vasıtasıyla bize vaat ettiğin mükâfatları bize lütfet, bizi kıyamet günü rüsvay ve perişan eyleme. Sen asla sözünden dönmezsin.” (Âl-i İmrân, 3/190-194)

i. Cehennem azâbından korunma duası

Furkan Sûresi 63-76. âyetlerde Allah’ın hususî kulları anlatılırken şu duaları da nazara verilir:

رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا
إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

“Ey Ulu Rabbimiz, cehennem azabını bizden uzaklaştır. Zira onun azabı tahammülü zor, ömür tüketen bir derttir. Ne kötü bir varış yeri, ne fena bir yerleşim yeridir orası!”
(Furkan, 25/65-66)

j. Herhangi bir bineğe (at, deve, taksi, otobüs, uçak vs.) binince okunacak dua

Cenâb-ı Hakk, insana olan nimetlerinden bahsederken şöyle buyurur: “Bütün çiftleri yaratan, denizde gemilerden, karada davarlardan sizin için binekler yapan da O’dur. Ta ki onların üstüne binerken Rabbinizin nimetini hatırlayınız ve şöyle diyesiniz:

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ
وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

“Bunları bizim hizmetimize veren Allah yüceler yücesidir, her türlü eksiklikten münezzehtir. O lütfetmeseydi biz buna güç yetiremezdik. Muhakkak ki biz sonunda Rabbimize döneceğiz.” (Zuhrûf, 43/13-14)

k. İlimde derinleşmiş olanların duası veya Dinde sebat için dua:

Kur’ân-ı Kerîm’de ilimde derinleşmiş olanların şu duası zikredilir:

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا
وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

“Ey bizim kerîm Rabbimiz, bize hidâyet verdikten sonra kalplerimizi saptırma ve katından bize bir rahmet bağışla. Şüphesiz bağışı bol olan vehhab Sensin Sen!” (Âl-i İmrân, 3/8-9)

l. Mi’râç hediyesi dua, Âmenarrasûlü

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz Hz. Muhammed’in (sallallahu aleyhi ve sellem) en büyük mu’cizelerinden biri, mi’râç mu’cizesidir. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), mi’râç ile semâ katlarında gezmiş, âhîret âlemlerini görmüş, Cenâb-ı Hak’la konuşmuş ve O’nu görmüştür. Mi’râç’tan ümmeti için birtakım hediyelerle dönen Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) bu hediyelerinden birisi de Bakara sûresinin son iki âyetidir. Bu iki âyette şu dualar yer alır:

رَبَّنَا لَا تَوَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا
وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا
رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا
وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

“Ya Rabbenâ! Eğer unuttuk veya kasıtsız olarak yanlış yaptıysak bundan dolayı bizi sorumlu tutma. Ya Rabbenâ! Bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ya Rabbenâ! Takat getiremeyeceğimiz şeylerle bizi yükümlü tutma. Affet bizi, lütfen başısla kusurlarımızı, merhamet buyur bize! Sensin Mevlâmız, yardımcımız! Kâfir topluluklara karşı Sen yardım eyle bize!” (Bakara, 2/285-286)

m. Ayakların kaymaması için dua

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا
وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

“Rabbimiz, günahlarımızı ve işimizdeki aşırılıklarımızı başısla, ayaklarımızı (bastıkları yerde) sağlamlaştır ve bize kâfirler topluluğuna karşı yardım et.” (Âl-i İmran, 3/147)

n. İnançsız kimselere karşı yardım duası

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ
وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

“Biz Allah’a tevekkül ettik; Rabbimiz, bizi zulmeden bir kavim için bir fitne (konusu) kılma. Ve bizi, kafirler topluluğundan rahmetinle kurtar.” (Yûnus, 10/85-86)

o. Bir şehre veya bir mekâna girerken okunacak dua

رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ
وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا

“Rabbim, beni (girilecek yere) doğru bir girdirişle girdir ve (çıkarılacak yerden) doğru bir çıkarışıla çıkar ve katından bana yardımcı bir kuvvet ver.” (İsra, 17/80)

ö. Salih çocuk isteme duası

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ

“Rabbim, bana salihlerden (olan bir çocuk) armağan et.”
(Sâffât, 37/100)

p. Bizden önce iman etmiş kimselere dua

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ
فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ

“Rabbimiz, bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Rabbimiz, gerçekten sen, çok şefkatlisin, çok esirgeyicisin.” (Haşr, 10)

r. Düşmanlara fitne olmamak için dua

رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَآغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“Ey Rabbimiz, biz sana tevekkül ettik ve “içten sana yöneldik.” Dönüş sanadır. Rabbimiz, bizi inkar edenler için

bizi fitne (deneme konusu) kılma ve bizi bağışla Rabbimiz. Şüphesiz Sen, üstün ve güçlüsün, hüküm ve hikmet sahibisin."
(Mümteherine, 60/4-5)

s. *Nûrumuzu tamamla duası*

رَبَّنَا أْتَمِّمْ لَنَا نُورَنَا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Rabbimiz, nûrumuzu tamamla. Bizi bağışla. Doğrusu Senin her şeye gücün yeter." (Tahrîm, 66/8)

ş. *Hz. Asiyе'nin duası*

Hz. Nûh ve Lût'un hanımları, peygamber hanımı olmakla beraber, kendilerine îman nîmeti nasip olmamıştır. Hz. Asiyе ise, Fir'avun'un hanımı olmakla beraber kocasına tâbi olmamış, Hz. Mûsa'ya îman etmiştir. İman ettiği ortaya çıkınca, Fir'avun O'nun ellerini, ayaklarını bağlayıp kızgın güneş altında şiddetli işkenceler eder. O ise, îmanından taviz vermeden sabırla mukabelede bulunur. Sonunda şu duayı yapar:

رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ
وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

"Ya Rabbî! Sen kendi nezdinde, cennette benim için bir konak yaptır, beni Firavun'dan ve onun kötü işinden kurtar, beni bu zalimler gürûhundan halas eyle!" (Tahrîm, 66/11)

t. *Sihirbazların duası*

Fir'avun, Hz. Mûsa'nın mu'cizelerini görünce "Bunlar sihirdir, benim de sihirbazlarım var, seni onlarla yarıştra-

çağım.” der ve her taraftan sihirbazlarını toplar. Belirtilen günde, halkın önünde bir araya gelinir. Sihirbazlar ellerindeki ip ve sopaları atınca bunlar birer yılan şeklinde görülür. Hz. Mûsa, Allah’ın emriyle âsâsını yere bırakır. Bu, daha büyük bir yılan olur ve sihirbazların yılanlarının hepsini tek tek yutar. Sihirbazlar bu manzarayı görünce, Hz. Mûsa’nın sihirbaz değil peygamber, olduğunu anlarlar. “Âlemlerin Rabbi, Mûsa ve Harun’un Rabbine îman ettik.” deyip secdeye varırlar. Gördüğü manzara karşısında dehşete düşen Fir’avun, tehditler savurmaya başlar: “Ben izin vermeden O’na inandınız ha... (Görürsünüz siz!) Ellerinizi ayaklarınızı çaprazlama keseceğim. Hepinizi astıracağım..” (A’raf, 7/103-125) der. Onlar ise: “Biz Rabbimize döneceğiz.” derler ve ardından şöyle yalvarırlar:

رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ

“Ey bizim büyük Rabbimiz! Sabır kuvvetiyle doldur kalbimizi, yağmur gibi sabır yağdır üzerimize ve sana teslimiyette sebat eden kulların olarak canımızı teslim al!” (A’raf, 7/126)

İbn-i Abbas (radıyallahu anh) onların âkıbeti hakkında şöyle der: “Günün başlangıcında sihirbaz idiler. Sonunda ise şehit oldular.”¹⁰⁴

u. Ashâb-ı Kehf’in (Mağaraya sığınan gençlerin) duası

İnsanlık tarihinde, hemen her devirde hayret verici hâdiseler meydana gelir. Bunlardan bir tanesi de Ashâb-ı Kehf’in başından geçen hadisedir. Bunlar Rab’lerine îman

¹⁰⁴ İbn Kesîr Muhtasarı (İhtisar: M. Ali es-Sabuni), Dersaâdet, ts., II, 43.

etmiş bazı delikanlılardı. Zamanın zâlim imparatoru onları inançlarından vazgeçirmek ister. Onlar ise, “Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbi’dir” deyip taviz vermezler. Bir yolunu bulup kaçarlar. Sığındıkları mağarada şu duayı yaparlar:

رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا

“Ulu Rabbimiz! Katından bir rahmet ver ve şu dâvamızda doğruluk ve muvaffakiyet ihsan eyle bize!” (Kehf, 10)

B. Hadîs-i Şeriflerde Dua

1. Sevgili Peygamberimiz’in Hayatında Dua

Dua ederken, Kur’ân’daki dualardan sonra ikinci sırada tercih edeceğimiz dualar; Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem), hadislerinde rivayet edilen dualardır.

Gece-gündüz dua içinde geçen bir ömür görmek isteyen, Resûlullah’ın hayatına baksın! Baksın ve insanlık, duanın ne demek olduğunu, dua etmenin âdâbını ve duanın, insana maddî-manevî kazandırdıklarını görsün, görsün ve ibret alsın.

Yüzlerce insan, Efendimiz’in dualarını bir araya getirip, dua mecmuaları te’lif etmişlerdir. Bu eserlere bakanlar görecektir ki, duada dahi Allah Resûlü’ne ulaşmak mümkün değildir. Sanki O, hayatının her ânını dua ile geçirmiş gibidir. Bir insan, başka hiçbir iş yapmasa ve sadece dua etse, onun bir ömrü dolduran duası, ancak Allah Resûlü’nden bize rivâyet edilen dualar kadar olabilir...

Allah Resûlü, dualarını hayatının içine paylaşmış ve hep bu nurdan kristaller üzerinde yürümüştür. Dua, O’nun

dudaklarından hiç eksik olmamıştır. O, bir an dahi duasız olmamış, dudaklarını ıslatan bu kevser dolu kadeh, hiçbir zaman elinden düşmemiştir.

Evet, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) hayatına baktığımız zaman, duanın onun hayatının her noktasına serpiştirilmiş olduğunu görüyoruz. Dua, onun hayatında âdetta bir hayat tarzına dönüşmüştür. O, yatarken, kalkarken, yemekten sonra, tuvalete girerken ve çıkarken, elbise giyerken ve çıkarırken, bineğe binerken, hasta iken, sıhhatli iken, yolculuğa çıkarken ve döndükten sonra, sevinçli ve üzücü olaylar karşısında, namazın içinde, namazdan sonra, bir cenaze esnasında, birinin yeni elbise giydiğini gördüğünde, evden çıkarken, eve girerken, hoşuna giden bir mal gördüğünde, belâya uğrayanları gördüğünde, gök gürültüsü işittiğinde... İşte Allah Resûlü, böyle durumların hemen her birinde, o hâle ait olmak üzere dua okur. Hayatının her anını, Rabbe yönelmeyle nurlandıran bu Zât'ın hayatında, karanlık ve zulmetli bir ânın bulunması mümkün değildir. O'nun hayatı, bütünüyle bir dua ve yakarıştır.

2. Hadislerde Dua

Dua konusu hadislerde de önemli bir yer tutmuş, ilk dönemlerden itibaren hadis kitaplarının belli başlı bölümlerinden biri olarak ele alınmış ve bu durum daha sonraki bazı âlimlerin, dua bahsini hadis ilminin bir bölümü şeklinde göstermelerine yol açmıştır.

Âyetlerde olduğu gibi hadislerde de duanın fazileti, âdabı, şartları, kabul edilmesi mümkün olan ve olmayan dualar, dua etmek için en uygun zamanlar, Peygamberimizin

çeşitli yerlerde ve zamanlarda, çeşitli durumlarda yaptığı özel dualar hakkında bilgi verilmiştir.

İslâm kültüründe, Kur'ân-ı Kerîm'deki dua âyetleri yanında hadis kaynaklarında nakledilen Resûlullah'a ait dualarla, geçmiş peygamberlere ve diğer din büyüklerine ait dualara "me'sûr dualar" denilmiştir. Dua sahasında yazılan eserlerin en önemli ve en geniş bölümünü bu me'sûr dualar meydana getirir. Kur'ân'da yer alan dua âyetleriyle Sevgili Peygamberimizin aynı mahiyetteki hadisleri, hem Allah veya Peygamber sözü olmaları, hem de lafızlarının güzelliği, mânalarının zengin ve kapsamlı oluşu, dolayısıyla kabul edilmeleri ümidinin yüksek olması gibi sebeplerle Asr-ı Saâdet'ten, yani Peygamber Efendimizin yaşadığı asırdan itibaren Müslümanlar tarafından büyük ilgi görmüştür. Bu ilgi, dua ile ilgili konuların anlatıldığı, me'sûr duaların derlendiği birçok kitabın yazılmasına yol açmıştır. Günümüzde de özellikle halk kesiminde duaya ve bu konudaki yayınlara karşı aynı ilgi devam etmektedir.

3. Peygamberimiz'in Dualarından Bir Demet

O'nun bütün dualarını, hepsini burada zikretmek mümkün değil. Şimdi O'nun binlerce duasından birkaç örnek zikrederim:

SABAH ve AKŞAM OKUNACAK DUALAR

Sabah uyanınca okunacak dualar

اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ
النُّشُورُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ لَا

إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ لَا شَرِيكَ لَكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ اسْتَغْفِرُكَ لِذَنْبِي
وَأَسْأَلُكَ رَحْمَتَكَ اللَّهُمَّ زِدْنِي عِلْمًا وَلَا تُرِغْ قَلْبِي بَعْدَ إِذِ
هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

“Allah'ım, Senin inâyetinle sabahladık, Senin inâyetinle akşamladık, Senin inâyetinle yaşar, Senin izinle ölürüz ve dönüş Sanadır. Hamd/övgü, bizi öldürdükten sonra diriltten Allah'a mahsustur, dönüş O'nadır. Senden başka ilah yoktur. Allah'ım! Seni (Sana yakışmayan şeylerden) tenzih ederim, Günahım için affını dilerim, rahmetini dilerim. Allah'ım ilmimi artır, bana hidayet verdikten sonra kalbimi saptırma. Katından bana rahmet lutfet. Sen lutfedenlerin en cömerdisin.”¹⁰⁵

أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ
لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ،
رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهُ وَأَعُوذُ بِكَ
مِنْ شَرِّ مَا فِي هَذَا الْيَوْمِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهُ، رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ
الْكَسَلِ، وَسُوءِ الْكِبَرِ، رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ فِي النَّارِ
وَعَذَابِ فِي الْقَبْرِ

“Biz ve mülk Allah'a âit olarak sabahladık.¹⁰⁶ Hamd (övgü) Allah'adır. Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir ve O'nun ortağı yoktur. Mülk (hakimiyet) ve hamd (övgü) O'nadır. Ve O her şeye kâdirdir. Ey Rabbim! Senden, bugünün ve bugünden sonraki (günlerin) hayrını ister, bugünün şerrinden

¹⁰⁵ Ebû Dâvûd, Edeb 108.

¹⁰⁶ Akşam olunca: “Biz ve mülk Allah'a âit olarak akşamladık.” denir.

ve bugünden sonraki (günlerin) şerrinden de sana sığınırım.¹⁰⁷ Allah'ım! Tembellikten, bunaklık derecesinde ihtiyarlık ve âcizlikten, Cehennem ateşinden ve kabir azâbından sana sığınırım.”¹⁰⁸

اللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا، وَبِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا،
وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ

“Allah'ım! Senin inâyetinle sabahladık ve irâdenle akşama eriştik.¹⁰⁹ Senin irâdenle hayat bulur ve senin irâdenle de ölürüz. (Ölümden sonra) dönüş sanadır.”¹¹⁰

YATMADAN ÖNCE OKUNACAK DUALAR

Uykudan Önce

Uyku, ölümün küçük kardeşidir.¹¹¹ İnsan uykuya girerken bu şuur içinde girmelidir. Zira bu göz kapayış, onun için dünyaya ait bir son da olabilir. Öyle ise gafletle değil de dua okuyarak girmelidir. Onun için Sevgili Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) uzun dualar okuyordu. Bu duaların hepsini okumaya gücü yetmeyenler hiç olmazsa devamlı olarak bir kısmını veya bazı geceler bir kısmını, diğer geceler de diğer kısımları okumaya gayret etmelidir.

¹⁰⁷ Akşam olunca: “Ey Rabbim! Senden, bu gecenin ve bu geceden sonraki (gecelerin) hayrını ister, bu gecenin şerrinden ve bu geceden sonraki (gecelerin) şerrinden de sana sığınırım.” denir.

¹⁰⁸ Müslim, *Zikir* 74-75; Tirmizî, *Daavât* 13; Ebû Dâvûd, *Edeb* 110.

¹⁰⁹ Akşam olunca: “Allah'ım! Senin inâyetinle akşamladık ve irâdenle sabaha eriştik. Senin irâdenle hayat bulur ve senin irâdenle de ölürüz. (Ölümden sonra) dönüş sanadır” denir.

¹¹⁰ Tirmizî, *Daavât* 13.

¹¹¹ Ebû Nuaym, *Hilye*, 7/90.

Peygamber Efendimizin sünnetine göre yatmadan önce yapılacak işler şunlardır:

Birincisi uykuya yatacak kimsenin önce abdest almasıdır. Önceden abdestli ise yenilemesi şart değildir. Çünkü maksat abdestli olarak uyumaktır.

İkincisi sağ tarafına yatmaktır. Çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) her işinde sağdan başlamayı severdi.

Üçüncüsü Allah'a dua etmektir. Müslüman'ın son işi Allah'a dua olmalıdır. Bütün bunlar, Müslüman'ı tam bir ibadet havasına sokacak ve uykuyu da ibadetleştirecek üç sünnettir.

Peygamberimizin bu yaptıklarını yapıp, okuduğu duaları okuyarak yatan kimse, o gece ölürse, fitrat üzere, yani Müslüman olarak ölecek, sabaha sağ çıkarsa, hayra kavuşacak ve bu sünnetlerin sevâbını kazanacaktır.¹¹²

Allah Resûlü yatağa girmeden önce şu duaları okurdu: Bakara sûresinin ilk 5 âyeti, Âyetü'l-Kürsî (yani Bakara Sûresi'nin 255. âyeti), Âmenerrasûlü diye bilinen Bakara Sûresi'nin son iki âyeti (285.-286. âyetler arası). Yâsîn Sûresi, Secde Sûresi, Mülk (Tebâreke) Sûresi.

Sonra üçer defa olmak üzere İhlas ve Muavvizeteyn (Felak ve Nâs) Sûreleri'ni ve bir defa da Kâfirûn Sûresi'ni okur; sonra da ellerini birleştirerek avucuna üfürür ve ellerini vücudunun ulaşabildiği her noktaya sürerdi.¹¹³

¹¹² Bkz. Buhârî, *Vudû* 75, *Daavât* 6; Müslim, *Zikr* 56-58, ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, *Edeb* 98.

¹¹³ Buhârî, *Fedâilü'l-Kur'ân* 14, *Tıbb*, 41, *Daavât* 12; *Muvattâ*, Ayn 10; Ebû Dâvûd, *Tıbb* 19.

Yatağa girdiğinde

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) yatağına girdiği zaman: 33 defa **سُبْحَانَ اللَّهِ** “Subhânallah” (Allah noksanlardan münezzehtir), 33 defa **وَالْحَمْدُ لِلَّهِ** “Elhamdulillah” (övgü Allah’a mahsustur) ve 34 defa **اللَّهُ أَكْبَرُ** “Allahu ekber” (Allah en büyüktür) derdi.”¹¹⁴

Daha sonra da birçok dua okurdu ki, biz bunlardan sadece bir tanesini zikredeceğiz:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسَلْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ
أَمْرِي إِلَيْكَ وَالْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا
مُنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ
اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ بِاسْمِكَ أَمُوتُ وَأَحْيَا

“Allah’ım! (rahmetini) umarak, (azâbından) korkarak kendimi sana teslim ettim, yüzümü sana çevirdim, işlerimi sana emânet ettim, sırtımı Sana dayadım. Senden başka sığınak Senden başka dayanak yoktur. Allah’ım! İndirdiğin Kitabına ve gönderdiğin Peygamberine iman ettim. Allah’ım! Kullarını yeniden dirilteceğin günde beni azâbından koru. Senin ismini (anarak) ölür ve dirilirim.”¹¹⁵

Sonra da sağ elini başının altına koyar, dizlerini hafif kıvrır ve sağ tarafına doğru yatar.

¹¹⁴ “Fâtıma (r. anhá), elindeki bir değirmenle Peygamber Efendimize (sallallahu aleyhi ve sellem) gelerek şikayette bulundu ve bir hizmetçi istedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): “Size, istediğinizden daha hayırlı bir şey söyleyeyim mi? Yatağınıza girdiğiniz zaman 33 defa sübhanallah, 33 defa Elhamdülillah, 34 defa Allahu Ekber deyin. Bu sizin için hizmetçiden daha hayırlıdır.” buyurdu. Müslim, *Zikir* 80.

¹¹⁵ Buhârî, *Daavât* 7, 8, 16; Müslim, *Zikr* 56-59; Ebû Dâvûd, *Edeb* 107.

Uykuda ve yalnızlıktan korkanın okuyacağı dua

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ،
وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونِ

“Allah’ın gazabından, cezasından, kullarının şerrinden, şeytanların her türlü vesvesesinden ve yanımda hazır bulunmalarından Allah’ın bütün kelimelerine (âyetlerine, sıfat ve isimlerine) sığınırım.”¹¹⁶

Kötü rüya görenin okuyacağı dua

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) kötü rüya gören için: “Sol tarafına üç defa hafifçe tükürür gibi yap-sın.”¹¹⁷ buyuruyor.

“Şeytandan ve gördüğü kötü rüyanın şerrinden Allah’a sığinsın.”¹¹⁸

“Rüyayı kimseye anlatmasın.”¹¹⁹

“Rüya esnâsında bulunduğu yönden öte tarafa dönsün.”¹²⁰

“Dilerse kalksın (iki rekat) namaz kılsın.”¹²¹

Uykudan uyanınca okunacak dualar

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ الشُّورُ

“Uykudan diri olarak bizi uyandıran ve âhirette huzûrunda toplanacağımız Allah’a hamd ve şükürler olsun.”¹²²

¹¹⁶ Ebû Dâvûd, *Tıbb* 19.

¹¹⁷ Müslim, *Rüya* 5.

¹¹⁸ Müslim, *Rüya* 5.

¹¹⁹ Müslim, *Rüya* 6.

¹²⁰ Müslim, *Rüya* 5.

¹²¹ Müslim, *Rüya* 6.

¹²² Buhârî, *Daavât* 7-8; Müslim, *Zikir* 59.

GIYİNME DUALARI

Yeni elbise giyildiğinde okunan dua

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ، أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ
وَوَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ

Sevgili Peygamberimiz (aleyhissalâtu vesselâm) yeni bir elbise giydiği zaman şu duayı okurdu): Allah'ım! Hamd sanadır. - (giydiği şey ne ise) ismen söyleyerek- Bunu bana sen giydirdin. Bunun hayırlı olmasını, yapılış gayesine uygun olmasını diliyor, şerrinden ve yapılış gayesine uygun olmamasından da sana sığınıyorum.”¹²³

Elbise giyerken okunacak dua

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا (الثَّوْبَ) وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ
حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ

“Bu elbiseyi, hiçbir gayretim olmaksızın kendi ihsânı olarak bana nasîp eden ve onunla beni örten Allah'a hamd (ve şükürler) olsun.”¹²⁴

Soyunurken Yapılacak Dua

بِسْمِ اللَّهِ “Bismillâh.” “Allah'ın adıyla”¹²⁵

TUVALET VE ABDEST DUALARI

Tuvalere girerken okunan dua

بِسْمِ اللَّهِ [اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ]

¹²³ Ebû Dâvûd, *Libâs* 1; Tirmizî, *Libâs* 29.

¹²⁴ Ebû Dâvûd, *Libâs* 1.

¹²⁵ Tirmizî, *Salât* 426, dipnot.

“Allah'ım, baştan ayağa pis olan erkek ve dişi şeytanlardan Sana sığınırım.”¹²⁶

Tuvaletten çıkınca okunacak dua

غُفْرَانَكَ، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي اَذْهَبَ عَنِّي الْاَذَى وَ عَافَانِي

“Allah'ım, Senin mağfiretini dilerim. Benden eziyeti gideren ve bana âfiyet ihsan eden Allah'a hamd olsun.”¹²⁷

Abdest aldıktan sonra okunan dua

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

“Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun bir ve ortak-sız olduğuna şehâdet ederim. O, birdir ve ortağı yoktur. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet ederim.”¹²⁸

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ

“Ey Allah'ım! Beni çokça tevbe edenlerden ve paklanıp temizlenen (iyi ve sana bağlı) kullarından eyle.”¹²⁹

EVDEN ÇIKIŞ VE EVE GİRİŞ DUALARI

Evden çıkarken okunan dua

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) evinden çıktığı zaman şu duayı okurdu:

¹²⁶ Buhârî, *Daavât* 15; Müslim, *Hayz* 122; Ebû Dâvûd *Tahâret* 3.

¹²⁷ Ebû Dâvûd, *Tahâret* 17; Tirmizî, *Tahâret* 5.

¹²⁸ Müslim *Tahâret* 17.

¹²⁹ Tirmizî, *Tahâret* 41.

بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

“Allah’ın adıyla, Allah’a güvendim. Güç ve kuvvet ancak Allah’tandır.”

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: Kim evinden çıkarken bu duayı okursa, kendisine: “İşine bak, sana hidâyet verildi ve korundun da.” denir ve ondan şeytan yüz çevirir.”¹³⁰

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ، أَوْ أُضَلَ، أَوْ أَزِلَّ، أَوْ أُزَلَ،
أَوْ أَظْلَمَ، أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ، أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ

“Allah’ım! Sapıklığa düşmekten veya düşürülmekten, ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, cehâlete düşmekten veya cahil bırakılmaktan sana sığınırım.”¹³¹

Eve girerken okunacak dua:

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: Kişi evine girince şu duayı okusun:

بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا، وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا

“Allah’ım! Senden girilen ve çıkılan yerlerin hayrını istiyorum. Allah’ın adıyla girdik. Allah’ın adıyla çıktık. Rabbiniz Allah’a güvendik.”¹³²

¹³⁰ Tirmizî, *Daavât* 34; Ebû Dâvûd, *Edeb* 112.

¹³¹ Tirmizî, *Daavât* 35; Ebû Dâvûd, *Edeb* 112; İbn Mâce, *Dua* 18.

¹³² Ebû Dâvûd, *Edeb*, 112.

MESCİDE/CAMİYE GİRİŞ-ÇIKIŞ DUALARI*Camiye girerken okunan dua*

أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ، وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ،
 مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ
 اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ

“Rahmetten kovulmuş, taşlanmaya müstahak şeytandan, azîm, kerîm ve yüce, ezeli kudret sahibi Allah’a sığınırım. Allah’ın adıyla, salât ve selâm Resûlullah’a olsun. Ey Allah’ım! Bana rahmetinin kapılarını aç.”¹³³

Camiden çıkarken okunan dua

بِسْمِ اللَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي
 أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ، اللَّهُمَّ اعْصِمْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

“Bismillâh; Allah’ın Resûlü’ne salât ve selâm olsun. Allah’ım! Lütuf ve ihsânından dilerim. Allah’ım! Beni kovulmuş şeytandan koru!”¹³⁴

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) mescide girdiği zaman Kendisine salât okur (dua eder), sonra da: “Rabbim! günahımı affet, rahmet kapılarını bana aç” derdi, Çıkarken de yine Kendisine salât okur (dua eder), sonra da: “Rabbim! günahımı affet, lütuf kapılarını benim için aç” derdi.¹³⁵

¹³³ Müslim *Salâtü'l-Müsâfirin* 65; Ebû Dâvûd, *Salât* 18; Sünen-i İbn Mâce, *Mesâcid* 13.

¹³⁴ Sünen-i İbn Mâce, *Mesâcid* 13.

¹³⁵ Tirmizî, *Salât* 234.

EZAN DUALARI

Bir hadiste Sevgili Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ezanı duyan kimsenin ezan lafızlarını müezzinle birlikte tekrar etmesini, “حَيِّ عَلَى الصَّلَاةِ وَحَيِّ عَلَى الْفَلَاحِ” “hayye ales-salâh ve hayye ale'l-felâh” deyince ise, “لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ” La havle velâ kuvvete illâ billâh (güç ve kuvvet ancak Allah'ındır) demesini tavsiye etmiştir.¹³⁶

Ezan bittikten sonra müezzin ve ezanı duyanların şu duayı okumaları çok sevaptır:

اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ، وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ
وَالْفُضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ إِنَّكَ لَا تَخْلِفُ الْمِيعَادَ

“Ey bu yüce davetin ve hazır olan namazın sahibi Allah'ım! Muhammed'e vesîle ve fazîlet ver. O'nu vaat etmiş olduğun yüce makama ulaştır. Çünkü Sen verdiğin sözden dönmezsin.”¹³⁷

İsteyenler şu duayı da okuyabilirler:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا

Evet ben de şahadet ederim ki, Allah'tan başka İlah yoktur. Muhammed O'nun kulu ve Resulüdür. O, tektir, ortağı ve benzeri yoktur. Ben Rab olarak Allah'tan, Peygamber olarak Muhammed'den ve din olarak ise İslâm'dan râzı oldum) diyen kimsenin günahları bağışlanır, buyurmuştur.¹³⁸

¹³⁶ Buhârî, *Ezan*, 7; Müslim, *Salât*, 12.

¹³⁷ Buhârî, *Ezan*, 8; Müslim, *Salât* 11.

¹³⁸ Müslim *Salât* 13.

**Sıkıntı, Borç, Fakirlik, Korku ve Hastalık Hallerinde
Okunacak Dualar**

Keder ve sıkıntı anında yapılacak dua

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ،
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

“Azîm ve Halîm Allah’tan başka ibadete lâıyık hiçbir ilâh yoktur. Yüce Arş’ın sâhibi olan Allah’tan başka ibadete lâıyık hiçbir ilâh yoktur. Göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve yüce Arş’ın Rabbinden başka ibadete lâıyık hiçbir ilâh yoktur.”¹³⁹

اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ،
وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

“Allah’ım! Rahmetini dilerim. Göz açıp kapayınca kadar da olsa, beni kendime, nefsimle terk etme. Bütün işlerimi düzelt. Senden başka (ilticâ edilecek) ilâh yoktur.”¹⁴⁰

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

“(Ey Allah’ım!) Senden gayrı ilâh yoktur, seni (noksan sıfatlardan) tenzih ederim. Gerçekten ben zâlimlerden oldum.”¹⁴¹

Esmâ Binti Umeys (radiyallahu anhâ) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bana: “Sana sıkıntı zamanında okuyacağın bir duayı öğreteyim mi?” diye sordu ve şu duayı söyledi:

¹³⁹ Buhârî, *Daavât* 27; Müslim, *Zikir* 83; Tirmizî, *Dua* 40.

¹⁴⁰ Ebû Dâvûd, *Edeb* 110.

¹⁴¹ Tirmizî, *Daavât* 82.

اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا

“Rabbim Allah’tır, Allah! Ben ona hiçbir şeyi ortak koşmam!”¹⁴²

“Resûlullah’ı (aleyhissalâtu vesselâm) bir şey üzecek olsa şu duayı okurdu:

يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ

“Ey diri olan, ey Kayyûm olan Rabbim, rahmetin adına yardımını talep ediyorum.”¹⁴³

Borçtan kurtulma duası

اللَّهُمَّ اكْفِنِيْ بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِيْ بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ

“Allah’ım! Beni helâl kıldıklarınla haram ettiklerinden koru. Lutfunla beni, Senden başkasına muhtaç etme!”¹⁴⁴

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir gün Mescid’e girdi. Orada Ensâr’dan Ebû Ümâme (radiyallahu anh) denen kimse ile karşılaştı. Ona: “Ey Ebû Ümâme, niçin seni namaz vakti dışında Mescid’de oturmuş görüyorum?” diye sordu. O da: “Peşimi bırakmayan bir sıkıntı ve borçlar sebebiyle ey Allah’ın Resûlü” diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm): “Sana bazı kelimeler öğre-
teyim mi? Bunları okursan, Allah, senden sıkıntını giderir ve borcunu öder.” “Evet, ey Allah’ın Resûlü, öğret!” dedim. “Öyleyse, dedi, akşama çıktın mı sabaha erdin mi şu duayı oku:

¹⁴² Ebû Dâvûd, *Salât* 361; İbn Mâce, *Dua* 17.

¹⁴³ Tirmizî *Daavât* 92.

¹⁴⁴ Tirmizî, *Daavât* 111.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ،
وَالْبُخْلِ وَالْجُبْنِ، وَضَلَعِ الدِّينِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ

“Allah'ım üzüntüden ve kederden sana sığınırım. Âcizlikten ve tembellikten sana sığınırım, korkaklıktan ve cimrilikten sana sığınırım. Borcun galebe çalmasından ve insanların kahrından sana sığınırım.” (Ebû Ümâme) der ki: “Ben bu duayı yaptım, Allah benden üzüntümü giderdi, borcumu ödemeye muvaffak kıldı.”¹⁴⁵

Fakirlikten kurtulmak için okunacak dua

Fakirlik İslâm dîninin hiç hoş görmediği, adetâ savaş açtığı bir durumdur. Hal böyle olunca, Müslüman kimse rızık ve geçimini helâl yollardan kazanmak için gece-gündüz gayret sarf etmelidir. Tabii dua edip Allah'a yalvarmayı, bu kötü durumdan kendisini kurtarmasını niyaz etmeyi hiçbir zaman unutmamalıdır. Bu durumda olan bir kimse yatsı namazını kıldıktan sonra aşağıdaki duayı da samimi bir kalple okumalı, gönlünce dua etmelidir:

بِسْمِ اللَّهِ عَلَى نَفْسِي وَمَالِي وَدِينِي اللَّهُمَّ رَضِّنِي بِقَضَائِكَ
وَبَارِكْ لِي فِيمَا قُدِّرَ لِي حَتَّى لَا أَحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ
وَلَا تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ

“Kendim, malım ve dinim hususunda Allah'ın adını söylerim. Allah'ım! kaza ve hükmüne beni razı et, bana takdir edilen şeyleri bereketlendir. Öyle ki, sonraya bıraktığını şimdi, şimdi verdiğini de sonra isteyip durmayayım.”¹⁴⁶

¹⁴⁵ Buhârî, *Daavât* 36; Ebû Dâvûd, *Salât* 367.

¹⁴⁶ Nevevî, *el-Ezkâr*, s.116, İstanbul 1986.

Fakirlikten kurtulmak için bir başka dua

Ebû Umâme el-Bâhilî, fakirlikten dolayı kendini mesci-de vermiş bir insandır. Yine bir gün orada boynunu bük-müş, kederli, hüznünlü bir şekilde otururken Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ona sabah namazının biti-minden sonra şu duayı üç defa oku diye öğretir:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ

“Allah’ım, tasadan ve hüzünden Sana sığınırım; aciz-likten ve tembellikten de Sana sığınırım; korkaklıktan ve cimrilikten yine Sana sığınırım; borca mağlup olmaktan ve düşmanların kahrından da Sana sığınırım.”¹⁴⁷

Bir topluluktan korkanın yapacağı dua

اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ

“Ey Allah’ım! İsteddiğin (gibi, istediğin) şeyle beni onlardan (edebilecekleri her türlü kötülüklerden korusun ve) muhafaza buyur.”¹⁴⁸

Kur’ân okurken vesveseye düşenin okuyacağı dua

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

“Taşlanmış (mel’un) şeytandan Allah’a sığınırım! (deyip sol tarafa tükürür gibi yapılır ve bu üç defa tekrarlanır).”¹⁴⁹

Ebû Dâvûd, *Salât*, 367.¹⁴⁷

¹⁴⁸ Müslim, *Zühd* 73.

¹⁴⁹ Müslim, *Selâm* 68.

Zor bir işle karşılaşmanın okuyacağı dua

اللَّهُمَّ لَا سَهْلَ إِلَّا مَا جَعَلْتَهُ سَهْلًا
وَأَنْتَ تَجْعَلُ الْحُزْنَ إِذَا شِئْتَ سَهْلًا

“Ey Allah’ım! Senin kolaylaştırdığın şeyden başka kolay şey yoktur (yardımın olmadan her iş zordur). Ve sen istersen hüznü (elem ve kederi) giderirsin.”¹⁵⁰

Bela ve musibetlerin yoğunlaştığı anlarda okunacak dua

Kaside-i Bürde’den olan:

هُوَ الْحَبِيبُ الَّذِي تُرَجَى شَفَاعَتُهُ
لِكُلِّ هَوَلٍ مِنَ الْأَهْوَالِ مُقْتَحِمٍ
مَوْلَايَ صَلِّ وَسَلِّمْ دَائِمًا أَبَدًا
عَلَى حَبِيبِكَ خَيْرِ الْخَلْقِ كُلِّهِمْ

“Ey Efendimiz, Sahibimiz! Bütün yaratıkların hayırlısı olan Habîbin Muhammed’e ebedî olarak devamlı salât ve selâm eyle! O, katlanmak zorunda olduğumuz bütün korkular karşısında şefâati umulan Habîbullah’tır.” kısmını büyük zâtlar, bela ve musibetlerin yoğunlaştığı anlarda bin defa okumuşlardır.

Çocukların korunması için yapılan dua

أَعِذْكُمْ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ
وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ

¹⁵⁰ Nevevî, *el-Ezkâr*, s.116.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) torunları Hz. Hasan (radiyallahu anh) ve Hz. Hüseyin (radiyallahu anh) için şöyle dua edip Allah'a sığınır, yalvarırdı: "Allah'ın noksan sıfatlardan münezzehtir ve kâmil tüm kelime ve âyetlerini şefaathane kılarak; her şeytandan (ve her türlü kötülüklerden), zararlı olan her hasarât (hayvandan) ve göz değmesinden (ikinizi) koruması için Allah'a sığınırım."¹⁵¹

Vücutunda ağrı duyan kimse

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: "Vücutunun ağrıyan yerine elini koyarak üç defa بِسْمِ اللّٰهِ (Bismillâh) de, sonra yedi defa da: اَعُوْذُ بِاللّٰهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا اَجْدُ وَأَحَاذِرُ "Çektiğim ve çekindiğim (acının) şerrinden, Allah'a ve O'nun kudretine sığınırım" de."¹⁵²

Nazar duası

Sevgili Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki: "Biriniz kardeşinde, kendisinde veya malında beğenip hoşuna giden bir şey gördüğünde ona bereketle (Mâşâallah veya Bârakellâh demek sûretiyle) dua etsin. Çünkü göz değmesi (nazar) haktır."¹⁵³

Hastalıklara dua

Bir yeri ağrıyan kişi, ağrıyan yere elini koyar ve şöyle dua eder:

بِسْمِ اللّٰهِ بِسْمِ اللّٰهِ بِسْمِ اللّٰهِ اَعُوْذُ بِعِزَّةِ اللّٰهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ
مَا اَجْدُ وَاَحَاذِرُ مِنْ وَجَعِي هَذَا

¹⁵¹ Buhârî Enbiyâ 10.

¹⁵² Müslim, Selâm 67.

¹⁵³ Ahmed b. Hanbel, Müsned 4/446.

“Allah’ın ismiyle, Allah’ın ismiyle, Allah’ın ismiyle. (Vücudumda) duyduğum (ağrının) şerrinden ve sakındığım (korktuğum) şu acıdan, ağrıdan Allah’ın izzet ve kudretine sığınırım.”

Bu dua bitince elini kaldırır, sonra tekrar ağrıyan yere koyarak bir daha dua eder. Bu şekilde duayı yediye tamamlar.

Sahabe efendilerimizden Osman b. Ebi'l-Âs Sakafî demiştir ki: Vücudumda bir ağrı vardı, beni az daha öldürecekti. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) gittim: “Sağ elimi ağrıyan yerin üzerinde koymamı ve yedi kere yukarıdaki duayı okumamı söyledi. Ben de öyle yaptım, Allah bana şifa verdi.”¹⁵⁴

Hastayı ziyaret esnasında okunacak dua

لَا بَأْسَ عَلَيْكَ طَهُورٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ

“Zararı yok, inşallah (günahlarını) temizler.”¹⁵⁵

أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ

“Yüce arşın sahibi olan yüceler yücesi Allah’tan (Rabbi Kerim’den) sana şifâ vermesini dilerim.” (Yedi defa okunur.)¹⁵⁶

Ölümcül hastaların yanında okunacak dualar

Ölmek üzere olan bir kimsenin mümkün olduğu takdirde sağ tarafa çevrilmesi ve yüzünün kibleye döndürülmesi

¹⁵⁴ Ebû Dâvûd, *Tıb*, 19; Tirmizî, *Tıb*, 29, *Daavât*, 125; İbn Mace, *Tıb*, 36; Muvatta, *Ayn*, 9; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 2117, VI, 390.

¹⁵⁵ Buhârî, *Tevhîd* 31.

¹⁵⁶ “Müslüman bir kul eceli gelmemiş bir hastayı ziyaret eder ve yedi kere bunu derse hasta şifa bulur..” Tirmizî, *Tıbb* 32; Ebû Dâvûd, *Cenâiz* 12.

sünnettir. Eğer hastaya eziyet verilecek olursa bundan vazgeçilir.

Ölmek üzere olan hastanın yanında “Yâsîn” sûresi okunur. Bu sûreyi okumak Peygamberimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) tavsiyesidir.¹⁵⁷

Hastanın duyacağı şekilde “Lâ ilâhe illallah, Muhammedü'r-Resûlullâh”, “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhû ve Resûlüh” denir. Zorlamadan onun da tekrarlamaı sağlanır.

اللَّهُمَّ أَعْنُهُ عَلَى سَكَرَاتِ الْمَوْتِ

“Allah'ım! Ölümün verdiği şuuruzluk halinde (sekerâtu'l-mevt) ona yardım et”¹⁵⁸ diye dua edilir.¹⁵⁹

Kişinin gazap (sinirli) halinde okuyacağı dua

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

“Taşlanmış (recmedilmiş) şeytandan Allah'a sığınırım.”¹⁶⁰

KABİR ZİYARETİ DUASI

Kabir ziyaretleri günlük hayatımızın olmasa bile, yıllık veya aylık hayatımızın ayrılmaz bir parçasını teşkil eder. Ölümün ne zaman ve nasıl geleceği daima meçhulümüzdür. Her zaman yakın bir dostumuzu, bir akrabamızı kaybedebiliriz. Ve ölüm hepimiz için her zaman hazır beklemektedir. Sabah işe giderken hiçbir zaman akşama eve

¹⁵⁷ Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Ölülerinize Yasin okuyunuz” buyurmuştur. Bkz. Ebû Dâvûd, *Cenâiz*, 24.

¹⁵⁸ İbn Mâce, *Cenâiz*, 64.

¹⁵⁹ Cemal Sofuoğlu, İrfan yay., İstanbul 2000, *Açıklamalı Büyük Dua Kitabı*, 59-142.

¹⁶⁰ Buhârî, *Edeb* 76; Müslim, *Birr* 109.

sağlam geleceğimizin bir garantisi yoktur. Eğer dikkat edecek olursak dostlarımızın birçoğu toprağın üstünde değil, altındadır ve onlar bizden dua beklemektedir.

Kabirler ziyaret edildiğinde 11 defa “İhlâs” ve bir defa “Fatiha” sûreleri okunmalıdır. Doğru olan bunları başkasına okutmak değil, kişinin bizzat kendisinin okumasıdır.

Peygamber (s.a.s.) mezarları ziyaret ettiğinde:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ، مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ،
وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ [وَيَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنَّا
وَالْمُسْتَأْخِرِينَ] أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ

“Selâm müminler ve Müslümanlar diyarının halkına! İnşallah biz de sizlere katılacağız. Allah bizden önce ölenlerle, daha sonra öleceklere rahmet eylesin! Allah’tan kendimiz ve sizin için âfiyet (kurtuluş ve iyi âkıbetler) istiyorum.”¹⁶¹

Kabirde yatan ölülerimize okumak için mutlaka mezara kadar gitmemize gerek yoktur. Nerede olursak olalım, okuyacağımız Kur’ân ve dualar onlara ulaşır. Mezar ziyareti onlardan ziyade bizim için faydalıdır. Çünkü bizlere ölümü hatırlatır.

TABİÎ HÂDİSELER KARŞISINDA OKUNACAK DUALAR

Rüzgar Duası

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا، وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَخَيْرَ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا، وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ

“Allah’ım! Bu rüzgârın ve içindekilerinin hayrını sen-

¹⁶¹ Müslim, *Cenâiz*. 102-4; Tirmizî. *Cenâiz*, 59; İbn Mace, *Cenâiz*, 36.

den diler; onun, içindekilerinin ve onunla gönderdiğinin şerrinden sana sığınırım.”¹⁶²

Gök Gürlediğinde Yapılan Dua

سُبْحَانَ الَّذِي يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ

“Gök gürültüsünün hamdederek; meleklerin heybetinden tesbih ettiği Allah’ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim.”¹⁶³

Şimşek Çakınca Okunacak Dua

“Allah’ım bizi gazabınla öldürme, azabınla da helâk etme, bu (azabı)ndan önce bize afiyet (içinde ölüm) ver.”¹⁶⁴

Gökyüzünde Bulut Görünce

Hz. Âişe (radiyallahu anhâ) anlatıyor: “Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) gökyüzünde bir bulut belirtisi gördü mü işi terk eder, namazda idiye kısa keser ve şu duayı okurdu:

اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا أُرْسِلَ بِهِ

“Allah’ım, bunun şerrinden sana sığınırım.” Yağmur başlarsa iki veya üç defa: اللَّهُمَّ سَيِّئًا نَافِعًا “Allah’ım, bol yağmur, faydalı yağmur (ver)” derdi.”¹⁶⁵

Yağmur Duası

اللَّهُمَّ أَسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا مَرِيئًا، نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ،

عَاجِلًا غَيْرَ آجِلٍ

¹⁶² Müslim, *İstiskâ* 14, (899); Tirmizî, *Daavât* 49; Ebû Dâvûd, *Edeb* 113.

¹⁶³ Muvatta, *Kelâm* 11, (2/992).

¹⁶⁴ Tirmizî, *Daavât* 50.

¹⁶⁵ Ebû Dâvûd, *Edeb*, 113; İbn Mâce, *Dua* 21.

“Allah’ım! Bize hemen, geciktirmeden, zararsız, bol faydalı, bereketli, içimize sinen ve imdâdımıza yetişen bir yağmur ver.”¹⁶⁶

اللَّهُمَّ أَغْنِنَا، اللَّهُمَّ أَغْنِنَا، اللَّهُمَّ أَغْنِنَا

“Ya Rabbi! Bize yağmur yağdır. Ya Rabbi! Bize yağmur yağdır. Ya Rabbi! Bize yağmur yağdır.”¹⁶⁷

Yağmur Yağarken Okunacak Dua

اللَّهُمَّ سَيِّئاً نَافِعاً

“Allah’ım! Bol ve faydalı bir yağmur ihsan eyle.”¹⁶⁸

Aşırı Yağmurlarda Okunan Dua

اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَ لَا عَلَيْنَا. اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَ الظَّرَابِ،
وَ بُطُونِ الْأَوْدِيَةِ، وَ مَنْابِتِ الشَّجَرِ

“Allah’ım! Üzerimize değil, etrafımıza yağdır. Allah’ım! Dağlara, tepelere, vâdi içlerine ve ormanlara yağdır.”¹⁶⁹

Hilal Görününce Okunan Dua

Sevgili Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hilâli gördüğü zaman şöyle dua etmiştir:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَ الْإِيمَانِ، وَ السَّلَامَةِ وَ الْإِسْلَامِ،
وَ التَّوْفِيقِ لِمَا تُحِبُّ رَبَّنَا وَ تَرْضَى، رَبَّنَا وَ رَبُّكَ اللَّهُ

¹⁶⁶ Ebû Dâvûd, *Salât* 260.

¹⁶⁷ Müslim, *İstiskâ* 8.

¹⁶⁸ Ebû Dâvûd, *Edeb*, 113; İbn Mâce, *Dua* 21.

¹⁶⁹ Buhârî, *Cumua* 35; Müslim, *İstiskâ* 9.

“Allah en büyüktür. Allah’ım! Yeni hilâli bize, emniyet ve iman, selâmet ve İslâm içinde yaşayarak ve sevip hoşnut olduğun işlerde muvaffak kılarak hayırlı ve uğurlu eyle. (Ey hilâl!) Bizim ve senin Rabbin Allah’tır.”¹⁷⁰

YEMEK DUALARI

Yemekten Önce Okunacak Dua

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuşlardır: “Biriniz yemek yediğinde بِسْمِ اللَّهِ "Allah'ın adıyla" -başlıyorum- desin. Şayet unutursa, (hatırladığında):

بِسْمِ اللَّهِ فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ

“Başında ve sonunda Allah’ın adıyla -başlarım- desin.”¹⁷¹

Yemekten Sonra Okunacak Dua

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَاطْعَمْنَا خَيْرًا مِنْهُ

“Allah’ım! Bu yemeği bize bereketli kıl ve ondan daha hayırlısını yedir.”

Süt içince şöyle dua edilir:

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَزِدْنَا مِنْهُ

“Onu bize bereketli kıl ve arttır Allah’ım!”¹⁷²

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا وَرَزَقَنِيهِ،

¹⁷⁰ Tirmizî, *Daavât* 51.

¹⁷¹ Ebû Dâvûd, *Et’ime* 16; Tirmizî, *Et’ime* 47.

¹⁷² Tirmizî, *Et’ime* 55.

مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةَ

“Bana bunu yediren, kuvvet ve kudretim olmadığı halde beni rızıklandıran Allah’a hamd-ü senâlar olsun.”¹⁷³

“Bize yedirip içiren ve bizi Müslümanlardan kılan Allah’a hamdolsun.”¹⁷⁴

AKSIRANIN OKUYACAĞI DUA

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: Sizden biri hapsîrince:

الْحَمْدُ لِلَّهِ

"Elhamdülillâh" (Allah'a hamd olsun) desin. Bunu işiten yarındaki kardeşi veya arkadaşı da ona:

يَرْحَمُكَ اللَّهُ

“Yerhamukellâh” (Allah sana rahmet etsin!) desin. Buna karşılık o da:

يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بِالْكُمْ

“Yehdîkümüllâh ve yuslihu bâlekum.” (Allah size hidâyet etsin ve zihin açıklığı versin) desin.”¹⁷⁵

Gayrimüslimin Aksırması ve Şükretmesi Halinde

يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بِالْكُمْ

“Allah size hidâyet etsin ve zihin açıklığı versin.”¹⁷⁶

¹⁷³ Tirmizî, *Et'ime* 56.

¹⁷⁴ Tirmizî, *Et'ime* 56; Ebû Dâvûd, *Et'ime* 53.

¹⁷⁵ Buhârî, *Edeb* 126, Ebû Dâvûd, *Edeb* 99.

¹⁷⁶ Ebû Dâvûd, *Edeb* 99.

EVLENEN KİŞİYE YAPILACAK DUA

بَارَكَ اللهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ

“Allah’ın bereketi seninle ve senin üzerine olsun ve her ikinizi de hayırda birleştirsin.”¹⁷⁷

Evlenen ve Yeni Binek Alanın Okuyacağı Dua

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرِمَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ،
وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّمَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ

“Şayet sizden biriniz bir hanımla evlenir veya bir hizmetçi alırsa şöylece dua etsin: “Allah’ım! Onun (hanım veya hizmetçi) hayırlısını ve güzel ahlaklı olanını senden isterim ve onun şer ve kötülüklerinden de sana sığınırım.”

Binek alacak olursa elini o bineğin sırtına koyarak yukarıdaki duayı aynen okusun.”¹⁷⁸

YOLCULUK DUALARI

Yolculukta ve Yolculuğa Çıkarken Okunacak Dua

Yolculuğa çıkarken okunacak bazı dualar vardır. Bir kimşenin bu duaların hepsini ezbere bilmesi zor olabilir. Fakat en azından bazılarını ezberden, bazılarını dua kitaplarından bakarak okuyabilir. Bu sebeple burada birkaç dua veriyoruz.

Arabaya binip yerleşince veya direksiyona geçince, besmele çekip yedi defa “Âyete’l-kürsi” okunur ve ikisi öne, ikisi sağa, ikisi sola biri de arkaya üflenir.

¹⁷⁷ Ebû Dâvûd, *Nikâh* 37.

¹⁷⁸ Ebû Dâvûd, *Nikâh* 46; İbn Mace, *Nikâh* 27

Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtu vesselâm) yolculuk yapmak için ayağını bineğinin özengisine koyduğu zaman şu duayı okurdu:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، [سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ] اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ

Üç kez “Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür.” dedikten sonra [Bunu bizim hizmetimize veren Allah’ı tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Yoksa biz bunlara güç yetiremezdik. Hiç şüphesiz sonunda Rabbimize döneceğiz.] “Allah’ım! Bu yolculuğumuzda senden iyilikler, takvâ ve râzı olacağın hayırlı işler dileriz. Ey Allah’ım! Bu yolculuğumuzu kolaylaştır ve kısalt. Allah’ım! Yolculukta yoldaşımız ve (arkada bıraktığımız) ailemizin velîsi (koruyucusu) sensin. Ey Allah’ım! Yolculuğun zorluklarından, kötü manzaralarla karşılaşmaktan, mal ve ehlimize kötülük ilişmesinden sana sığınırım.”¹⁷⁹

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) efendimiz buyurmuşlardır ki: “Kim bir yerde konakladığı zaman şu duayı okursa, oradan ayrılıncaya kadar ona hiçbir şey zarar vermez:

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

¹⁷⁹ Muvatta, *İsti'zân* 34, (2, 977); *el-Ezkâr*, s. 197-8.

“Allah’ın eksiksiz, mükemmel kelimeleri ile, yarattıklarının şerrinden Allah’a sığınıyorum.”¹⁸⁰

ÇARŞI-PAZARA GİDERKEN OKUNACAK DUA

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: Kim çarşıya girince:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ،
لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ،
بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Allah’tan başka ilâh yoktur. Birdir ve ortağı yoktur. Mülk (her şeyin hükümü) O’nundur. Hamdü senâ O’nadır. Dirilten ve öldüren O’dur. Diri ve ölümsüzdür. Hayır O’nun elindedir ve O her şeye kâdirdir. Gücü her şeye yeter.”¹⁸¹ duasını okursa Allah ona bir milyon sevap yazar, bir milyon da günah affeder ve mertebesini bir milyon derece yükseltir.”¹⁸²

HOROZ ÖTTÜĞÜNDE, EŞEK ANIRDIĞINDA VE GECELEYİN KÖPEK HAVLADIĞINDA OKUNACAK DUALAR

Horoz Öttüğünde veya Eşek Anırdığında

Resûlullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: “Horozun öttüğünü duyduğunuzda Allah’ın lütuf ve kereminden ne isteyecekseniz isteyiniz, çünkü o bir melek görmüştür. Eşeğin anırdığını işittiğinizde de, şeytanın şerrinden Allah’a sığınınız, çünkü o şeytanı görmüştür.”¹⁸³

¹⁸⁰ Müslim, Zikir 54; Tirmizi, Daavât 41.

¹⁸¹ Tirmizi, Daavât 36; Hâkim, Müstedrek 1/538.

¹⁸² Tirmizi, Daavât 36.

¹⁸³ Müslim, Zikir 82.

Geceleyin Köpek Havladığında

Resûlü Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular ki: “Geceleyin köpeğin havlamasını ve eşeğin anırmasını duyarsanız Allah’a sığınınız ve (Eûzubillâhimineşşeytanirracîm deyin) çünkü onlar sizin göremediğinizi görürler.”¹⁸⁴

TEVBE DUALARI*Tevbe ve İstiğfar Hakkında*

Resûlullâh Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyuruyor ki: “Vallahi ben günde yetmiş defadan fazla Allah’a istiğfâr ve tevbe ederim.”¹⁸⁵

Yine Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlara hitâben şöyle buyurdular: “Ey insanlar! Allah’a dönüp tevbe ediniz. Ben O’na günde yüz defa tevbe ederim.”¹⁸⁶

Seyyidü’l-İstiğfâr/İstiğfar Dualarının Efendisi

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَ أَنَا عَبْدُكَ، وَ أَنَا عَلَىٰ عَهْدِكَ
وَ وَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ،
وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

“Allah’ım! Sen Rabbimsin, senden başka ilâh yoktur. Beni sen yarattın. Ben senin kulunum. Gücüm yettiğince Sana verdiğim söz ve vaadim üzerindeyim, yaptığım kötülüklerden de sana sığınırım. Üzerimdeki nimetlerini itiraf ve günahlarımı ikrar ederim, beni affet; çünkü günahları ancak sen affedersin.”¹⁸⁷

¹⁸⁴ Ebû Dâvûd, *Edeb* 115.

¹⁸⁵ Buhârî, *Daavât* 3.

¹⁸⁶ Müslim, *Zikir* 42.

¹⁸⁷ Kim bunu akşamladığı vakit içtenlikle inanarak söyler de o gece ölürse cennete girer.

Af ve âfiyet için dua

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

“Allah'im senden af ve âfiyet istiyorum.” Manevî hastalığımızın virüsleri sayılan günahlara karşı af, maddî hastalıklarımızın virüslerine karşı da âfiyet.¹⁸⁸

OTURMA-KALKMA DUALARI

“Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) hazretleri buyurdular ki: “Kim, mâlâyânî (lüzumsuz) konuşmaların çok olduğu bir yere oturur da, oradan kalkmazdan önce şu duayı okursa bu yerde oturmaktan meydana gelen günahından temizlenmiş olur:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ
أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

Sana mahsus hamd ile Allah'im, Seni tesbih ederim. Şehâdet ederim ki, Senden başka ilâh yoktur. Mağfiretini diler, Sana tevbe ederim.(3 defa)¹⁸⁹

AREFE GÜNÜ VE KADİR GECESİ DUASI

Sevgili Peygamberimiz (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: “Duaların en faziletlisi arefe günü yapılan duadır. Ben ve benden önceki peygamberlerin söyledikleri en faziletli söz:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ
وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Sabahladığı vakit söylerse de böyledir. Buhârî, *Daavât* 17; Tirmizî, *Daavât*, 15.

¹⁸⁸ İbn Mâce, *Dua*, 5.

¹⁸⁹ Tirmizî, *Daavât*, 39.

“Allah’tan başka ilah yoktur, O tektir, O’nun ortağı yoktur, mülk O’nundur, hamd O’na aittir. O, her şeye kâdirdir) sözüdür.”¹⁹⁰

Hız. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: “Ey Allah’ın Resûlü, dedim, şâyet Kadir gecesine denk gelirsem nasıl dua edeyim?” Şu duayı okumamı söyledi:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي

“Allah'ım! Sen affedicsin, affi seversin, beni affet.”¹⁹¹

ORUÇ VE İFTAR DUASI

Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) orucu açarken şöyle dua ettiği rivayet edilmektedir:

اللَّهُمَّ لَكَ صُومْتُ وَ عَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ

“Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum. Senin verdiğin rızıkla orucumu açtım.”¹⁹²

Şu dua da okunabilir:

اللَّهُمَّ لَكَ صُومْتُ وَ بِكَ أَمِنْتُ وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَ عَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ
وَ لِصَوْمِ عَدِ نَوَيْتُ فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَ مَا آخَرْتُ

“Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum. Sana inandım, sana güvendim, Senin verdiğin rızıkla iftar ettim. Yarınki oruca niyet ettim. Benim geçmiş ve gelecek günahlarımı affet Allah'ım.”

¹⁹⁰ Muvatta, Kur’ân 32, (1, 214, 215); Tirmizî, Daavât 123.

¹⁹¹ Tirmizî, Daavât 85.

¹⁹² Ebû Dâvûd, Saum 22.

SEVGİLİ PEYGAMBERİMİZ'İN DEĞİŞİK ZAMANLARDA OKUDUĞU BAZI ÖRNEK DUALAR

İnsanlığın efendisi bu duaları değişik zamanlarda okumuştur. Bu sebeple, söz konusu duaların hepsini aynı anda okumak gerekmez; namazlardan sonra, yatmadan önce veya boş kalınca okunabilir.

Ebû Ümâme (radiyallahu anh) şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) birçok dua okudu, fakat biz ondan hiçbir şey ezberleyemedik. Bunun üzerine: Yâ Resûlallah! Pek çok dua okudun, biz onları ezberleyemedik, dedik. O zaman Resûl-i Ekrem şöyle buyurdu: “O duaların hepsini içine alan bir duayı size öğretyim mi? Şöyle deyiniz:

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَلِكُ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ
مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَكَ مِنْهُ نَبِيُّكَ
مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ
وَعَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

“Allah'ım! Peygamber'in Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in senden dilediği hayırları ben de dilerim. Peygamber'in Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in sana sığındığı şerhlerden biz de sana sığınırız. Yardım ancak senden beklenir. İnsanı dünya ve âhirette muradına ulaştıracak sensin. Günahtan kaçacak güç, ibadet edecek kuvvet ancak Allah'ın yardımıyla kazanılabilir.”¹⁹³

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً

¹⁹³ Tirmizî, *Daavât* 89.

“Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de güzellikler, iyilikler ver.” idi.¹⁹⁴

– Bir adam gelerek Peygamber Efendimize: Yâ Resûlallah! Rabbimden bir şey isteyeceğim zaman nasıl dua edeyim? diye sordu. Resûl-i Ekrem de şöyle buyurdu:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي

“Allah'ım, beni bağışla, bana merhamet et, rızânı kazandıracak işler yaptır ve bana hayırlı rızık ver.” de. Bu sözler senin hem dünya hem de âhîret için istemen gereken şeyleri ihtiva eder.¹⁹⁵

– Şehr İbni Havşeb şöyle dedi: Ümmü Seleme radiyallahu anhâ'ya: Ey müminlerin annesi! Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem senin yanında bulunduğu zamanlarda en çok hangi duayı okurdu, diye sordum. O da şöyle dedi: Çoğu zaman

اللَّهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ

“Ey kalpleri halden hale çeviren Allah'ım! Benim kalbimi dînin üzere sabit kıl, dininden ayırma!” diye dua ederdi.¹⁹⁶

اللَّهُمَّ أَحْسِنْ عَاقِبَتَنَا فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا وَأَجِرْنَا مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا
وَعَذَابِ الآخِرَةِ

Allah'ım! Yapıp edegeldiğimiz bütün işlerimizin netice-

¹⁹⁴ Buhârî, *Daavât* 55; Müslim, *Zikr* 26; Ebû Dâvûd, *Salât* 361; Tirmizî, *Daavât* 72.

¹⁹⁵ Müslim, *Zikir* 36.

¹⁹⁶ Tirmizî, *Daavât* 90.

sini güzel eyle! Bizleri dünyada rezil rüsvay olmaktan ve âhiret azâbından koru!¹⁹⁷

اللَّهُمَّ إِلَى مَا تُحِبُّ وَتَرْضَى

Allah'ım, Senin sevdiğin ve râzı olduğun şeyi yapmaya beni muvaffak kıl.¹⁹⁸

اللَّهُمَّ وَفَّقْنِي وَوَفَّقْنَا إِلَى مَا تُحِبُّ وَتَرْضَى

Allah'ım, Senin sevdiğin ve râzı olduğun şeyi yapmaya beni ve bizleri muvaffak kıl.¹⁹⁹

رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

Yâ Rabbi! Sen beni/bizi affet, Sen bana/bize merhamet et. Zira merhamet edenlerin en hayırlısı Sensin Sen!²⁰⁰

اللَّهُمَّ لَا تُخْزِنَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Allah'ım! Dünya ve Âhirette bizi rezil rüsvay etme.²⁰¹

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

Allah'ı bütün noksan sıfatlardan tenzih ederim; bütün hamdler, övgüler, Allah'adır. Allah'tan başka ilah yoktur; Allah çok büyüktür. Güç ve kuvvet, yüce ve kuvvet sahibi Allah'ındır.²⁰²

¹⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 4/181.

¹⁹⁸ Abdurrezzak, *Musannef*, 2/237.

¹⁹⁹ Deylemî, *Firdeus*, 1/471.

²⁰⁰ Ebû Şeybe, *Musannef*, 6/31.

²⁰¹ Deylemî, *Firdeus*, 1/494.

²⁰² Bezzâr, *Müsned* 3/362.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

Allah'ım! Seni hamdinle her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederim. Senden mağfiret diliyor ve sana tevbe ediyorum.²⁰³

اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ

Allah'ım! Doğu ve batının arasını uzaklaştırdığın gibi, benimle hatalarım arasını aynı şekilde uzaklaştır.²⁰⁴

اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقِّي الثَّوْبَ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ.

Allah'ım! Beyaz elbisenin kirden temizlenmesi gibi beni de hatalardan temizle.²⁰⁵

D. Her Zaman Okunabilecek Dualar

Mânen Canlı ve Zinde Kalabilmek İçin Okunacak Dua

Dinî şevk ve heyecanımızın devamı için dua etmek çok önemlidir. “Ey bizim Kerîm Rab-bimiz, bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi kaydırma.” (Âl-i İmrân, 8) şeklindeki Kur’ân-ı Kerîm’den, Peygamber Efendimizden ve din büyüklerinden öğrendiğimiz duaları devamlı tekrar etme ve ayaklarımızın kaymaması hususunda Cenâb-ı Hakk’a sığınma önemlidir. Kalbin istikameti için kavlî, fiilî ve hâlî ciddi bir gayret içinde olmak; sapmalara, sürçüp düşmelere karşı daima uyanık bulunmak lazımdır... mümkün olduğu kadar:

²⁰³ Müslim, *Salât* 218.

²⁰⁴ Buhârî, *Ezân (Salât)* 89.

²⁰⁵ Buhârî, *Ezân (Salât)* 89.

اللَّهُمَّ يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قُلُوبَنَا عَلَى دِينِكَ

“Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım! Kalplerimizi dinin üzere sabit eyle.” diye yakarmalıyız..

يَا رَبِّ إِلَيَّ مَا تَحِبُّ وَتَرْضَى اللَّهُمَّ عَفْوِكَ وَرِضَاكَ

“Ey Rabbim! Seveceğin ve razı olacağın şeyleri yapmaya bizi muvaffak eyle. Allah'ım! Senden af, afiyet ve rızanı istiyorum.” da çok yapılması gerekli olan dualardan biridir. Evet, bizim hoşumuza gitmese bile, Allah'ın hoşnut olacağı, seveceği, razı olacağı şeyleri istemeliyiz. Çünkü önemli olan O'nun hoşnutluğudur.²⁰⁶

اللَّهُمَّ عَفْوِكَ وَرِضَاكَ

Allah'ım, Senin affını ve rızânı istiyorum.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي حَلِيمًا سَلِيمًا أَوْاهًا مُنِيبًا

Allah'ım! Beni halîm (yumuşak huylu), selîm (temiz kalpli), evvâh (yufka yürekli), münib (kendini Allah'a teslim eden) yap.

رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الْأَكْرَمِ

Yâ Rabbi! Sen beni/bizi affet, Sen bana/bize merhamet et. Zira ikrâm edenlerin en hayırlısı Sensin Sen!

اللَّهُمَّ أَيِّدْنَا بِرُوحٍ مِنْ عِنْدِكَ

Allah'ım! Kendi katından bir ruh ile bizi destekle.

²⁰⁶ Herkul org. *Kırk Testi*, 27.01.2003.

اللَّهُمَّ الْإِيمَانَ وَالْإِسْلَامَ وَالْإِحْسَانَ

Allah'ım! Senden, îman, İslâm ve ihsan istiyorum.

اللَّهُمَّ ارْحَمْنَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Allah'ım! Ümmet-i Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) merhamet et.

اللَّهُمَّ فَرَجًا وَمَخْرَجًا

Allah'ım! Bize içinde bulunduğumuz sıkıntılı halden bir çıkış ve kurtuluş nasip et.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا فَرَجًا وَمَخْرَجًا

Allah'ım! İşimizde bize bir çıkış ve kurtuluş nasip et.

يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ وَدَافِعَ الْبَلِيَّاتِ

Ey ihtiyaçları yerine getiren ve belâları defeden (Rabbim, benim de ihtiyaçlarımı yerine getir ve beni belâlardan koru)

اللَّهُمَّ اجْمَعْ شَمْلَنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

Allah'ım! Kıyâmet günü hepimizi bir araya getir.

اللَّهُمَّ اجْمَعْ شَمْلَنَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، اللَّهُمَّ أَلْفَ بَيْنِنَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ،
اللَّهُمَّ يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ، يَا دَافِعَ الْبَلِيَّاتِ، اقْضِ حَوَائِجَنَا

وَأَذْفَعْنَا عَنِ الْبَلَاءِ يَا اللَّهُمَّ يَا حَافِظُ، يَا حَفِيزُ، احْفَظْنَا وَاحْفَظْ
إِخْوَانَنَا وَأَحِبَّاءَنَا وَأَصْدِقَاءَنَا مِنْ كُلِّ شَرٍّ وَضَرٍّ.

Allah'ım! Ümmet-i Muhammed olarak hepimizi birliğe erdir. Allah'ım! Ümmet-i Muhammed olarak hepimizin arasını birleştir! Kalplerimizi birbirine bağla. Ey İhtiyaç ve hâcetleri gideren, belâları def edip kaldıran Allah'ım! Bizim ihtiyaçlarımızı gider, belâları bizden uzaklaştır ve kaldır. Ey bizleri koruyup gözeten Allah'ım! Bizleri, kardeşlerimizi, sevdiklerimizi, yârânlarımızı ve dostlarımızı her türlü şerr ve zarardan sen koru.

اللَّهُمَّ اجْمَعْ شَمْلَنَا أُمَّةً مُحَمَّدٍ!
اللَّهُمَّ أَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِنَا أُمَّةً مُحَمَّدٍ!
اللَّهُمَّ ارْحَمْ أُمَّةً مُحَمَّدٍ!

Allah'ım! Biz ümmet-i Muhammed'i bir araya getir!

Allah'ım! Biz ümmet-i Muhammed'in gönüllerini bir eyle!

Allah'ım! Ümmet-i Muhammed'e rahmetinle muamele et!

اللَّهُمَّ أَعْلِ كَلِمَةَ اللَّهِ فِي كُلِّ أَنْحَاءِ الْعَالَمِ، وَاسْتَخْدِمْنَا فِي هَذَا
الشَّانِ، وَضَعْ لَنَا الْوُدَّ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَاجْعَلْنَا
مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَجَعَلْتَ لَهُمْ وُدًّا.

Allah'ım! “Allah” kelimesini, ismini dünyanın her tarafında yücelt. Senin ismini yüceltip dünyanın dört bir tarafına götürme işinde bize de hizmet etme imkanı ver. Sema ve arzdaki, kulların arasında sevilmemiz için vüdd, meveddet ve sevgi vaz' et ve yerleştir. Bizleri, iman edip salih ameller işleyen ve kendilerine sevgi vaz' ettiğin, yerleştirdiğin kullarından eyle.

Her zaman okunabilecek bazı Türkçe dualar da şunlardır:

Allah'ım! Sen neden hoşnutsan bana onu yaptır!

Allah'ım! Âhirette bizi sevdiklerimizle birlikte haşr ve neşr eyle!

Allah'ım! Bizi İslâm'a hizmet yolundan ayırma!

Allah'ım! Beni arkadaşlarımla, onları da benimle mahcup etme!

SONUÇ

Sonuç yerine her zaman; namazlardan sonra, kandil gecelerinde, Cuma gecelerinde, mübârek yerlerde okuyabileceğimiz, değişik dualardan derlenmiş uzunca Türkçe bir duayı vermeyi uygun gördük. Bu duanın, her namazdan sonra okunması uzun sürebilir ve bıktırıcı olabilir, fakat her namazdan sonra duanın hepsinin okunması gerekmez. Bu uzun duayı beşe de bölebiliriz veya sadece bir vakitte, hatta haftada bir defa da okuyabiliriz.

Ey Merhametlilerin en Merhametlisi! Ey Tevbeleri kabul eden ve dualara cevap veren Rabbimiz! Sana yöneldik. Efendimizi şefaathane yapıyor, ellerimizi O'nun mübarek ellerinin altında tutuyor ve istediklerimizi böylece istiyoruz.

Ey Rabbimiz! Ettiklerimize binlerce tevbeler olsun. Günahımız çoktur ama, Senin rahmetin de her şeyi aşkındır, her şeyi kuşatmıştır. Rahmetin gazâbını geçmiştir. Bize rahmetinle muamele eyle.

Ey Rabbimiz! Bazı yüzlerin ağarıp, bazı yüzlerin karara-

çağı günde; bizi yüzleri ak, gönülleri pak olan, sevgili Resûlü'nün bayrağı altında toplanan mesut insanlar zümresine kat. O'nun yanında Cennete girmeyi, mübarek Cemalini görmeyi, Senin dostlarınla komşu olmayı ve en büyük makam olan rızâna ulaşmayı nasip eyle.

Ey Rabbimiz! Mülkün sahibi sensin. Dilediğine mülkü verir, dilediğinden alırsın. Dilediğini aziz, dilediğini zelil edersin. Bütün hayırlar, iyilikler senin elindedir. Sen her şeye Kâdirsin, Sen Lütfedensin. Bize dünyada ve âhirette iyilikler ver.

Ey Rabbimiz! Bizim ve çocuklarımızın kalplerimize İslâm nûrunu, Kur'ân hidâyetini bahşeyle. Bütün soyumuzu İslâm'a ve Kur'ân'a bağlı insanlar eyle. Hepimizi Müslüman olarak yaşat. Bizi dünya ve ahiret mutluluğuna nâil eyle.

Ey Rabbimiz! Habibin Muhammed Mustafa (sallallahu aleyhi ve sellem) yüzü suyu hürmetine; Müslümanların kalplerindeki her türlü ayrılık tohumlarını gider. Bizi ashab-ı kiram gibi birbirine dost ve birbiri için yaşayan insanlar eyle.

Ey Rabbimiz! Sen Selamsın, kurtuluş ancak sendedir. Efendimiz Muhammed Mustafa'ya rahmet et. Öyle bir rahmet et ki; o rahmetinle; bizi bütün korku ve belalardan kurtar. Bütün ihtiyaçlarımızı gider, günahlarımızı temizle, bizi katındaki en yüce derecelere çıkar. O rahmetin hürmetine hayatta iken de öldükten sonra da düşünülebilecek bütün hayırların en yücesine ulaştır.

Ey Rabbimiz! Bizi, hocalarımızı, ana-babamızı, Kur'ân ve îman hizmetinde çalışan kardeşlerimizi, eşlerimizi, çocuklarımızı, akrabalarımızı, dedelerimizi, mümin dostlarımızı iyi kullarınla birlikte cennetine koy.

Ey Rabbimiz! Nesillerimize inâyet eyle, onların imdadına koşmayı bize nasip eyle. Kalbi, gönlü kırıkların, ihtiyaç sahiplerinin imdadına koşmayı bizlere nasip eyle. Bizleri birbirimize sevdire ve insanca yaşamayı nasip eyle. Kalplerimizi, ayaklarımızı kaydırma.

Ey Rabbimiz! Sana dua dua yalvaran, Sana karşı saygı ile dopdolmuş olan ve Senin yoluna yönelen kalpler istiyoruz. Nefislerimize takva bahşeyle ve onları temizle.

Ey Rabbimiz! Hatalarımızı kar ve dolu suyu ile yıka. Kalplerimizi günahlardan beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi temizle ve bizimle günahlarımızın arasını doğu ile batının arasını ayırdığın gibi ayır.

Ey Rabbimiz! Senden dünya ve âhirette âfiyet ve bizden şerri uzaklaştırmanı dileriz. Âlem-i İslâm'ı ve bütün insanlığı arzî ve semavî âfetlerden korusun.

Ey Rabbimiz! Gücümüzün zayıflığını, çaremizin azlığını ve insanlarca önemsenmeyişimizi sana şikâyet ediyoruz. Bizi kendi gözümüzde küçük, fakat insanların gözünde büyük eyle.

Ey Rabbimiz! Senden rahmetini bize ulaştıracak şeyleri, gerçekleşmesi muhakkak olan mağfiretini, her türlü günahtan korunmayı, her türlü iyiliği kazanmayı, cennet ve Cemel'inle şereflenmeği ve cehennemden kurtuluşu dileriz.

Ey Rabbimiz! Bilerek veya bilmeyerek işlediğimiz günahlarımızı affet. Senden işimizde başarı istiyor, nefislerimizin kötülüklerinden sana sığınıyoruz.

Ey Rabbimiz! Bizi yücelt, eksikliğimizi, gediğimizi gider, bize rızık ihsan et, bizi sâlih amellere, güzel ahlaka ilet. Zira

bunların sâlih olanına ancak sen ulaştırır, kötülerinden de ancak sen alıyorsun.

Ey Rabbimiz! Ciddiyetimizi şakamızı, zulmümüzü ve haksızlıklarımızı, hatamızı, kastımızı mağfiret buyur. İtiraf ediyoruz ki bu kusurların hepsi bizde vardır, ihsan ettiğin nimetlerin bereketinden bizi mahrum etme, mahrum ettiklerinle de imtihan etme.

Ey Rabbimiz! Her işimizde esas olması itibariyle dinimizi ıslah et. İçinde geçimimiz olan dünyayı ıslah buyur. Döneceğimiz yer olan âhiretimizi ıslah et. Hayatı her türlü hayırları artırmamıza vesile kıl. Ölümü de her türlü şerlerden kurtulup rahat etmemize vesile yap.

Ey Rabbimiz! Bizi, Seni çok zikreden, Senden çok korkan, Sana çok şükreden, Sana çok itaat eden, Sana karşı içi saygı ve huşu ile dopdolu olan, dua dua yalvaran ve durmadan Sana teveccüh eden insanlar eyle.

Ey Rabbimiz! Sana güzelce ibadet etmeyi istiyor, Senden doğru yolda azim ve sâdik diller selim kalpler dileniyoruz. Dillerimizdeki düğümleri çöz, onları güçlendir ve istikamet ver. İçimizdeki kinleri, nefretleri ve hasetleri sök al.

Ey Rabbimiz! Senden hayırlı işler yapmayı, kötülükleri terk etmeyi, fakirleri sevmeyi, bizi bağışlamayı, bize merhamet etmeni ve insanların fitnesini murad buyurduğunda fitnelere düşmeden bizi vefat ettirmeni dileriz.

Ey Rabbimiz! Senden; Senin sevmeni, Senin sevdiklerinin sevgisini ve bizi Senin sevgine ulaştıracak amellerin sevgisini dileriz. Senden tertemiz bir hayat, dosdoğru bir ölüm, rezil etmeyen ve ayıpların sayılıp dökülmediği bir dönüş istiyoruz.

Ey Rabbimiz! Senden hidayet, takva, afiyet ve zenginlik istiyoruz. Bize talihsiz ve nankör olmayan, şirkten arınmış, tertemiz kalpler lutfeyle.

Ey Rabbimiz! Bize Senin korkudan öyle bir pay ayır ki; bu Sana karşı işlenecek günahlarla bizim aramızda bir engel olsun. İtaatinden öyle bir nasip ver ki; o bizi cennetine ulaştırınsın. Sana kesin imandan öyle bir pay lutfet ki; dünyevi musibetlere tahammül kolaylaşsın.

Ey Rabbimiz! Sağ olduğumuz müddetçe; kulaklarımızdan, gözlerimizden, kuvvetimizden, istifade etmemizi nasip et. Ay- nı şeyi bizden sonra gelecek olan neslimize de nasip et.

Ey Rabbimiz! Bizi; azgın ve mütecevizlere karşı muzaf- fer kıl. İntikamımızı bize zulmedenlerden al, merhametsiz- leri bize musallat etme. Bize dinî musibet verme. Dünyayı ne asıl gayemiz kıl, ne de ilmimizin son hedefi.

Ey Rabbimiz! Din düşmanlarının ve bizi düşman gören- lerin birliğini boz, onların cemaatlerini paramparça eyle, içlerine ayrılık tohumları saç. Birbirlerine karşı kin ve nefret hislerini kamçıla, kurmuş oldukları oyunları ve komploları başlarına geçir. İslâm düşmanlarını, bizi düşman ilan eden- leri, Senin düşmanlarını ve Kur'ân düşmanlarını, kör, sağır ve dilsiz eyle.

Ey Rabbimiz! Bize hile yapanları ve yapmayı düşünen- leri, bize komplo kuranları ve kuracak olanları, düşmanlık yapanları ve yapacak olanları, aldatanları ve aldatarak hile yapacak olanları Sana havale ediyoruz.

Ey Rabbimiz! Bizim ve iman ve Kur'ân hizmetindeki kar-deşlerimizin; istediğimiz ve istemediğimiz, bildiğimiz ve bil-

mediğimiz bütün ihtiyaçlarımızı gider ve bütün belaları bizden sav. Dünyanın her yerindeki Senin rızan için hizmet eden kardeşlerimizi bizlerle beraber tam ihlase muvaffak eyle.

Ey Rabbimiz! Bütün günahlarımızı küçüğünü-büyüğünü, evvelini-âhirini, açığını-gizlisini bağışla. Bize merhamet et, kırığımızı-döküğümüzü sar ve bizi yücelt.

Ey Rabbimiz! Kusurlarımızı affet, bizi kendine kul kabul et, emanetini kabzetme anına kadar bizi emanetinde emin kıl. Bizleri cennet ve Cemalinle şereflendir.

Ey Rabbimiz! Biz Muhammed ümmetinin dağınıklığını gider, bize birlik ve dirlik ver. Kalplerimizi birbirine ısıdır bizleri birbirimize sevdire, bizden bütün şerhleri ve zararları uzaklaştır.

Ey Rabbimiz! Bizi idare edenleri hidayet eyle, vatanımız ve milletimiz için yapmak istedikleri iyi şeylerde yardımcı ol.

Ey Rabbimiz! Ömrümüzün en hayırlı anını son anımız, amelimizin en hayırlısını son amelimiz ve günlerimizin en hayırlısını ise sana kavuştuğumuz gün kıl.

Ey Rabbimiz! Tembellikten, fakirlikten, zilletten, miskinlikten, borçtan, ihtiyarlayıp elden-ayaktan düşmekten, gınahtan, zenginliğin şerrinden, hayatın ve ölümün fitnesinden, kabir azabından, ateşin fitnesinden, sana sığınırız.

Ey Rabbimiz! Gafletten, küfürden, fısıktan, muhâlefet edip düşmanlık çıkarmaktan, başkaları duysun ve görsün diye bir şey yapmaktan sana sığınırız.

Ey Rabbimiz! Sağırlıktan, dilsizlikten, delilikten, cüzzamdan, alaca hastalığından ve her türlü kötü hastalıklardan, nimetinin zevalinden, afiyetinin değişmesinden, azabının ansızın gelip çatmasından sana sığınırız.

Ey Rabbimiz! Fayda vermeyen ilimden, ürpermeyen kalpten, doymayan nefisten ve kabul edilmeyen duadan sana sığınırız.

Ey Rabbimiz! İşlediğimiz ve işlemediğimiz amellerin şerrinden, bildiğimiz ve bilmediğimiz şeylerin şerrinden sana sığınırız.

Ey Rabbimiz! Enkaz altında kalmaktan, yukarıdan yuvarlanmak ve düşmekten, boğulmaktan, yanmaktan, trafik kazalarından, her türlü kaza ve belalardan, yılan, akrep vb. şeylerle sokulmuş olarak ölmekten, ve ölüm anında şeytanın çarpmasından sana sığınırız.

Ey Rabbimiz! Huyların, amellerin, arzuların kötülerinden, düşmanın galebesinden ve kulların başımıza gelen kötü şeylerden dolayı sevinmesinden sana sığınırız.

Ey Rabbimiz! Üzüntüden, tasadan, cimrilikten, açlıktan, hıyanetten sana sığınırız. Bize kendimizi bulmayı ilham et, bizi nefislerimizin şerlerinden koru.

Ey Rabbimiz! Eğer unuttuk veya kasıtsız olarak yanlış yaptıysak bundan dolayı bizi sorumlu tutma. Takat getiremeyeceğimiz şeylerle bizi yükümlü tutma, bizi affet, lütfunla kusurlarımızı bağışla, bize merhamet et. Bizim yardımcıımız sensin, kâfir topluluklara karşı bize yardım et.

Ey Rabbimiz! Bizi dinî ve dünyevî fitnelerden ve âhir zaman fitnesinden Mesih-i Deccal'ın ve Süfyan'ın fitnesinin şerrinden, dinsizlerin tecavüzünden, münafıkların şerrinden, fâsıkların fitnesinden koru.

Ey Rabbimiz! Bizi dalâletten, bid'atlardan, belâlardan, kötülüğe sevk eden nefsin şerrinden koru. Bizi bir an olsun nefsimizle baş başa bırakma.

Ey Rabbimiz! Bizi kabir azabından, kıyamet günü azabından, cehennem azabından ve kahrının azabından koru.

Ey Rabbimiz! Bizi gösteriştten, başkaları duysun ve görsün diye ibadet etmekten, ameline güvenmekten ve övünmekten koru.

Ey Rabbimiz! Bizi ana-babamızı iman ve Kur'ân hizmetinde çalışan bütün kardeşlerimizi, eşlerimizi, çocuklarımızı, mümin dostlarımızı, akrabalarımızı, ecdadımızı ve âhirette intikal eden bütün mümin ve Müslümanları cehennem azabından koru. Affına sığınıyoruz. Bizi her türlü şer, fitne ve azaptan kurtar! Fazlınla ikram eyle. Bütün günahlarımızı bağışla. Ayıplarımız ört.

Ey Rabbimiz! Nefislerimize zulmettik, sana isyan ettik, eğer bizi bağışlamaz, bize acımazsan dünyada da âhirette de kaybedenlerden oluruz. Bizi hüsrana uğrayanlardan eyleme. Şeytanın kalbimize girip saptırmasına fırsat verme.

Ey Rabbimiz! Bizi İslâm'dan ve Kur'ân'dan ayırma. Bizi daima sırat-ı müstakimde tut. İslâm nurunu söndürmek isteyenlere fırsat verme. Bizim yüzümüzden insanları helak etme.

Ey Rabbimiz! Bizi Senin rızana ulaştıracak amellere muvaffak kıl. ÂMÎN bi-hurmeti Seyyidi'l-mürselin, ve bi-hurmeti Tâhâ ve Yâsîn ve sallallâhu ala seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve ashâbihî ecmaîn, Velhamdulillâhi Rabbil-âlemîn.

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

Kur'ân-ı Kerim

Abdullah Aymaz, *Psikolojik ve Sıhhi Açıdan İbadet*, Nil Yay., İzmir, 2000.

Abdurrezzak b. Hemmam, *Musanef*, Beyrut, 1983.

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel; *el-Müsned*, Beyrut, 1969.

Ahmet Naim ve Kamil Miras, *Tecrid-i Sarih Tercümesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, tsz

Ali el-Müttakî, Alâuddin el-Müttakî b. Hüsamüddin el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl Fi Süneni'l-Akvâli ve'l-Ef'âl*, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1989

Arif Arslan, *Dua İle Ruhsal Tedavi*, Samanyolu Yayınları, İstanbul, 2004.

Bezzâr, *Müsned*, Beyrut, tsz

Brown, *The Human Side of Prayer*.

Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, Beyrut, 1989.

Buhârî, Muhammed b. İsmail; *el-Câmiu's-Sahih*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1994.

Carrel, *Dua*, (Terc. Kerim Güney)

Cemal Sofuoğlu, *Açıklamalı Büyük Dua Kitabı*, İrfan yay., İstanbul 2000.

Darimi, *Sünenü'd-Dârimî*, Dâru'l-Kitâbî'l-Arabî, Beyrut, 1987

Deylemî, *Firdeus*, Beyrut, 1986.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, *es-Sünen*, Dâru'l-Cinân, Beyrut, 1988.

- Ebû Nuaym**, *Hilyetü'l-Evliyâ*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405
- Hâkim en-Neysâbüri**, *Müstedrek*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1990
- Herkul org.**, *Kırık Testi*, 27.01.2003.
- Heysemî**, Ali b. Ebî Bekr, *Mecmau'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1987.
- Hüseyin K. Ece**, *İslâm'ın Temel Kavramları*, Beyan Yayınları, İstanbul,
- İbn Ebî Şeybe**, *Musannef*, Haydarabad, 1966.
- İbn Kesir**, *Muhtasarı Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, İhtisar: M. Ali es-Sabunî, Der-saâdet, tsz.
- İbn Mâce**, Muhammed b. Yezid el-Kazvînî, *es-Sünen*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, tsz.
- İbrahim Canan**, *Kütüb-i Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları.
- İmam Gazalî**, *İhyâu Ulûmi'd-Dîn*, trc.: A. Serdaroglu, İstanbul, 1974
- Johnson**, *Psychology of Religion*.
- M. Fethullah Gülen**, *Fasıldan Fasıla 1-4*, Nil Yayınları, İzmir, 1997
- , *İnancın Gölgesinde 1-2*, Nil Yayınları, İzmir, 2002
- , *Ölçü veya Yoldaki Işıklar*, Nil Yayınları, İstanbul, 2004
- , *Sonsuz Nur*, Nil Yayınları, İzmir, 2000
- M. Sait Şimşek**, *Şamil İslâm Ansiklopedisi*, “Dua” maddesi.
- Mâlik b. Enes**, *el-Muvatta*, Kâhire, 1951.
- Ebû Dâvûd**, *Merâsil-i Ebî Dâvûd*, Beyrut 1988.
- Münzirî**, *et-Tergîb ve't-Terhîb*, Beyrut 1968.
- Müslim**, Ebû'l-Huseyn el-Haccâc el-Neysâbüri; *Sahîhu Müslim*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.
- Nesâî**, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesâî, *es-Sünen*, Beyrut, 1411/1991.
- Nevevî**, *el-Ezkâr*, İstanbul 1986.
- Osman Cilâcı**, *DİA*, “Dua” maddesi.
- Said Nursî**, *Sözler*, Işık Yayınları, İstanbul, 2004
- Sızıntı Dergisi**, “Dua”, Nisan 2000.
- Sızıntı Dergisi**, “Dua Zamanı-1”, Kasım 2002
- Tirmizî**, Ebû İsa Muhammed b. İsa, *el-Câmiu's-Sahih*, Beyrut, tsz.
- Wulf**, *Psychology of Religion*.